

รายงานการวิจัยเรื่อง
รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา

ประเภทการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษา

วัดพระธรรมกาย

อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นางสาวประไพพรรณ วัฒนศิริธรรม และนางสาวประไพพรรณ วัฒนศิริธรรม
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ผู้วิจัย

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย

รายงานการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม
ของวัดในพระพุทธศาสนา

ประเภทการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษา

วัดพระธรรมกาย

อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีนทิพย์ สติรสสิน

ดร.ศิริพร แยมนิล

พระมหาสมพรณ์ รมณีภูจเมธี พระมหาสุวิทย์ รมณีกมุณี

เสนอ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

๒๕๕.๓๖๖ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 ส ๖๙๖ ร รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่
 ศาสนธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดพระธรรมกาย
 อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี.
 สกศ., กรุงเทพฯ : ๒๕๕๘.
 ๑๕๕ หน้า
 ISBN : 974-559-780-5
 ๑. วัด -- การบริหาร ๒. การศึกษา - พระพุทธศาสนา
 ๓. ชื่อเรื่อง

รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม
 : ศึกษาเฉพาะกรณี วัดพระธรรมกาย อำเภอคลองหลวง
 จังหวัดปทุมธานี
 สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ ๖๙/๒๕๕๘
 พิมพ์ครั้งที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๘
 จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม
 ISBN 974-559-780-5
 จัดพิมพ์และเผยแพร่ โครงการนำร่องการจัดการศึกษาและ
 การเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
 โทร. (๐๒) ๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๑๘, ๒๕๑๙
 โทรสาร (๐๒) ๒๕๓-๑๑๒๙
 เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>
 พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์
 ๒๙๖ ซอยสุขวิชาญดารี แขวงบางยี่ขัน
 เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร. ๐-๒๕๓๓-๐๐๒๖-๗ โทรสาร ๐-๒๕๓๓-๘๕๘๗

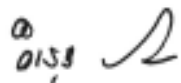
คำนำ

"วัด" คือแหล่งการเรียนรู้สำคัญที่มีรูปแบบแนวทางการจัดการศึกษา
 การเผยแผ่ศาสนาธรรม และยุทธศาสตร์การบูรณาการศาสนากับการ
 จัดการศึกษาในทุกระบบ ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ
 และการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างหลากหลาย นอกจากนี้ วัดยังเป็น
 ศูนย์รวมของการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นและศิลปะ
 วิทยาการทุกแขนง

รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัด
 ในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย อำเภอคลองหลวง
 จังหวัดปทุมธานี เป็นส่วนหนึ่งของโครงการนำร่องการจัดการศึกษา
 และการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา จำนวน ๖๐ วัด
 ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำขึ้น
 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษา การเผยแผ่
 ศาสนธรรม การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของวัด เพื่อนำข้อมูล
 เหล่านี้เสนอเป็นนโยบายการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของวัด
 รวมทั้งเผยแพร่ยุทธศาสตร์และกระบวนการดำเนินงานในอันที่จะเอื้อ
 ประโยชน์แก่วัดต่างๆ ได้พิจารณานำไปปฏิบัติให้สอดคล้องตามความ
 มุ่งหมายและแนวทางการจัดการศึกษา ของพระราชบัญญัติการศึกษา
 แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕
 ต่อไป

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากท่าน
 เจ้าอาวาส ที่กรุณาอนุญาตให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาทำ

การวิจัย และกรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่นักวิจัย รวมทั้งพระเถรานุเถระ ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำตลอดระยะเวลาการดำเนินงานวิจัยดังกล่าว จึงขอขอบพระคุณท่านเจ้าอาวาสพระเถรานุเถระ ทุกรูป รวมทั้งขอขอบคุณนักวิจัยมา ณ ที่นี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารการวิจัยฉบับนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพระพุทธศาสนากับการศึกษาของชาติ รวมทั้งเปิดโอกาสให้วัดอื่นๆ นำไปเป็นกรณีศึกษา และประยุกต์ปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของวัดต่อไป

(นายอรุณ จันทวานิช)
เลขาธิการสภาการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบนมัสการขอขอบพระคุณพระเดชพระคุณ พระภิกษุสงฆ์ วิชิตคุณ รักษาการเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย และ พระมหาสมพรณ์ ธรรมิโกฐเมธี พระมหาสุวิทย์ ธรรมิกมุนี และพระชัชวาลย์ ปโมทิตโต พระผู้ช่วยวิจัย ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือต่างๆ จนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่เป็นผู้ริเริ่มโครงการและให้ทุนสนับสนุนการวิจัยฉบับนี้ รวมถึงข้าราชการจากสำนักงานฯ ทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำและประสานงานด้วยดี ได้แก่ คุณพิณสุดา สิริรังศรี คุณพิศมัย แพ่งนุเคราะห์ และคุณ สอาดลักษม์ จงคล้ายกลาง และขอขอบคุณ ดร.ปาริชาติ สุวรรณบุบผา ผู้ริเริ่มแนะนำสู่การวิจัยนี้ ตลอดจนขอขอบคุณ คุณศิริรักษ์ เกตุรักษา นักศึกษาสาขาศาสนา เปรียบเทียบ ซึ่งให้ความช่วยเหลือดูแลเป็นอย่างดีขณะเข้าร่วมพิธี ณ วัดพระธรรมกาย รวมทั้งคุณกรองกาญจน์ ชูสังข์ ที่ช่วยเหลือ พิสูจน์อักษร ขอขอบพระคุณคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการทำวิจัย และที่สุดนี้ขอขอบคุณคุณกิงกนก เพ็ชรสังข์ ที่กรุณาช่วยเหลือในการพิมพ์ต้นฉบับ

ศรินทิพย์ สตรีศิลป์
ภาควิชามนุษยศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย เป็นส่วนหนึ่งของโครงการนำร่องการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรม ๒) เพื่อศึกษาประเด็นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย ขอบเขตการวิจัยครอบคลุมประเด็น ๑) บริบททั่วไปของวัด ๒) กระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการสอนที่วัดจัดการศึกษา และจัดกิจกรรมเผยแผ่ศาสนธรรมย้อนหลัง ๓ ปี และ ๓) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวัด การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยการวิจัยภาคเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

วัดพระธรรมกายเป็นวัดในพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดโดยสมณูรณ์ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๖ ตอนที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๒ โดย

มีพระอธิการไชยบุญย์ ธรรมชโย (ปัจจุบันเป็นที่ พระราชภาวนาวิสุทธิ) เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก และปัจจุบัน พระเมธีจ ทัตตชีโว (ปัจจุบันเป็นที่ พระภาวนาวิริยคุณ) รักษาการเจ้าอาวาส

วัดพระธรรมกายมีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารวัด มีบุคลากรประจำวัดรวมจำนวนทั้งสิ้น ๑,๗๔๔ รูป/คน (ข้อมูลสำรวจเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๕) ประกอบด้วยพระภิกษุ ๖๗๘ รูป สามเณร ๔๖๒ รูป อุบาสก ๑๓๑ คน อุบาสิกา ๔๗๗ คน นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครที่ประกอบด้วยบุคคลทุกเพศ ทุกวัย และหลากหลายสาขาอาชีพ

ภารกิจด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย ทั้งประเภทศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ ประสบผลสำเร็จอย่างโดดเด่น มีการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมครบทั้ง ๓ รูปแบบ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์และกรมสามัญศึกษารวม ๓ หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมกายนานาชาติ

วัดพระธรรมกายจัดโครงการและกิจกรรมเผยแผ่ศาสนธรรมโดยใช้รูปแบบและวิธีการต่าง ๆ เพื่อประชาชนทั่วไปทุกระดับและทุกสาขาอาชีพ ทั้งภายในและต่างประเทศ ตลอดจนมีการดำเนินงานในลักษณะเป็นโครงการเฉพาะกิจและโครงการปฏิบัติสืบเนื่องด้วย

รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายมีที่มาจากแนวคิดในการสร้างวัดของคณะผู้บุกเบิก

อันประกอบด้วยคุณยายอาจารย์อุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง พระเดชพระคุณพระราชภาวนาวิสุทธิ และพระเดชพระคุณพระภาวนาวิริยคุณ รูปแบบดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ๒ ประการคือ คณะกรรมการบริหารวัด และหลักปฏิรูปเทศ ๔ และผลลัพธ์ที่ได้คือ ศาสนทายาทและกัลยาณมิตรที่มีพลังศรัทธามหาศาลในอันที่จะอุทิศชีวิตเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา

ภารกิจด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายตามกรอบการวิเคราะห์ ๖ ประเด็นได้แก่ ๑) ความหมายของการศึกษา ๒) เป้าหมายของการศึกษา ๓) ขอบเขตเนื้อหา ๔) รูปแบบการจัดการศึกษา ๕) หลักทั่วไปและแนวทางการจัดการศึกษา และ ๖) แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีความสอดคล้องเป็นส่วนใหญ่กับการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ตามมาตรา ๔, ๖, ๘, ๑๕, ๑๘, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๖ และ ๓๐

คณะผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกายเห็นชอบให้จัดโครงการอบรมเรื่อง "เทคนิคการสอนพระบาลี" ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มศักยภาพครูพระบาลีที่มีอยู่เดิมให้มีความสามารถในการจัดระบบการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตร และมีศิลปะในการถ่ายทอดวิชาความรู้ ทั้งนี้มีพระภิกษุและสามเณรเข้ารับการอบรมจำนวน ๔๓ รูป

ข้อเสนอแนะด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมจากผลการวิจัยประการแรกคือวัดพระธรรมกายมีศักยภาพด้านการบริหาร

จัดการและทรัพยากรในอันที่จะเป็นโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้สำหรับสาธุชน ทั้งในและต่างประเทศ จึงควรพัฒนาวัดพระธรรมกายให้เป็นศูนย์กลางเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในลักษณะศูนย์ศึกษาเพื่อตนเอง รวมทั้งควรจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดพระพุทธศาสนาในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมให้ทันสมัย และเอื้อต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยโดยรวม

ข้อเสนอแนะประการต่อมา วัดพระธรรมกายบริหารจัดการด้านการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมได้สอดคล้องเป็นส่วนใหญ่มากตามเจตจำนงของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ดังนั้นจึงควรพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพเพื่อความเป็นสากลและเป็นต้นแบบด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมสำหรับวัดในพระพุทธศาสนาอื่น ๆ

ประการสุดท้ายในส่วน of ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย วัดพระธรรมกายมีรูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารวัดที่ยึดหลักปฏิรูปเทศ ๔ เป็นยุทธศาสตร์สำคัญ รูปแบบดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดผลลัพธ์เป็นการสร้างศาสนทายาทและกัลยาณมิตร ในเวลาเดียวกัน ศาสนทายาทและกัลยาณมิตรเหล่านี้ก็จะเป็นพลวัตขับเคลื่อนย้อนกลับเกิดเป็นวงจรการเอื้อเพื่อส่งเสริมต่อกัน วงจรนี้อาจเรียกว่า "วงจรวัดพัฒนาคน คนพัฒนาวัด" ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรม ควรจะนำไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสนับสนุน

ให้เป็นต้นแบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม
ของวัดต่างๆ เพราะถือได้ว่าเป็นการนำหลักธรรมสำคัญในพระพุทธ
ศาสนา ได้แก่ ปฏิจจสมุปบาท ๔ และกัลยาณมิตตา มาสู่สถานศึกษาและ
สังคมโดยรวม

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
กิตติกรรมประกาศ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
สารบัญ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ หลักการและเหตุผล	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ นิยามศัพท์	๔
๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
๑.๗ ระยะเวลาดำเนินการวิจัย	๗
บทที่ ๒ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและ พระราชบัญญัติต่างๆ	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม	๒๑
๒.๓ หลักการทั่วไปในการบริหารการศึกษา	๓๐
๒.๔ การจัดการศึกษาของวัด	๓๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ สภาพการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม	
ของวัดพระธรรมกาย	๓๘
๓.๑ ประวัติวัดพระธรรมกาย	๓๙
๓.๒ จุดประสงค์ในการสร้างและ ขยายพื้นที่วัดพระธรรมกาย	๔๑
๓.๓ โครงสร้างการบริหารงานวัดพระธรรมกาย	๔๓
๓.๔ ประวัติเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย	๔๔
๓.๕ บุคลากรของวัดพระธรรมกาย	๔๕
๓.๖ กฎระเบียบของวัดพระธรรมกาย	๕๕
๓.๗ การจัดการศึกษาศาสนาธรรม	๕๖
๓.๘ การเผยแผ่ศาสนาธรรม	๖๘
บทที่ ๔ รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม	
ของวัดพระธรรมกาย	๗๓
๔.๑ รูปแบบการจัดศาสนศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม	๗๔
๔.๒ การวิเคราะห์ประเด็นที่สอดคล้อง กับการจัดการศึกษาตามแนวทางการศึกษา ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	๗๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๔.๓ แนวทางการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม	๘๒
บทที่ ๕ บทสรุป และข้อเสนอแนะ	๘๖
๕.๑ บทสรุป	๙๑
๕.๒ ข้อเสนอแนะด้านการจัดการศึกษา	๙๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๙๓
บรรณานุกรม	๙๓
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ ๑	๙๕
ภาคผนวกที่ ๒	๙๙
ภาคผนวกที่ ๓	๑๐๐
ภาคผนวกที่ ๔	๑๐๓
ภาคผนวกที่ ๕	๑๐๖
ภาคผนวกที่ ๖	๑๑๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑๑ ๑๑ ๑๑ ๑๑ ๑๑

๑.๑ หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้บัญญัติความหมายของการจัดการศึกษาว่า คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีความมุ่งหมายและหลักการว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

โดยที่กระบวนการเรียนรู้ทางศาสนา เป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ดังกล่าว และ "วัด" ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้จัดการศึกษาให้บุคคลเกิดความรู้ คุณธรรมตลอดชีวิต ซึ่งปัจจุบัน "วัด" ได้จัดการศึกษาเป็น ๒ แนวทาง คือ จัดการศึกษาเพื่อสืบทอดศาสนทายาทและจัดการศึกษาสงเคราะห์

ให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ การเผยแพร่ศาสนธรรม ถือได้ว่าเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนและเยาวชนทั่วไปอีกประการหนึ่งด้วย วัดพระธรรมกายคือ วัด ๗ หนึ่งในพระพุทธศาสนาที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ สามารถจัดการศึกษา และเผยแพร่ศาสนธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา และประชาชนทุกเพศ ทุกวัยและทุกสาขาอาชีพ นอกเหนือจากการจัดการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แผนกธรรม และแผนกสามัญศึกษาแล้ว วัดพระธรรมกายสามารถชักชวนประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นนักศึกษาเข้าวัด เพื่อรักษาศีลเจริญสมาธิภาวนา วัดพระธรรมกายจัดโครงการอบรมหัวข้อต่างๆ เพื่อสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ ใน พ.ศ. ๒๕๔๐ สำนักเรียนวัดพระธรรมกายได้มีสามเณรภาคหลวง รูปแรกที่สามสามารถสอบได้เปรียญ ๙ ประโยค ตั้งแต่ยังเป็นสามเณร และในปีเดียวกัน วัดพระธรรมกายก็มีจำนวนพระภิกษุสามเณรที่สามารถสอบเปรียญธรรม ๗-๘-๙ ได้มากที่สุดด้วย

ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ* จึงสนับสนุนให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนวัดและพระสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติในทางสร้างสรรค์ประชาชนและเยาวชน

* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ปรับเปลี่ยนเป็น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖

ให้เป็นคนดีที่พึงประสงค์ของสังคม มีศักยภาพในการจัดการศึกษาอบรมเพิ่มขึ้น รวมทั้งเผยแพร่ยุทธศาสตร์และกระบวนการดำเนินงานอันจะนำประโยชน์แก่เจ้าอาวาสวัดโดยทั่วไปได้พิจารณานำไปปฏิบัติให้สอดคล้องตามความมุ่งหมายและแนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาประเด็นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาความแนวทางการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรม ของพระสงฆ์ของวัดพระธรรมกาย

๑.๒.๔ เพื่อส่งเสริมวัดในการจัดทำโครงการพัฒนาการศึกษา/เผยแพร่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้จะศึกษาครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑.๓.๑ บริบททั่วไปของวัด ได้แก่ สภาพทั่วไปของวัด ประวัติวัด และเจ้าอาวาสวัด ความเป็นอยู่ของพระภิกษุสามเณรในวัด โดยสังเขป

๑.๓.๒ กระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการสอนที่วัดจัดการศึกษา และจัดกิจกรรมเผยแพร่ศาสนธรรมย้อนหลัง ๓ ปี

๑.๓.๓ รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัด

๑.๓.๔ ประเด็นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

๑.๓.๕ ความต้องการและแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของวัด

๑.๓.๖ การจัดทำโครงการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา และเผยแผ่ศาสนธรรมอย่างน้อย ๑ โครงการ

๑.๔ นิยามศัพท์

๑.๔.๑ การจัดการศึกษาของวัด หมายถึง การจัดการศึกษาของวัด ๒ รูปแบบ คือ การจัดการศึกษาของวัดที่จัดให้แก่พระสงฆ์ สามเณร เรียกว่า การศาสนศึกษาหรือการศึกษาพระปริยัติธรรม และการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ทั้งนี้อาจจัดในวัด โรงเรียนสังกัดวัด หรือส่งพระสงฆ์ บุคลากรไปสอนยังสถานศึกษา สำนักเรียน หรือหน่วยงานอื่น

๑.๔.๒ การศาสนศึกษา หรือการศึกษาพระปริยัติธรรม หมายถึง การจัดการศึกษาที่คณะสงฆ์และวัด จัดให้แก่พระสงฆ์ สามเณร ได้แก่ การศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และหมายรวมถึง หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่*กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นถวายความรู้แก่พระภิกษุ สามเณรที่ประสงค์

* ปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

จะเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมด้วย

๑.๔.๓ การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาที่คณะสงฆ์ หรือวัด จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชน ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ธรรมศึกษา ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด โรงเรียนการกุศลของวัด การจัดการศึกษาตามอัยาศัย ซึ่งโครงการกำหนดศึกษาเฉพาะกรณีวัดจัดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และโรงเรียนการกุศลของวัด โดยการจัดการศึกษาทั้ง ๒ รูปแบบ บางวัดอาจเพิ่มหลักสูตรธรรมศึกษา หรือการศึกษาตามอัยาศัยแก่ผู้เรียนด้วย

๑.๔.๔ การเผยแผ่ศาสนา หมายถึง การนำศาสนธรรมของพระพุทธเจ้าสู่ปวงชน โดยใช้รูปแบบและวิธีการต่างๆ เช่น โดยการเทศนา สั่งสอนผ่านสื่อต่างๆ หรือเทศนาภายในวัดหรือส่งพระสงฆ์ สามเณร และบุคลากร ไปสอนหรือเผยแผ่ศาสนธรรมยังสถานที่ต่างๆ การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น การแต่งหนังสือและผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อการเผยแผ่ศาสนธรรมที่ไม่ขัดหรือแย้งกับหลักศาสนบัญญัติ กฎ ระเบียบของพระพุทธศาสนา

๑.๔.๕ ผู้บริหารวัด หมายถึง เจ้าอาวาสวัด หรือรักษาการเจ้าอาวาส

๑.๔.๖ ครูและบุคลากร หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่สอน ฝึกอบรม ในศูนย์การเรียนรู้หรือโรงเรียนสังกัดวัดนั้นๆ หรือสถานศึกษา หน่วยงานในเครือข่ายหรือเขตบริการของวัดนั้นๆ

๑.๔.๗ รูปแบบ หมายถึง ลักษณะการบริหารและดำเนินงานในการจัดการศึกษา และการเผยแผ่ศาสนธรรม ที่ประกอบด้วยปัจจัย ได้แก่

บุคลากร ทรัพยากร อาคารสถานที่ และกระบวนการดำเนินงานของวัด ที่ทำให้วัดนั้นๆ ประสบผลสำเร็จจนได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับของสังคม

๑.๕ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

๑.๕.๑ การวิจัยเอกสาร

๑.๕.๑.๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัด

๑.๕.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม

๑.๕.๑.๓ แนวคิดในการบริหารการศึกษา

๑.๕.๑.๔ เอกสารที่จัดพิมพ์โดยมูลนิธิธรรมกาย จำนวน ๓ เล่ม ได้แก่ เจาะลึกวัดพระธรรมกาย (พ.ศ. ๒๕๔๑) ๒๙ ปี แห่งการสร้างคนดี (พ.ศ. ๒๕๔๒) มหาธรรมกายเจดีย์ มหาเจดีย์เพื่อสันติภาพโลก (พ.ศ. ๒๕๔๓)

๑.๕.๒ การวิจัยภาคสนาม

- การสัมภาษณ์แบบเปิดและไม่ชี้แนะ (Non - directed Interview) โดยสัมภาษณ์รักษาการเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอันประกอบด้วย

- พระภิกษุญาณวิริยคุณ รักษาการเจ้าอาวาส
- พระมหาสมพรณ์ ฐมฺมิภูมฺมเมธี ผู้ช่วยวิจัย
- พระมหาสุวิทย์ ฐมฺมิภมฺมณี ผู้ช่วยวิจัย

- พระชัชวาลย์ ปโมทิตโต ผู้จัดการโรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์

- การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่วัดจัดขึ้นเพื่อการเผยแผ่ศาสนธรรม

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทราบรูปแบบและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย

๑.๖.๒ ทราบความต้องการในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย

๑.๖.๓ ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาการดำเนินการด้านการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนธรรม

๑.๗ ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ดำเนินงานโครงการ ๖ เดือน (เมษายน - กันยายน ๒๕๔๕)

บทที่ ๒

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖

การวิจัยนี้มุ่งศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดธรรมกาย ซึ่งมีการดำเนินงานทั้ง ๒ ส่วน คือ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและการเผยแพร่ศาสนธรรม ในบทนี้จึงเป็นการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติต่างๆ การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม แนวคิดในการบริหารการศึกษา การจัดการศึกษาของวัดและปัญหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรม

๒.๑ การจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติต่างๆ

ส่วนนี้เป็นการทบทวนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) ๒๕๔๕ ทั้งนี้คัดเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

ศึกษาของวัดเป็นสำคัญ

๒.๑.๑ เนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติต่างๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มีเนื้อหาทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาดังนี้

มาตรา ๘๑ กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจนว่าการจัดการศึกษาอบรมต้องให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดภารกิจของมหาเถรสมาคมและวัดไว้ ๖ ด้าน ดังนี้

๑) งานศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นอันสมควรแก่สมณะ ประกอบด้วยการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี และพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒) งานศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ประกอบด้วย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด และโรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัด สันนิบาตุน

๓) งานเผยแพร่ศาสนธรรม เป็นการเผยแพร่ศาสนธรรมประกอบด้วย โครงการปฏิบัติสืบเนื่อง ได้แก่ หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล การอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ และประชาชน

การอบรมครูจริยศึกษา การส่งเสริมหน่วยเผยแพร่ศีลธรรม การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ งานพระจริยนิเทศก์ และงานพระธรรมทูต และโครงการเฉพาะกิจ ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล เช่น โครงการอุทยานการศึกษา โครงการสวนสมุนไพรวัด โครงการลานวัด ลานใจ ลานกีฬา

๔) งานสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ ชุมชนและสังคม เช่น การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและอุปสมบทพระภิกษุ การสงเคราะห์วัดที่ประสบภัยและขาดแคลน หรือให้สถานที่จัดประชุมอบรมด้านอาชีพ การสร้างสาธารณะสมบัติ การออมทรัพย์ เป็นต้น

๕) งานสาธารณูปการ เป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัด

๖) งานปกครองสงฆ์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๔

- การศึกษาคือกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

- การศึกษาตลอดชีวิตคือการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษา

ตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

- การศึกษาพื้นฐานหมายถึงการศึกษาในระดับก่อนอุดมศึกษา

มาตรา ๖

- จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

- สถานศึกษาคือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

มาตรา ๘

หลักการจัดการศึกษาว่าควร ๑) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ๒) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ๓) มีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๑๕

- การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

๑) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

๒) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

๓) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

- สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนนอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา ๑๘

ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา ๒๒

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา ๒๓

การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

๑) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

๔) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๕) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา ๒๔

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- ๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- ๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- ๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- ๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
- ๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา ๒๖

- ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

- ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนดังกล่าวมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา ๓๐

ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

๒.๑.๒ การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพ.ศ. ๒๕๔๒

เนื่องจากเนื้อหาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพ.ศ. ๒๕๔๒ มีความซับซ้อนกว่าส่วนอื่นจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์เนื้อหาให้ชัดเจน ดังจะจัดเรียงแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

ความหมายของการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จะสังเกตได้ว่าในนิยามนี้มีองค์ประกอบสำคัญสามประการคือ ๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิตดังจะสะท้อนในเป้าหมายและขอบเขตเนื้อหา ๒) ความต่อเนื่องของกระบวนการดังจะสะท้อนในความหลากหลายของรูปแบบและ ๓) เน้นการเรียนรู้ดังจะสะท้อนในหลักการแนวทางการจัดการศึกษา และแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้

เป้าหมายของการศึกษา

หากกล่าวโดยกว้างๆ เป้าหมายของการศึกษาคือความเจริญ

งอกงามของบุคคลและสังคม อย่างไรก็ตาม การให้การศึกษามีจุดสนใจอยู่ที่บุคคล โดยที่ความสำเร็จของการพัฒนาบุคคลด้วยการศึกษานำมาซึ่งความงอกงามของบุคคลและสังคมโดยรวมในที่สุด ดังนั้นจึงควรพิจารณาจุดหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล ซึ่งตามข้อมูลข้างต้น แสดงได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง

- ๑) ร่างกาย
- ๒) จิตใจ
- ๓) สติปัญญา
- ๔) ความรู้และคุณธรรม
- ๕) จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต
- ๖) ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ขอบเขตเนื้อหาวิชาที่ศึกษา

ขอบเขตเนื้อหาที่บุคคลควรศึกษาเพื่อให้บรรลุสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ประกอบด้วย

๑) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

๔) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

๕) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

รูปแบบของการจัดการศึกษา

เพื่อให้เกิดการพัฒนาดังกล่าว มีวิธีการจัดการศึกษาม

รูปแบบ คือ

- ๑) การศึกษาในระบบ
- ๒) การศึกษานอกระบบ
- ๓) การศึกษาตามอัธยาศัย

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้

หลักทั่วไปและแนวการจัดการศึกษา

เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ มีหลักและแนวการจัดการศึกษาดังนี้

หลักการทั่วไปในการจัดการศึกษาเป็นกรอบกำหนดเอกภาพของการจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบให้สอดคล้องกัน หลักการ

ดังกล่าวประกอบด้วย

- ๑) ควรเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- ๒) ควรให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- ๓) ควรมีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็น

ไปอย่างต่อเนื่อง

ไม่ว่าจะจัดการศึกษาในรูปแบบใด ต้องยึดแนวทางในการจัดการศึกษาดังนี้

- ๑) ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้
- ๒) ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
- ๓) กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางข้างต้น สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังต่อไปนี้

- ๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- ๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้

อย่างต่อเนื่อง

๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพและเนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการ

การประเมินผู้เรียนจึงควรพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

อาจสรุปประเด็นต่างๆ ในรูปตารางโดยแยกตามองค์ประกอบต่างๆ ที่วิเคราะห์จากความหมาย อันได้แก่ ๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ๒) ความต่อเนื่องของกระบวนการ ๓) เน้นการเรียนรู้

ตารางสรุปการวิเคราะห์การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

<p>ความหมาย กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต</p>			
๑)	<p>เป้าหมาย: มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง</p> <p>๑) ร่างกาย ๒) จิตใจ ๓) สติปัญญา ๔) ความรู้และคุณธรรม ๕) จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ๖) ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข</p>	<p>ขอบเขตเนื้อหา</p> <p>๑) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ๒) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ๔) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ๕) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข</p>	
๒)	<p>รูปแบบ</p> <p>๑) การศึกษาในระบบ ๒) การศึกษานอกระบบ ๓) การศึกษาตามอัธยาศัย</p>		
๓)	<p>หลักการทั่วไปในการจัดการศึกษา</p> <p>๑) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ๒) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ๓) มีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้</p>	<p>แนวทางการจัดการศึกษา</p> <p>๑) ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ๒) ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ๓) กระบวนการจัดการ</p>	<p>แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้</p> <p>๑) จัดให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน ๒) ฝึกทักษะการคิด และการประยุกต์ความรู้ ๓) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและสามารถ</p>

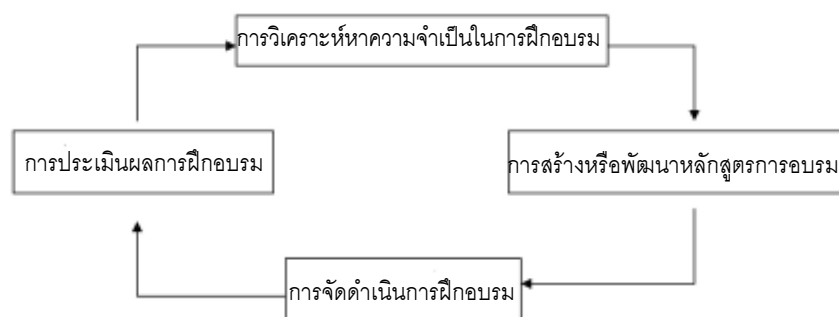
๓)	<p>หลักการทั่วไปในการจัดการศึกษา เป็นไปอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>แนวทางการจัดการศึกษา</p> <p>ศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ</p>	<p>แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้</p> <p>๑) จัดให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนได้เอง ๔) ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมไว้ในทุกวิชา ๕) ส่งเสริมสนับสนุนผู้สอนในการจัดบรรยากาศ การใช้สื่อการเรียนการสอน การทำวิจัยร่วมเรียนรู้ไปพร้อมผู้เรียน ๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน ๗) ประเมินผู้เรียนจากพัฒนาการของผู้เรียนและความประพฤติ ควบคู่ไปกับการทดสอบ</p>
----	---	--	---

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการพัฒนาบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึก อบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีที่เหมาะสม เกิดการเรียนรู้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้นๆ (เริงลักษณ์ ไรจนพันธ์, ๒๕๒๘: ๗-๘)

การฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ก็ต่อเมื่อมีการจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งกระบวนการในการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบจะประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. การสำรวจและวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม (Investigate & Analyse Training Needs)
๒. การสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม (Design Training)
๓. การจัดดำเนินการฝึกอบรม (Conduct Training)
๔. การประเมินผลการฝึกอบรม (Assess Effectiveness of Training) ซึ่งสามารถจะนำมาเสนอเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ในเบื้องต้นนี้ ขออธิบายถึงแต่ละขั้นตอนโดยย่อ ๆ ให้เข้าใจเป็นพื้นฐานก่อนดังนี้

การสำรวจและวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม

ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการในการฝึกอบรม เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่จะดำเนินการจัดการฝึกอบรมหรือที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ว่าจะสามารถใช้การฝึกอบรมเป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคน เพื่อให้เป็นไปตามที่หน่วยงานหรือองค์กรต้องการได้หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การวิเคราะห์ว่า การฝึกอบรมจะเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมหรือไม่ไปในการแก้ไข "ปัญหา" ที่เกิดขึ้น

หรือปรากฏอยู่ของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งจากนัยนี้เองจึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงมิติของ "ปัญหา" ขององค์กรว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร ต้องสำรวจข้อมูลให้่องแท้ แล้วนำมาวิเคราะห์ว่าปัญหาเหล่านั้นเกิดจากสาเหตุใด สามารถแก้ไขด้วยวิธีการฝึกอบรมได้หรือไม่ เพราะถ้าไม่ใช่ปัญหาทุกเรื่องจะสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีฝึกอบรมเสมอไป แต่ถ้าหากปัญหานั้นสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีฝึกอบรมจึงจะพิจารณาดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

การสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม

ในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องมาจากการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมนั่นเอง คือ ภายหลังจากการที่ได้ทำการศึกษาค้นหาสาเหตุของปัญหาที่จะสามารถดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ต้องมีการนำผลที่ได้มาวิเคราะห์สร้างเป็นหลักสูตรที่ใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีการคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการที่ได้ใช้หลักสูตรดังกล่าวแล้ว สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องหมดไปหรือลดน้อยลง ซึ่งในขั้นตอนของการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรจะมีขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

๑. ระบุสภาพปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรมให้ชัดเจน เพื่อเป็นเครื่องยืนยันให้ชัดเจนถึงสภาพเหตุผลและความจำเป็นในการฝึกอบรม

๒. กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นกรอบกำหนดการฝึกอบรมซึ่งในการกำหนดวัตถุประสงค์จะต้องมีการคำนึงถึงว่าต้องการให้เกิดอะไรกับใคร ที่ไหน และเมื่อใด ภายใต้งื่อนไขอันใด

๓. กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรว่า จะมีเนื้อหาวิชาใดบ้าง และระยะเวลาที่จะใช้ในแต่ละวิชา ซึ่งระยะเวลาที่จะใช้ต่อรายวิชานาน้อยเพียงใด จะมีความสัมพันธ์ต่อความสำคัญของวิชานั้นตลอดจนปริมาณเนื้อหาที่จะส่งผลต่อความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายด้วย

๔. กำหนดวัตถุประสงค์ตลอดจนประเด็นสำคัญต่าง ๆ ตามรายวิชาที่กำหนดไว้ นั้น ซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวนี้จะต้องมีการคำนึงถึงเทคนิคการฝึกอบรมต่าง ๆ ที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อให้การฝึกอบรมนั้น ๆ บรรลุผลสำเร็จ กำหนดไว้เป็นแนวทางล่วงหน้าด้วย

๕. กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนซึ่งจะต้องมีการระบุคุณสมบัติอื่น ๆ ให้ครบถ้วนหากมีความจำเป็น

๖. ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรมแล้ว คาดว่า จะได้รับผลอะไรบ้าง

๗. วิธีการที่จะใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อจะใช้เป็นเครื่องมือบ่งชี้ว่าการฝึกอบรมตรงนั้น หากได้จัดขึ้นแล้วจะประสบความสำเร็จหรือไม่มากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งขั้นตอนนี้จำเป็นจะต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า แม้ว่า จะยังไม่ได้มีการจัดดำเนินการเกิดขึ้นก็ตาม

๘. งบประมาณที่จำเป็นจะต้องใช้ หากเกิดการดำเนินการจัดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินการในขั้นตอนต่อ ๆ ไป

๙. การรับรองผลของการฝึกอบรมว่าจะมีการรับรองผลหรือไม่ หากมีจะใช้เกณฑ์ใดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาให้การรับรองผลนั้น ๆ

๑๐. การกำหนดรายละเอียดอื่น ๆ หากว่ามีความจำเป็น เช่น ช่วงกำหนดระยะเวลาของการจัดว่า จะเริ่มจัดตั้งแต่วันที่เท่าใดถึงวันที่เท่าใด

สถานที่ใด ผู้รับผิดชอบในการจัดคือใคร จะติดต่อได้อย่างไร ฯลฯ ซึ่งในการกำหนดรายละเอียดเหล่านี้หากไม่ได้กำหนดไว้เมื่อมีการสร้างหลักสูตรในช่วงแรกก็อาจจะเป็นส่วนเพิ่มเติมหลังจากที่ได้มีการตัดสินใจดำเนินการจัดฝึกอบรมเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็ได้

การจัดดำเนินการฝึกอบรม

ขั้นตอนนี้ก็จะเป็นขั้นตอนที่เริ่มตั้งแต่แต่การเตรียมการก่อนการฝึกอบรม คือ ขออนุมัติในการจัดดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ได้สร้างหรือพัฒนาไว้ การเตรียมการอื่นๆ ตลอดจนลงมือจัดดำเนินการฝึกอบรมตามที่ได้เตรียมการ ไปจนถึงเมื่อการดำเนินการฝึกอบรมเสร็จสิ้นลง ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวนี้ก็เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้การประสานงานร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ และผู้จัดจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารโครงการฝึกอบรมเพื่อให้การฝึกอบรมเสร็จสิ้น และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงของการจัดดำเนินการฝึกอบรมนี้ บางปัญหาอาจสามารถป้องกันและเตรียมการแก้ไขไว้ล่วงหน้าได้ แต่กระนั้นก็มีหลายๆ ปัญหาที่ยังอาศัยปฏิภาณไหวพริบ ตลอดจนประสบการณ์ของผู้จัดดำเนินการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย ขั้นตอนการจัดดำเนินการฝึกอบรมนี้จะถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากขั้นตอนหนึ่งด้วย เพราะจะเป็นขั้นตอนที่ผู้จัดจะต้องดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมเข้ากับกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริงนั่นเอง

การประเมินผลการฝึกอบรม

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการฝึกอบรม เพื่อศึกษาดูผลที่ได้รับหลังจากที่ได้มีการจัดดำเนินการฝึกอบรมเสร็จสิ้นไปแล้ว ว่าการ

ฝึกอบรมนั้นๆ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมของผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายอย่างใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ กลุ่มเป้าหมายและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมครั้งนั้น ๆ มีความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่อย่างไร การจัดฝึกอบรมดังกล่าวคุ้มค่าหรือไม่ มีผลกระทบอื่น ๆ นอกเหนือจากผลที่ได้คาดว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ และผลที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นผลโดยตรงและผลโดยอ้อมนั้นได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบต่อองค์กรอย่างไรบ้าง ฯลฯ ซึ่งในการประเมินผลการฝึกอบรมนี้สามารถกระทำได้ตั้งแต่ก่อนการฝึกอบรม ระหว่างการฝึกอบรม และทันทีที่เสร็จสิ้นการฝึกอบรมไปจนถึงเมื่อผ่านการฝึกอบรมไประยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ทดลองนำสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปฏิบัติงานที่เป็นจริง แล้วจึงค่อยประเมินผลก็ได้ ซึ่งบางครั้งจะเรียกการประเมินผลแบบนี้ว่า การติดตามผลการฝึกอบรม (Follow-up study)

ส่วนกลุ่มที่ผู้ศึกษาจะทำการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินผลนั้นจะได้แก่กลุ่มที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรม ผู้บังคับบัญชาของกลุ่มเป้าหมาย ผู้ใต้บังคับบัญชาของกลุ่มเป้าหมาย ผู้ร่วมงานของกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มวิทยากร กลุ่มผู้จัดดำเนินการฝึกอบรม เป็นต้น ซึ่งเมื่อได้ทราบผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวแล้ว ข้อมูลนี้จะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดดำเนินการฝึกอบรมอื่นๆ ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรนั้นๆ ต่อไปในอนาคตอีกด้วย นอกจากนี้ผลการประเมินการฝึกอบรมนี้ยังเป็นข้อมูลพื้นฐานของการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมในเรื่องดังกล่าวว่ายังมีความจำเป็นในการฝึกอบรมในเรื่องนั้นอยู่หรือไม่ หรืออาจใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมเรื่องอื่น ๆ ต่อไปด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่จะให้การฝึกอบรมเป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างแท้จริงนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีส่วนตอนในการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และครบวงจรตามกระบวนการฝึกอบรมด้วย

ซึ่งขั้นตอนกระบวนการฝึกอบรมนี้มีความใกล้เคียงกับขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

๑. ขั้นนำ/ สำรวจความต้องการ

ครูควรสำรวจความต้องการ/ความสนใจของผู้เรียน โดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์พูดคุย หรือทำแบบทดสอบก่อนเรียน นอกจากนี้ยังควรสร้าง/กระตุ้นความสนใจ และสำรวจพื้นฐานความรู้เดิม (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓: ๑๖)

๒. ขั้นเตรียมการ

ครูเตรียมเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และควรวางแผนการเรียนการสอน (เรื่องเดิม: ๑๘)

๓. ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูควรใช้ประเด็นคำถามสถานการณ์หรือกิจกรรมที่กระตุ้นหรือท้าทายให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย และครูควรเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนรู้สึกได้ว่า ครู คือ เพื่อนที่ช่วยเหลือเขาได้ในทุกเรื่อง นอกจากนั้น ครูจะต้องรู้จักผู้เรียนรายบุคคลเป็นอย่างดี เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความถนัด ความสนใจ และลีลาการเรียนรู้ ในการ

พัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล และส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มใจและกระตือรือร้น (เรื่องเดิม: ๑๙)

ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตโดยใช้สื่อที่หลากหลายในลักษณะขององค์รวมที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ และความสนใจของผู้เรียนคำนึงถึงการใช้สมองทุกส่วน (Whole Brain Approach) โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน สรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งสมาชิกภายในกลุ่มและสมาชิกระหว่างกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ (เรื่องเดิม: ๑๙)

ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน องค์ความรู้ที่สรุปได้จากกิจกรรมการเรียนรู้

ครูและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายผลที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้สังเกต เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยให้องค์ความรู้ที่ได้รับชัดเจน เป็นการเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจการค้นหาคำรู้ต่อไป (เรื่องเดิม: ๒๐)

๔. ขั้นประเมินผล

การประเมินผลสำเร็จของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้นมุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการประเมินเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การสังเกตค้นพบศักยภาพ

จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน และจะต้องวัดและประเมินให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งในส่วนของกระบวนการและผลงาน ทั้งด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และทักษะการแสดงออกทุกด้าน มีการวัดผลตามสภาพจริง

การประเมินผล สามารถประเมินระหว่างการเรียนรู้การสอน และประเมินสรุปรวม เพื่อการพัฒนาและตรวจสอบว่ากระบวนการเรียนรู้ได้พัฒนาผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดหรือไม่ นอกจากนี้ผลการเรียนของผู้เรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิผลการสอนของครูด้วย (เรื่องเดิม : ๒๐-๒๑)

๕. ขั้นสรุปและนำไปประยุกต์ใช้

เป็นขั้นตอนการตกผลึกของกระบวนการเรียนรู้รายบุคคล กล่าวคือ ผู้เรียนแต่ละคน จะเกิดการมองเห็นต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม มองอย่างเชื่อมโยง หยั่งรู้ เกิดการค้นพบตัวเองว่า มีความสามารถ มีจุดเด่น จุดด้อยทางด้านใด

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากการได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ และการแสดงออกตามกระบวนการดังกล่าวข้างต้น สิ่งเหล่านี้พิจารณาได้จากการหาข้อสรุปจากบทเรียนโดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ เพิ่มเติมการแลกเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ การสะท้อนความคิด การแสดงผลงาน การจัดนิทรรศการ การแสดงออกในลักษณะละคร การนำเสนอข้อค้นพบ การปรับปรุงตนเองของผู้เรียน เช่น การปรับปรุงบุคลิกภาพ การเข้ากับคนอื่นได้ การเข้าใจผู้อื่น การเคารพสิทธิผู้อื่น ตลอดจนการสร้างสรรค์ใหม่ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และการดำรงชีวิตประจำวัน (เรื่องเดิม: ๒๑)

๒.๓ หลักทั่วไปในการบริหารการศึกษา

ในส่วนนี้จะพิจารณาหลักทั่วไปในการบริหารการศึกษา โดยเน้นในด้านหลักการบริหารโรงเรียน ดังที่ รุ่ง แก้วแดง (๒๕๔๓) ซึ่งว่าภารกิจของวัดในฐานะของสถานศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ หรือแหล่งการเรียนรู้ ต้องทำภารกิจคล้ายโรงเรียน เพียงแต่ว่ากลุ่มเป้าหมายผู้เรียนของวัดไม่ได้จำกัดแต่กับเด็กและเยาวชนที่เป็นฆราวาสเท่านั้น โดยสามารถแบ่งกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวได้ ๓ กลุ่มคือ

- ๑) พระภิกษุสามเณร
- ๒) เด็กและเยาวชน
- ๓) ประชาชนทั่วไป

การบริหารการศึกษา

การบริหาร คือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม (สมศักดิ์ คงเที่ยง, ๒๕๔๒: ๑)

ปัจจัยสำคัญของการบริหาร

ปัจจัยสำคัญของการบริหารประกอบด้วย ๔M ดังมีรายละเอียดดังนี้ (สมศักดิ์ คงเที่ยง, ๒๕๔๒: ๒)

๑. Man	หมายถึง	กำลังคน
๒. Money	หมายถึง	งบประมาณ
๓. Material	หมายถึง	วัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ
๔. Management	หมายถึง	การจัดกา

กระบวนการบริหารการศึกษา

กระบวนการบริหารการศึกษาประกอบด้วย "POSDCORB" ดังมีรายละเอียดดังนี้ (เรื่องเดิม: ๒-๓)

๑. Planning หรือ การวางแผน หมายถึง การกำหนดงานวัตถุประสงค์การปฏิบัติงาน และวิธีการปฏิบัติงาน ก่อนที่จะมีการปฏิบัติจริง

๒. Organizing หรือ การจัดรูปโครงสร้าง หมายถึง การกำหนดหน้าที่ของบุคคล หรือหน่วยงานต่างๆ รวมถึงวิธีติดต่อประสานงานระหว่างกัน

๓. Staffing หรือ การบริหารงานบุคคลของหน่วยงาน หมายถึง การแสวงหา บรรจุแต่งตั้ง เลื่อนขั้น ลดขั้น หรือให้พ้นตำแหน่งงาน รวมถึงการบำรุงรักษาสมรรถภาพในการทำงาน

๔. Directing หรือ การวินิจฉัยสั่งการ หมายถึง การสั่งการหลังจากการพิจารณา และติดตามผลการปฏิบัติ

๕. Co-ordinating หรือ การประสานงาน หมายถึง การสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคลในตำแหน่งต่างๆ หรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

๖. Reporting หรือ การรายงาน หมายถึง การแจ้งให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่างๆ ทั้งผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา ทราบความเคลื่อนไหว ความเป็นไป หรือความก้าวหน้าในการทำงาน ภายในหน่วยงาน

๗. Budgeting หรือ การจัดทำงบประมาณ หมายถึง การทำโครงการจัดสรรงบประมาณ การทำบัญชี และการควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบรัดกุม

ทักษะที่สำคัญของผู้บริหาร

ผู้บริหารควรมีทักษะดังต่อไปนี้ (เรื่องเดิม: ๓-๔)

๑. ทักษะทางคตินิยม (Conceptual skill) ผู้บริหารต้องเข้าใจปรัชญา อุดมการณ์ ปณิธาน และโครงสร้าง ของหน่วยงานของตน รวมถึงความสัมพันธ์ที่หน่วยงานมีต่อหน่วยงานอื่นๆ หรือส่วนอื่นๆ ในสังคม ผู้บริหารต้องมีความรู้รอบตัว มีโลกทัศน์กว้าง และมีวิสัยทัศน์
๒. ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ (Human skill) ผู้บริหารต้องสามารถทำงานร่วมกับบุคคลหลากหลายประเภท เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติงาน
๓. ทักษะทางเทคนิค (Technical skill) ผู้บริหารต้องสามารถทำงานในส่วนที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้านทางการบริหารงาน

ความเป็นผู้นำ

บุคคลเป็นผู้บริหารได้ด้วยตำแหน่ง ในขณะที่บุคคลเป็นผู้นำได้ด้วยความสามารถในการจูงใจให้คนร่วมมือปฏิบัติงาน สามารถทำให้คนศรัทธาและเชื่อถือในความสามารถ ทั้งนี้ ผู้ที่มีความสามารถดังกล่าว อาจจะไม่ม่ตำแหน่งใดๆเลยก็ได้ (เรื่องเดิม: ๕) ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นผู้นำควรมีลักษณะดังนี้ (เรื่องเดิม: ๘)

๑. มีความคิดริเริ่มงานใหม่
๒. เป็นนักปรับปรุง
๓. ให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน
๔. ให้การช่วยเหลือ
๕. สื่อสารได้มีประสิทธิภาพ
๖. เป็นผู้ประสานงานที่ดี

๗. เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี
๘. เป็นนักเปลี่ยนแปลง
๙. เป็นแบบอย่างมาตรฐานการประพฤติให้แก่ผู้อื่น

๒.๔ การจัดการศึกษาของวัด

การจัดการศึกษาของวัดแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท กล่าวคือ

๑. การจัดการศึกษาเพื่อพระสงฆ์ มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า "ศาสนศึกษา" หรือ "พระปริยัติธรรม" ประกอบด้วย ๓ หลักสูตร ได้แก่
 - หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
 - หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
 - หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
๒. การจัดการศึกษาเพื่อฆราวาส มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า "การศึกษาสงเคราะห์" ประกอบด้วยการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ได้แก่
 - ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด
 - ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
 - ธรรมศึกษา
 - โรงเรียนการกุศลของวัด

(พิศมัย แพ่งนุเคราะห์, ๒๕๔๓: ๑-๒)

ทั้งนี้ วัดยังอาจเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยด้วยการจัดงานเผยแผ่ศาสนธรรมและงานสงเคราะห์บุคคลทั่วไป (เรื่องเดิม: ๓) ซึ่งแบ่งได้สองลักษณะ

๑. โครงการปฏิบัติสืบเนื่อง ได้แก่

- หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)
- การอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ และประชาชน
- การอบรมครูจริยศึกษา
- การส่งเสริมหน่วยเผยแพร่ศีลธรรม
- การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ (นวกะ)
- งานพระจริยนิเทศก์
- งานพระธรรมทูต

(พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉ.๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ อ้างใน ดรฤณี ญาณวิวัฒนา และคณะ, ๒๕๔๔: ๑๓ - ๑๔)

๒. โครงการปฏิบัติเฉพาะกิจ เช่น การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน การบรรพชาเยาวชนภาคฤดูร้อน (พิศมัย แฟงนุเคราะห์, ๒๕๔๓: ๓) หรือโครงการที่จัดตามนโยบายรัฐภายในขอบเขตศักยภาพของวัด เช่น โครงการอุทยานการศึกษา โครงการสวนสมุนไพรในวัด โครงการลานวัด ลานใจ ลานกีฬา (ดรฤณี ญาณวิวัฒนา และคณะ, ๒๕๔๔: ๑๔)

การจัดการศึกษาเพื่อพระสงฆ์ (ศาสนศึกษา) และปัญหา

การจัดการศึกษาเพื่อพระสงฆ์ของวัดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี

หัวข้อ	รายละเอียด	
วัตถุประสงค์	เสริมสร้างภิกษุสามเณรให้เป็นศาสนทายาทที่ดี มีคุณธรรม สามารถธำรงรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา	
หลักสูตร	พระปริยัติธรรม แผนกธรรม	พระปริยัติธรรม แผนกบาลี
	กำหนดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - นักธรรมตรี- ผู้สอบได้ชั้นนี้จึงจะมีสิทธิสอบประโยค ๑-๒ และ - นักธรรมโท - ผู้สอบได้ชั้นนี้จึงจะมีสิทธิสอบ ป.ธ.๔-๖ ประโยค - นักธรรมเอก - ผู้สอบได้ชั้นนี้จึงจะมีสิทธิสอบ ป.ธ.๗-๙ ประโยค (วิชาที่นักธรรมแต่ละชั้นเรียนประกอบด้วย วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม ธรรมวิภาค พุทธประวัติ และวินัยบัญญัติ) 	<ul style="list-style-type: none"> - บาลีประโยค ๑-๒ (ประโยค ๑-๒) - เปรียญธรรม ๓ ประโยค (ป.ธ.๓)-เทียบเท่า ม.๓ - เปรียญธรรม ๔ ประโยค (ป.ธ.๔) - เปรียญธรรม ๕ ประโยค (ป.ธ.๕)-เทียบเท่า ม.๖ - เปรียญธรรม ๖ ประโยค (ป.ธ.๖) - เปรียญธรรม ๗ ประโยค (ป.ธ.๗) - เปรียญธรรม ๘ ประโยค (ป.ธ.๘) - เปรียญธรรม ๙ ประโยค (ป.ธ.๙) มีวุฒิปริญญาตรี* <p>* ปัจจุบันแก้ไขโดยกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่ออกโดยอาศัย ม.๑๒ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ</p>
สถานศึกษา	สำนักเรียน - วัดที่มหาเถรสมาคมอนุญาตให้จัดตั้งเป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างเป็นทางการ กำหนดให้จังหวัดหนึ่งเป็น ๑ สำนักเรียน สำนักศึกษา หรือ สำนักศาสนศึกษา - วัดที่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากมหาเถรสมาคมอย่างเป็นทางการ	
ผู้สอน	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการสอนบรรจุ ไม่ต้องมีวุฒิต่างครู - ค่าตอบแทนแตกต่างกันตามสำนัก 	
ผู้เรียน	ภิกษุสามเณร	
งบประมาณ	ได้รับการจัดสรรจากหมวดเงินอุดหนุน ของกรมการศาสนา คิดจากจำนวนผู้เข้าสอบจริงตามบัญชีส่งเข้าสอบของแม่กองธรรม และแม่กองบาลี	

หัวข้อ	รายละเอียด
การจัดการเรียนการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - เวลาเรียนไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ชั่วโมงต่อปี ปกติเรียนตั้งแต่เวลา ๐๘.๔๕- ๑๐.๔๕ น. และ ๑๓.๐๐- ๑๖.๓๐ น. - มีสามภาคเรียน คือ ภาควิชาชะ ภาคพรรษา และ ภาคปวารณา - หลักสูตรการเรียนการสอน ก)ใช้ท่องจำและทำความเข้าใจจากหนังสือเรียนระดับชั้นไวภกรณ ข)ใช้การแปลจากไทยเป็นบาลี และบาลีเป็นไทย ค)เนื้อหาเป็นความรู้จากพระไตรปิฎก
การวัดและประเมินผล	<ul style="list-style-type: none"> - แผนกบาลี แยกการสอนเป็น ๒ ครั้ง ได้แก่ ก)สอบชั้น ป.ธ. ๖-๙ ประโยค จัดเฉพาะในกรุงเทพฯ ข)สอบชั้นประโยค ๑-๒ ถึงชั้นประโยค ป.ธ. ๕ จัดทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด - ข้อสอบใช้ข้อสอบส่วนกลาง - ผู้ตรวจคือแม่กองบาลี แม่กองธรรม

(พิศมัย แฟงนุเคราะห์, ๒๕๔๓: ๕- ๑๓)

รายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

หัวข้อ	รายละเอียด
วัตถุประสงค์	เพื่อให้โอกาสพระสงฆ์ศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ
หลักสูตร	<p>ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและปลายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวิชาพระพุทธศาสนา (ศาสนปฏิบัติ ภาษาบาลี และธรรมวินัย) เป็นวิชาบังคับแกนหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วัตถุประสงค์: เพื่อให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาตน ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดี และนำความรู้จากการศึกษาไปพัฒนาสังคมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วัตถุประสงค์: เพื่อให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระวินัย สามารถนำความรู้จากการศึกษาค้นคว้าวิชาการทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาสังคมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตามสมควรแก่สมณวิสัย

หัวข้อ	รายละเอียด
สถานศึกษา	โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดขึ้นในวัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา
ผู้เรียน	ภิกษุสามเณร
ผู้สอน	ภิกษุสามเณร หรือคฤหัสถ์เพศชาย อายุไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี และมีความรู้เพียงพอ
งบประมาณ	กรมการศาสนาเป็นผู้รับผิดชอบดูแลและประสานงานให้วัด
การบริหารการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานนโยบายต่อไปนี้ สภาการศึกษาของคณะสงฆ์ กรมการศาสนา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และศูนย์ครูพระปริยัตินเทศก์ประจำจังหวัด - ได้รับการสนับสนุนทางวิชาการจากหน่วยงานสนับสนุนต่อไปนี้ กลุ่มโรงเรียนหน่วยศึกษานเทศก์ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน
การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และปลาย พ.ศ.๒๕๓๔ - ใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยผลการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๔

(พิศมัย แฟงนุเคราะห์, ๒๕๔๓: ๑๘- ๒๑)

บทที่ ๓

สภาพการจัดการศึกษาและ
การเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดพระธรรมกาย

๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖

วัดพระธรรมกาย เป็นวัดในพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่ที่ ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี ได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดโดยสมบูรณ์ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๖ ตอนที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยมีพระอธิการไชยบุญญ์ ฐัมมชโย (ปัจจุบันเป็นที่ พระราชภาวนาวิสุทธิ) เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก และปัจจุบัน พระเมตต์จ ทัตตชีโว (ปัจจุบันเป็นที่ พระภาวนาวิริยคุณ) รักษาการเจ้าอาวาส

มูลนิธิธรรมกาย จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เดิมใช้ชื่อว่า มูลนิธิธรรมประสิทธิ์ โดยจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ณ กระทรวงมหาดไทย

* การวิจัยในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวัดพระธรรมกายโดยการคัดลอก และเรียบเรียงจากเอกสารที่จัดพิมพ์โดยมูลนิธิธรรมกาย จำนวน ๓ เล่ม ได้แก่ เจาะลึกวัดพระธรรมกาย (๒๕๔๑) ๒๙ ปีแห่งการสร้างคนดี (๒๕๔๒) มหาธรรมกายเจดีย์มหาเจดีย์เพื่อสันติภาพโลก (๒๕๔๓) และข้อมูลบางส่วนจากการสืบค้นและสัมภาษณ์เพิ่มเติมโดยผู้ช่วยวิจัย

เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ เมื่อสร้างวัดพระธรรมกายเสร็จได้ขอแก้ไขเอกสาร เปลี่ยนชื่อเป็น "มูลนิธิพระธรรมกาย" เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ณ ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี และเพื่อไม่ให้สับสนกับชื่อวัด จึงจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อจาก มูลนิธิพระธรรมกาย เป็น "มูลนิธิธรรมกาย" โดยได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ตามหนังสือที่ ศธ ๑๓๐๔/๖๐๘๘ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๘

๓.๑ ประวัติวัดพระธรรมกาย

คุณยายอาจารย์อุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง เป็นหนึ่งในจำนวนผู้ศึกษาวิชาธรรมกายขั้นสูงกับพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดาวกาน้ำทิพย์เจริณ) จากการฝึกฝนอย่างขยันขันแข็งของคุณยาย ทำให้ท่านประสบความสำเร็จในการปฏิบัติธรรมวิชาธรรมกาย หลังจากหลวงพ่อดาวกาน้ำทิพย์เจริณมรณภาพแล้ว คุณยายได้ดำเนินรอยตามปฏิปทาอย่างเคร่งครัด ในการสืบสานมโนปณิธานที่จะเผยแผ่วิชาธรรมกายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้แผ่ขยายสู่ชาวโลก

คุณยายได้สอนธรรมปฏิบัติเรื่อยมาในบรรดาลูกศิษย์จำนวนมาก มีนายไชยบุญญ์ สุทธิผล (พระราชภาวนาวิสุทธิ) ขณะนั้นยังเป็นนักเรียนอยู่ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ได้มาฝึกสมาธิกับคุณยายอาจารย์ทุกวัน ผลการปฏิบัติธรรมของท่านก้าวหน้ารวดเร็วกว่าลูกศิษย์ทั้งหลาย เนื่องจากมีความตั้งใจจริงและทุ่มเทปฏิบัติตามคำสั่งสอนของคุณยายอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน ได้ชักชวน นายเมตต์จ ผ่องสวัสดิ์ (ปัจจุบันคือ พระภาวนาวิริยคุณ รักษาการเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย) ซึ่งขณะนั้นเป็นนักเรียนรุ่นพี่ที่

มหาวิทยาลัยเดียวกันมาเรียนวิชาชาครกรรมกายกับคุณยายด้วย

เมื่อนายไชยบุญย์ จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แล้ว ได้สละเพศฆราวาสเข้าสู่การอุปสมบท อุทิศชีวิตถวายเป็นพุทธบูชา และได้รับฉายาว่า "ธัมมชโย ภิกขุ" เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ณ พระอุโบสถวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ โดยมี พระเทพวรเวที (ปัจจุบันเป็นที่สมเด็จพะมหาธรรมมังคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ) เป็นพระอุปัชฌาย์

พระภิกษุธัมมชโย ได้ทำหน้าที่สอนธรรมะแทนคุณยายที่บ้าน ธรรมประสิทธิ์ จนกระทั่ง สาธุชนให้ความสนใจมาปฏิบัติธรรมกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นจำนวนร้อย ทำให้บริเวณบ้านธรรมประสิทธิ์แน่นขนัด คนที่มาปฏิบัติธรรมดันออกไปจนถึงถนนหน้าบ้าน ลูกศิษย์กลุ่มหนึ่งจึงปรึกษากับ คุณยายอาจารย์ว่า ควรจะหาพื้นที่สักแห่งเพื่อสร้างวัดขึ้นอย่างน้อยประมาณ ๕๐ ไร่ เป็นสถานที่ไปมาสะดวก ไม่ห่างไกลตัวเมืองมากนัก และต้องมีบรรยากาศวิเวก สงบร่มรื่น ซึ่งต่อมาชาวนี้ได้ทราบถึง **คุณหญิงประหยัด แพทยพงศาวิสุทธาภิบัติ** ท่านได้มีจิตศรัทธาถวายที่ดินบริเวณ ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี จำนวน ๑๙๖ ไร่ เพื่อสร้างวัดตามวัตถุประสงค์ เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๑๒ (ปัจจุบันคือบริเวณพื้นที่วัดพระธรรมกาย ๑๙๖ ไร่) ขณะก่อสร้างอยู่นั้น คณะผู้ก่อตั้งให้ชื่อว่า "**ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม**" ต่อมาเมื่อได้สร้างเป็นวัดตามพระราชาบัญญัติคณะสงฆ์ได้ตั้งชื่อว่า "**วัดวรมณีธรรมกายาราม**" และต่อมาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักกรรมปฏิบัติที่ทางวัดสอน จึงเปลี่ยนชื่อวัดเป็น "**วัดพระธรรมกาย**"

หลวงพ่อธัมมชโยและคุณยายเริ่มต้นสร้างวัด โดยมีเงินทุน ๓,๒๐๐ บาท งานสร้าง

วัดเริ่มจากช่วยกันขุดคูรอบพื้นที่ ๑๙๖ ไร่ กว้าง ๘ เมตร ลึก ๒ เมตร ปลุกต้นยูคาลิปตัสรอบตลอดคันคูดิน ทำให้มองเห็นพื้นที่วัดโดยรอบชัดเจน ทั้งต้นยูคาลิปตัสก็ได้ถูกตัดนำมาทำเสาเข็มกำแพงรอบวัดในเวลาต่อมา

สิ่งก่อสร้างเริ่มแรกจะเป็นอาคารขนาดเล็ก เช่น โบสถ์ กุฏิสงฆ์ และศาลาปฏิบัติธรรม เมื่อจำนวนคนมาวัดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คนที่มาวัดนั้นล้วนต้องการฝึกสมาธิปฏิบัติธรรม โดยเดินทางมาจากทั่วทุกมุมโลก ดังนั้นความจำเป็นในการก่อสร้างอาคารที่ใหญ่ขึ้น เพื่อรองรับการมาใช้สถานที่ของบุคคลเหล่านี้ จึงเกิดขึ้นในภายหลัง เช่น หมู่บ้านปฏิบัติธรรม อาคารสำหรับการจัดตั้ง โรงเรียนปริยัติธรรมศูนย์ฝึกอบรมธรรมทายาท สภาธรรมกายสากลหลังคาจาก สภาธรรมกายสากลหลังใหม่และมหาธรรมกายเจดีย์ สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติธรรมแก่พระภิกษุสงฆ์ สาธุชน และประชาชนผู้สนใจมาเยี่ยมชม และมาเรียนการฝึกสมาธิ

๓.๒ จุดประสงค์ในการสร้างและขยายพื้นที่วัดพระธรรมกาย

จุดประสงค์ของคณะผู้บุกเบิกสร้างวัด คือ การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน เพื่อสร้างสันติสุขให้แก่ชาวโลก ตามแนวทางสำคัญคือ

สร้างวัดให้เป็นวัด คือ เป็นวัดที่สะอาด สงบ ร่มรื่น เหมาะสมแก่การประพฤติปฏิบัติธรรมของประชาชน

สร้างพระให้เป็นพระ คือ ฝึกอบรมพระภิกษุให้ถึงพร้อมด้วยศีลาจารวัตร และคุณธรรมภายใน เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา สามารถเป็นครูสอนศีลธรรมให้แก่ประชาชนได้

สร้างคนให้เป็นคนดี คือ สร้างคนดีมีศีลธรรม มีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

ด้วยเหตุนี้วัดพระธรรมกายจึงมุ่งเน้นการอบรมธรรมะทั้งภาค ปริยัติและภาคปฏิบัติให้แก่พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนชนสาธุชนผู้สนใจศึกษาธรรมะทุกท่านตลอดมา รวมทั้งเน้น ในเรื่องของความสะอาด ความสงบ ความร่มรื่น ร่มเย็น และมีนโยบาย หลักในการก่อสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ เทาที่จำเป็นต่อการใช้งาน ซึ่งเน้น ความประหยัด ความประณีต คงทนถาวร และประโยชน์ในการใช้งาน เป็นหลัก

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๗ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีสาธุชน มาวัดครั้งละประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน ทำให้พื้นที่บริเวณวัดพระธรรมกาย ๑๙๖ ไร่ คับแคบไม่พอเพียง มีสาธุชนกลุ่มหนึ่งเสนอความเห็นว่าจะ ขยายพื้นที่ออกไปอีก เมื่อมูลนิธิธรรมกายเข้ามาดำเนินการ จึงได้พื้นที่ ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่เศษ

พื้นที่ที่ขยายออกมา เริ่มใช้งานเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ สาธุชน มากขึ้นๆ จนพุทธศักราช ๒๕๔๒ สาธุชนจะมาร่วมปฏิบัติธรรม ในวันสำคัญทางศาสนา ครั้งละกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน วัดพระธรรมกาย และมูลนิธิธรรมกาย จึงได้จัดสร้างศาสนสถานถาวรในพื้นที่ ๒,๐๐๐ ไร่ ดังนี้คือ

- **สมาธิธรรมกายสากล** เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมในร่ม พื้นที่ชั้นบน ๒๖๔,๐๐๐ ตร.ม. ชั้นล่าง ๒๙,๐๐๐ ตร.ม. จุคนได้ ๓๐๐,๐๐๐ คน
- **มหาธรรมกายเจดีย์** เพื่อประดิษฐานพระธรรมกาย และ ประกอบพิธีกรรมกลางแจ้ง มีพื้นที่โดยรอบ ๑ ตร.กม.

- **มหาวิทยาลัยพระมงคลเทพมุนี** เพื่อประดิษฐานรูปหล่อทองคำ หลวงพ่อวัดปากน้ำภาษีเจริญ

ศาสนสถานของวัดพระธรรมกายและมูลนิธิธรรมกายนั้น พระเดช พระคุณพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อธัมมชโย) ได้ให้นโยบายหลัก คือ ประหยัดสุด ประโยชน์สูง คงทนถาวร การออกแบบก่อสร้างเรียบง่าย ละเอียดประณีต มีความมั่นคงแข็งแรง ไม่สิ้นเปลือง ไม่ซ่อมแซม บ่อย ภายในอาคารเน้นพื้นที่ใช้สอย ดูสะอาดตา เป็นระเบียบเรียบร้อย และสง่างาม

ดังนั้นในวันเสาร์ที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓ จึงถือเป็นวัน ประวัติศาสตร์ของวัดพระธรรมกายที่มีความสำคัญอย่างน้อย ๓ ประการ คือ

- ๑) เป็นวันเฉลิมฉลองความสำเร็จในการสร้างมหาธรรมกายเจดีย์
- ๒) เป็นวันคล้ายวันเกิดครบรอบ ๕๖ ปีของพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อธัมมชโย) เจ้าอาวาสรูปแรกของวัดพระธรรมกาย
- ๓) เป็นวันที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ว่า วันที่ ๒๒ เมษายน ของทุกปีเป็นวันคุ้มครองโลก โดยมุ่งให้โลกได้รับการปกป้องจากภัย ทั้งปวง

๓.๓ โครงสร้างการบริหารงานวัดพระธรรมกาย

วัดพระธรรมกายมีโครงสร้างการบริหารงานที่สอดคล้องภารกิจ ด้านต่างๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่สอง) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

๓.๔ ประวัติเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย

๓.๔.๑ ประวัติเจ้าอาวาสองค์แรก

พระราชภิกษุสงฆ์วิเศษคุณ นามเดิม พระไชยบุญย์ ฉายา ธรรมชโย นามสกุล สุทธิผล เกิด วันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๗ ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๖ ปีวอก ณ ต.บ้านแป้ง อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี อุปสมบท วันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

กรุงเทพฯ โดยมีพระเทพวเวทิจ(ปัจจุบันเป็นที่สมเด็จพะมหารัชมังคลาจารย์) เป็นพระอุปัชฌาย์ การศึกษาทางโลกคือ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งประธานมูลนิธิธรรมกาย

๓.๔.๒ ประวัติรักษาการเจ้าอาวาส

พระภิกษุสงฆ์วิเศษคุณ (เผด็จ ทตตชีโว) เกิดเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รักษาการเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย รองประธานมูลนิธิธรรมกาย รองหัวหน้าพระธรรมทูตสาย ๘ President of Dhammakaya International Society of California U.S.A. อุปสมบทเมื่อ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ ณ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร การศึกษาทางโลกสำเร็จการศึกษา ด้านกสิกรรมและสัตวบาลบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ Diploma of Dairy Technology, Australia

๓.๕ บุคลากรของวัดพระธรรมกาย

วัดพระธรรมกาย มีบุคลากรประจำวัดรวมจำนวนทั้งสิ้น ๑,๗๔๘ รูป/คน (ข้อมูลสำรวจเมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๕) ประกอบด้วย พระภิกษุ ๖๗๘ รูป สามเณร ๔๖๒ รูป อุบาสก ๑๓๑ คน อุบาสิกา ๔๗๗ คน นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร ที่ประกอบด้วยบุคคลทุกเพศทุกวัยและหลากหลายสาขาอาชีพ

๓.๕.๑ พระภิกษุ

พระภิกษุทุกรูปมีเส้นทางเข้ามาอยู่ในวัดพระธรรมกาย ๓ ลักษณะ คือ

๑. อุบาสกที่อยู่ฝึกฝนตนเอง ณ วัดพระธรรมกาย เป็นเวลาอย่างน้อย ๕ ปี และได้รับอนุญาตจากคณะสงฆ์และคณะกรรมการอุบาสกให้บรรพชาอุปสมบทได้ ซึ่งมีผู้ได้รับอนุญาตให้บรรพชาได้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕

๒. จากโครงการอบรมธรรมทายาทและอุปสมบทหมู่ของวัดพระธรรมกาย ซึ่งมีผู้ไม่ลาสิกขาและอยู่จำพรรษาต่อที่วัด ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๘ และทุกรูปจะต้องผ่านหลักสูตรการอบรมพระภิกษุใหม่ของวัดเป็นเวลา ๓ ปีเต็ม จึงจะรับเข้าเป็นพระภิกษุประจำของวัดพระธรรมกาย

๓. สามเณรประจำของวัดพระธรรมกาย ที่มีอายุครบอุปสมบท ซึ่งมีสามเณรเข้ารับการศึกษาอุปสมบท ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๒

พระภิกษุใหม่ทุกรูป จะได้รับการอบรมให้มีอุดมการณ์ มีศีลาจารวัตรเหมาะสมกับความเป็นภิกษุ โดยฝึกสมาธิภาวนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งฝึกการใช้และดูแลรักษาปัจจัยสี่ ควบคู่กับการศึกษาพระธรรมวินัยและทักษะในการทำงานพระศาสนา โดยมีหัวข้ออบรมดังนี้

๑. ธรรมปฏิบัติ
๒. ข้อปฏิบัติและมารยาทของพระสงฆ์
๓. พระวินัย และศาสนพิธี
๔. นักธรรมตรี โท เอก
๕. มงคลสูตร ๓๘ ประการ
๖. ศึกษาพุทธประวัติ และหลักธรรมทั่วไป จากพระไตรปิฎก
๗. ฝึกการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก

๘. บาลีพื้นฐาน

๙. ความรู้เรื่องวัดของเรา

๑๐. วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑๑. เรียนรู้และศึกษาการทำงานในหน่วยงานต่างๆ ของวัด

เมื่อผ่านการอบรมครบ ๓ ปีแล้วจะมีการประเมินผลและรับเข้าเป็นพระภิกษุประจำช่วยปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ของวัด เช่น งานเผยแผ่ (เป็นพระอาจารย์สอนภavana หรือเทศน์สอนธรรมะ) งานด้านการศึกษา งานวิชาการ ดูแลงานก่อสร้าง บริหารงานด้านต่าง ๆ ของวัด เป็นต้น ในขณะเดียวกัน เพื่อเป็นการฝึกอบรมตน จึงมีการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี รวมทั้งการอบรมธรรมปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

กิจวัตรประจำวันของพระภิกษุวัดพระธรรมกาย

เวลา	กิจกรรม
๔.๓๐ น.	ตื่นจากจำวัด
๕.๐๐ น.	สวดมนต์ทำวัตรเช้า / นั่งสมาธิ
๖.๐๐ น.	บิณฑบาต / ทำความสะอาดเสนาสนะ / ภารกิจส่วนตัว
๗.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเช้า
๗.๓๐ น.	ให้พร/ ซ้อมสวดมนต์เจ็ดตำนาน ๗๕ รับฟังโอวาทจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อหรือพระอาจารย์
๘.๓๐ น.	ปฏิบัติศาสนกิจ / ศึกษาพระธรรมวินัย

เวลา	กิจกรรม
๑๑.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเพล
๑๓.๐๐ น.	ปฏิบัติศาสนกิจ / ศึกษาพระธรรมวินัย
๑๖.๐๐ น.	ทำความสะอาดวัดพัฒนาพื้นที่ / ภารกิจส่วนตัว
๑๙.๐๐ น.	สวดมนต์ทำวัตรเย็น / นั่งสมาธิ
๒๑.๐๐ น.	อ่านหนังสือธรรมะ / ภารกิจส่วนตัว
๒๒.๐๐ น.	จำวัด

หมายเหตุ การฉันเช้าและฉันเพลต้องไปฉันรวมกัน ณ โรงฉันตามเวลาและสถานที่ ที่ทางวัดจัดให้

๓.๕.๒ สามเณร

ปัจจุบันวัดพระธรรมกายมีสามเณรทั้งหมด ๔๖๒ รูป สามเณรทุกรูปมีเส้นทางการเข้ามาอยู่วัดพระธรรมกาย ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

- ประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ ของสามเณรทั้งหมด คือ ผู้ที่ผ่านการอบรมสามเณรยุวธรรมทายาท ภาคฤดูร้อน ของวัดพระธรรมกาย และมีความประสงค์จะบวชเรียนต่อ

- ประมาณ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ มาจากสาขาของวัดพระธรรมกาย และจากวัดต่าง ๆ

สามเณรทุกรูปจะต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรสามเณรใหม่ของวัดเป็นเวลา ๑ ปีเต็ม จึงจะรับเข้าเป็นสามเณรประจำของวัดพระธรรมกาย การฝึกอบรมประกอบด้วย

๑. ฝึกให้มีความเคารพในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
๒. ฝึกให้อยู่ในศีลอย่างเคร่งครัด
๓. ฝึกให้อยู่ในวัตรปฏิบัติของเพศบรรพชิต และระเบียบของวัด
๔. ฝึกการทำงานร่วมกับหมู่คณะ
๕. ฝึกให้รู้จักใช้และรักษาสິงของเครื่องใช้ที่สาธุชนนำมาถวายอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด

กิจวัตรประจำวันของสามเณรวัดพระธรรมกาย

เวลา	กิจกรรม
๔.๔๕ น.	ตื่นจากจำวัด / ภารกิจส่วนตัว
๕.๐๐ น.	สวดมนต์ทำวัตรเช้า / นั่งสมาธิ
๖.๐๐ น.	บิณฑบาต / ทำความสะอาดเสนาสนะ
๗.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเช้า
๘.๓๐ น.	เรียนหนังสือ
๑๑.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเพล
๑๒.๐๐ น.	ทำภารกิจส่วนตัว
๑๓.๓๐ น.	นั่งสมาธิ
๑๔.๓๐ น.	เรียนหนังสือ
๑๖.๓๐ น.	ฉันปานะ
๑๗.๐๐ น.	ทำความสะอาดเสนาสนะ
๑๗.๓๐ น.	ทำภารกิจส่วนตัว
๑๘.๓๐ น.	สวดมนต์ทำวัตรเย็น / นั่งสมาธิ
๒๐.๑๕ น.	อ่านหนังสือ
๒๒.๐๐ น.	จำวัด

๓.๕.๓ อุบาสก - อุบาสิกา

เนื่องจากวัดพระธรรมกายมีการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหลายด้าน จึงจำเป็นต้องมีอาสาสมัครปฏิบัติงานประจำที่มีความเลื่อมใสศรัทธาตั้งใจอุทิศตนเพื่องานพระพุทธศาสนา โดยการรักษาศีล ๘ พักอาศัยและปฏิบัติหน้าที่อยู่ประจำ ณ วัดพระธรรมกาย

อุบาสก - อุบาสิกา เหล่านี้ เป็นบุคลากรที่เสียสละอย่างยิ่ง เพราะต้องสละชีวิตความเป็นอยู่ที่สุขสบายทางโลกมาใช้ชีวิตสมณะเรียบง่าย โดยเฉพาะอุบาสกทุกคนมีเป้าหมายจะบวชอุทิศชีวิตในพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต

อุบาสก - อุบาสิกาวัดพระธรรมกายส่วนใหญ่ มีพื้นฐานการศึกษาทางโลก สำเร็จระดับอุดมศึกษามีหน้าที่หลักในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เช่น การต้อนรับปฏิบัติสังฆการ จัดอบรมธรรมะ พี่เลี้ยงโครงการปฏิบัติธรรม งานการศึกษา เผยแผ่ งานผลิตสื่อเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ งานดูแลการก่อสร้างและบริหารงานด้านต่าง ๆ ของวัด เป็นต้น นอกเหนือจากฝึกอบรมตนเอง การปฏิบัติธรรม กิจกรรมช่วยเหลืองานพระพุทธศาสนาต่าง ๆ แล้ว อุบาสก - อุบาสิกายังได้รับการส่งเสริมจากทางวัดให้มีการศึกษาทางธรรม โดยการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาและแผนกบาลีศึกษาตามความสมัครใจของตนได้อีกด้วย

ที่มาของการเป็นอุบาสก - อุบาสิกา

อุบาสก - อุบาสิกา วัดพระธรรมกาย มาจากบัณฑิตและสาธุชนผู้มีจิตศรัทธาที่เคยมาช่วยงานวัด โดยผ่านการอบรมบุคลากรใหม่เป็นเวลา ๑ ปี จึงได้รับการบรรจุเป็นอุบาสก - อุบาสิกาอาสาสมัครประจำของวัดพระธรรมกาย

การอบรมบุคลากรใหม่เพื่อรับเข้าเป็นอุบาสก - อุบาสิกา

เน้นการศึกษาธรรมะพื้นฐานจากพระไตรปิฎก ควบคู่กับการฝึกฝนพัฒนาตนเอง รักษาศีล ๘ และนั่งสมาธิเป็นประจำ ฝึกระเบียบวินัย ความสามัคคี การทำงานเป็นหมู่คณะ ฯลฯ ตลอดจนฝึกงานด้านต่าง ๆ เช่น ต้อนรับปฏิบัติสังฆการ การฝึกอบรม การให้ธรรมทาน โดยมีหัวข้อการอบรมดังนี้

๑. ธรรมปฏิบัติ
๒. การใช้และการดูแลรักษาปัจจัย ๔
๓. มารยาทชาวพุทธ
๔. ความรู้เรื่องวัด
๕. การต้อนรับปฏิบัติสังฆการ
๖. การทำหน้าที่กัลยาณมิตร
๗. การทำหน้าที่พี่เลี้ยงฝึกอบรมธรรมะ
๘. พุทธประวัติ
๙. หลักธรรมจากพระไตรปิฎก
๑๐. ธรรมศึกษาขั้นตรี

กิจวัตรประจำวันของอุบาสก - อุบาสิกา

เวลา	กิจกรรม
๔.๓๐ น.	ตื่นนอน
๕.๐๐ น.	สวดมนต์ทำวัตรเช้า/ นั่งสมาธิ
๖.๐๐ น.	ออกกำลังกาย/ ทำความสะอาดที่พักอาศัย
๗.๑๕ น.	รับประทานอาหารเช้า

เวลา	กิจกรรม
๘.๓๐ น.	นั่งสมาธิ / ศึกษาธรรมะ / ปฏิบัติศาสนกิจ
๑๑.๐๐ น.	รับประทานอาหารกลางวัน
๑๓.๓๐ น.	นั่งสมาธิ / ศึกษาธรรมะ / ปฏิบัติศาสนกิจ
๑๘.๓๐ น.	สวดมนต์ทำวัตรเย็น / นั่งสมาธิ
๒๒.๐๐ น.	พักผ่อน

หมายเหตุ ทุกวันเสาร์ต้นเดือนอุบาสก - อุบาสิกจะมีกิจกรรมพัฒนา
วัดและทุกวันพฤหัสบดี สัปดาห์ที่ ๑, ๓ มีกิจกรรมพัฒนา
วัดและหล่อหลอม (กิจกรรมเพื่อฝึกความเสียสละ ความ
สามัคคีและทำงานเป็นทีม) ร่วมกัน

๓.๕.๔ วุฒิการศึกษาของพระภิกษุและสามเณร

๑. วุฒิการศึกษาทางโลก

	ปริญญาโท	ปริญญาตรี	อาชีวศึกษา	มัธยมศึกษา	ประถมศึกษา	รวม
พระภิกษุ	๒๑	๓๐๔	๑๒๖	๙๗	๑๓๐	๖๗๘
สามเณร	-	-	-	๑๐๖	๓๕๖	๔๖๒
รวม	๒๑	๓๐๔	๑๒๖	๒๐๓	๔๘๖	๑๑๔๐

๒. วุฒิการศึกษาทางธรรม (แผนกธรรม)

	นักธรรมเอก	นักธรรมโท	นักธรรมตรี	รวม
พระภิกษุ	๕๓๑	๑๐๔	๑๖๕	๘๐๐
สามเณร	๑๔๘	๙๕	๙๗	๓๔๐
รวม	๖๗๙	๑๙๙	๒๖๒	๑๑๔๐

๓. วุฒิการศึกษาทางธรรม (แผนกบาลี)

	ป.ธ.๙	ป.ธ.๘	ป.ธ.๗	ป.ธ.๖	ป.ธ.๕	ป.ธ.๔	ป.ธ.๓	ป.ธ.๑-๒	รวม
พระภิกษุ	๒๐	๑๓	๒๗	๑๖	๑๕	๒๐	๔๔	๖๗	๒๒๒
สามเณร	-	๒	๒	๗	๔	๑๕	๔๓	๖๕	๑๓๘
รวม	๒๐	๑๕	๒๙	๒๓	๑๙	๓๕	๘๗	๑๓๒	๓๖๐

๓.๕.๕ วุฒิการศึกษาของอุบาสก อุบาสิกา

๑. วุฒิการศึกษาทางโลก

	ปริญญาเอก	ปริญญาโท	ปริญญาตรี	อาชีวศึกษา	มัธยมศึกษา	ประถมศึกษา	รวม
อุบาสก	-	๑	๑๑๘	๑๒	-	-	๑๓๑
อุบาสิกา	๑	๙	๔๓๒	๒๘	๕๕	๓	๔๗๗
รวม	๑	๑๐	๕๕๐	๔๐	๕๕	๓	๖๐๘

๒. วุฒิการศึกษาทางธรรม (แผนกธรรมศึกษา)

	ธรรมศึกษา	ธรรมศึกษา	ธรรมศึกษา	รวม
	เอก	โท	ตรี	
อุบาสก	๔๙	-	๒๔	๗๓
อุบาสิกา	๓๑๒	๖๒	๗๐	๔๔๔
รวม	๓๖๑	๖๒	๙๔	๕๑๗

๓. วุฒิการศึกษาทางธรรม (แผนกบาลีศึกษา)

	ป.ศ.๙	ป.ศ.๘	ป.ศ.๗	ป.ศ.๖	ป.ศ.๕	ป.ศ.๔	ป.ศ.๓	รวม
อุบาสก	-	-	-	-	-	-	-	-
อุบาสิกา	๑	-	-	-	๔	-	๖	๑๑
รวม	๑	-	-	-	๔	-	๖	๑๑

๓.๕.๖ เจ้าหน้าที่อาสาสมัคร

เจ้าหน้าที่อาสาสมัคร คือ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนสาธุชนทั่วไป ที่ใช้เวลาว่างจากภารกิจการเรียนและการงาน มาช่วยทำงานให้กับพระพุทธศาสนา โดยมีได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย และไม่มีผลประโยชน์ใด ๆ ตอบแทน ในการจัดงานบุญใหญ่แต่ละครั้ง หากคาดว่าจะมีสาธุชนมา ๑๐๐,๐๐๐ คน จะต้องมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร มาช่วยเตรียมงานถึง ๑๐,๐๐๐ คน เช่น งานต้อนรับบริการสาธุชน งานจัดเตรียมสถานที่ งานจราจร จัดเตรียมอาหาร บริการน้ำดื่ม จัดพิธีกรรม ดูแลความสะอาดในพื้นที่ เป็นต้น ดังนั้นความสำเร็จในการจัดงานของวัดพระธรรมกายทุกครั้ง จึงกล่าวได้ว่าเกิดจากพลังความร่วมมือร่วมใจของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครทุกคน

ประเภทเจ้าหน้าที่อาสาสมัคร

๑. เจ้าหน้าที่อาสาสมัครประจำ หมายถึง ผู้ที่มาช่วยงานในวันศุกร์ - เสาร์ - อาทิตย์ และงานบุญใหญ่อย่างสม่ำเสมอ

๒. เจ้าหน้าที่อาสาสมัครเฉพาะกิจ หมายถึง ผู้ที่มาช่วยงานในวันอาทิตย์ เป็นครั้งคราว ไม่ต่อเนื่อง

๓. เจ้าหน้าที่อาสาสมัครกำลังเสริม (อาสาสมัครพิเศษ) หมายถึง ผู้ที่มาช่วยงานเฉพาะในงานบุญพิเศษหรืองานบุญใหญ่

๓.๖ กฎระเบียบของวัดพระธรรมกาย

วัดพระธรรมกายมีกฎระเบียบ ซึ่งใช้สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตยังเป็นเพียงศูนฺยพุทธจักรปฏิบัติธรรม เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๑๓ จนถึงปัจจุบันมีสาธุชนมาปฏิบัติธรรมมากขึ้น ทางวัดก็ยังพยายามรักษากฎระเบียบต่างๆ* ไว้ได้อย่างเคร่งครัด ดังนี้คือ

๑. ห้ามอ่านหรือนำหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งตีพิมพ์ที่นำมาซึ่งความร้อใจเข้ามา
๒. ห้ามนำสินค้าหรือสิ่งของใด ๆ เข้ามาจำหน่ายก่อนได้รับอนุญาต
๓. ห้ามเปิดวิทยุ หรือเทปบันทึกเสียงเพลง อันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์
๔. ห้ามปล่อยสัตว์ภายในบริเวณวัดก่อนได้รับอนุญาต
๕. ห้ามโฆษณาชวนเชื่อหาเสียงใด ๆ ทั้งสิ้น

* ข้อมูลส่วนนี้เป็นข้อมูลภาคเอกสาร ร่วมกับการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย และสัมภาษณ์พระผู้ช่วยวิจัย

๖. ห้ามร้องรำทำเพลง หรือแสดงการละเล่น อันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์

๗. ห้ามทำนายทายทักโชคชะตา หรือคุยกันด้วยการเมืองที่ทำให้ร้อใจ

๘. ห้ามเรียไรและแจกใบฎีกาทุกชนิดก่อนได้รับอนุญาต

๙. โปรดแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย

๓.๗ การจัดการศึกษา

วัดพระธรรมกายมีการจัดการศึกษาทั้งประเภทการศาสนศึกษาเพื่อพระภิกษุสามเณร และการศึกษาสงเคราะห์เพื่ออุบาสก-อุบาสิกา รวมทั้งขณะนี้วัดพระธรรมกายยังมีโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมกายนานาชาติ (ชื่อนี้ยังไม่เป็นทางการ)

๓.๗.๑ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกายจัดการศึกษาเพื่อพระภิกษุสามเณรและอุบาสก-อุบาสิกา ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์และกรมสามัญศึกษารวม ๓ หลักสูตร ได้แก่ ๑) หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ๒) หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และ ๓) หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาโดยกระบวนการที่เป็นระบบโรงเรียน มีการบริหารงานอย่างเด่นชัด ประกอบด้วยแผนกต่างๆ ๕ แผนก ดังนี้

โรงเรียนพระปริยัติธรรม*

แผนกบริหาร	แผนกธรรม	แผนกบาลี	แผนกสามัญศึกษา	แผนกสื่อสารสอน
งานเลขานุการ/ธุรการ	บริหารงาน	บริหารงาน		
งานทะเบียน	การเรียนการสอน	การเรียนการสอน	บริหารงาน	
งานเสริมสร้าง	เอกสาร/วิชาการ	สอน	การเรียนการสอน	
ประชาสัมพันธ์และ	ประเมินผล	เอกสาร/วิชาการ	เอกสาร/วิชาการ	
อุปนิสัยสามเณร		ประเมินผล	ประเมินผล	
ปกครอง				

๑) ประวัติโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี

โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย ได้กำเนิดขึ้นมาเพื่อมุ่งจะสร้างบุคลากรของพระพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาและสาธุชน ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างถูกต้องและแตกฉาน สามารถจะนำมาใช้ในชีวิตรประจำวันและเป็นกัลยาณมิตรแนะนำคนอื่นต่อไป

พ.ศ. ๒๕๒๗ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย ได้เริ่มมีการเรียนการสอนขึ้นอย่างจริงจัง พร้อมกับส่งนักเรียนสอบตามหลักสูตรของสนามหลวงส่วนกลาง เริ่มตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา วัดพระธรรมกายก็ขยายการศึกษาให้เจริญขึ้นมาตามลำดับ มีนักเรียนสอบได้และเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ใน พ.ศ. ๒๕๓๑ เริ่มมีการสร้างอาคารเรียนขึ้นเป็นสัดส่วนพร้อมกับวางโครงสร้างของโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าเดิม มีอาคารเรียนเป็นอาคารมุงหลังคาจาก จำนวน ๕ หลัง มีนักเรียนกว่า ๑๐๐ รูป ระบบการเรียนการสอนก็ยังเป็นแบบพี่สอน

* ดูตารางแผนงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดธรรมกายที่ภาคผนวกที่ ๑

น้องเป็นหลัก พร้อมทั้งได้รับความเมตตาจากอาจารย์จากสำนักเรียนอื่น มาร่วมสอนด้วย

ใน พ.ศ. ๒๕๓๔ มีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัว มีนักเรียนประจำกว่า ๓๐๐ รูป ทางโรงเรียนฯ จึงได้จัดสร้างอาคารเรียน มีการจัดระบบการเรียนการสอนที่ดีขึ้น และสื่อการเรียนก็พร้อมมากขึ้น กว่าปีก่อน ๆ มีผู้สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค เป็นรูปแรก นั่นคือ พระมหาสุวิทย์ วิฑูรย์โก อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม และในปีนี้ทางโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีนักเรียนสอบมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ เป็นจำนวน ๑๒๐ รูป

ใน พ.ศ. ๒๕๔๐ สำนักเรียนวัดพระธรรมกาย ได้มีสามเณรหลวง รูปแรกที่มีความสามารถสอบไล่ได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค ตั้งแต่ยังเป็นสามเณร และในปีเดียวกันนี้ วัดพระธรรมกาย ก็สามารถสอบได้เปรียญธรรม (๗-๘-๙) มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ

ผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกายคือ พระภาวนาวิริยคุณ และผู้ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ใหญ่ คือ พระมหาสุวิทย์ วิฑูรย์โก ป.๕๙

โรงเรียนพระปริยัติธรรมได้รับอนุมัติจัดตั้ง ให้เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด จากแม่กองบาลีสนามหลวง ในพุทธศักราช ๒๕๔๒

หลักสูตรที่ทำการสอน

๑. วิชาหลักของพระภิกษุสามเณร หลักสูตรนักธรรมและบาลี เปิดสอนตามที่คณะสงฆ์กำหนดไว้

๒. วิชาเสริมความรู้ให้กับสามเณร ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ เมื่อสามเณรผ่านการเรียนวิชาเสริมหลักแล้ว ทั้งพระภิกษุและสามเณรจะต้องศึกษาวิชาครู วิชาพุทธศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษอีก ๓ วิชา สำหรับเป็นความรู้พื้นฐานเบื้องต้น ก่อนที่จะไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาวิชาธรรมกาย

๓. หลักสูตรวิชาเสริม คือ

๓.๑ วิชาภาษาไทย

๓.๒ วิชาภาษาอังกฤษ

๓.๓ วิชาคอมพิวเตอร์

๒) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์)

ความเป็นมา

เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่กุลบุตรผู้มีศรัทธาประสงค์จะบวชเรียนในพระพุทธศาสนา วัดพระธรรมกายได้ขออนุญาตต่อกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งโรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษแก่ผู้เรียนเพื่อเป็นศาสนทายาทที่ดี ดำรงอยู่ในสมณธรรมสมควรแก่ภาวะ สามารถรับและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรสืบต่อไป

ปรัชญาโรงเรียน

การศึกษาตามพระธรรมวินัย คือ การศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียน

มีศีล สมาธิ ปัญญา มุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถูกในเรื่องโลกและชีวิต มีเป้าหมายในการเกิดมาเพื่อการสร้างบารมี พาดตนเองให้ไปถึงฝั่งคือ พระนิพพาน รู้หลักและสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับการเป็น นักรบในพระพุทธศาสนา ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องเรียนทั้งภาค ปรัชญา และให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง จนเกิดผลคือปฏิบัติ สมเป็นบัณฑิตทั้งทางโลกและทางธรรม นำสังคมสร้างชาติ และสามารถครองตนในเพศสมณะ เพื่อเพิ่มพูนศีล สมาธิ และปัญญา ไปจนกว่าจะสิ้นอายุขัย

"เป็นบัณฑิตทางโลก เป็นปราชญ์ในทางธรรม นำสังคมสร้าง คนดี"

สภาพปัจจุบัน

อาคารสถานที่	
อาคารเรียน	๓ หลัง
อาคารประกอบ	๒ หลัง
ห้องเรียน	๙ หลัง
ห้องประกอบการเรียน	๒ หลัง
ห้องน้ำ	๓๐ หลัง

* ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมชม ร.ร.เตรียมพุทธศาสตร์ และสัมมาชีพราชวัลย์ ปโมทิโต ผู้จัดการโรงเรียน เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๕ หนึ่ง ร.ร.เตรียมพุทธศาสตร์มีแผน การจะย้ายสถานที่ทำการไปก่อตั้ง ณ สถานที่แห่งใหม่ของวัดพระธรรมกาย ในต่างจังหวัด (ข้อมูลสัมมาชีพราชวัลย์ผู้ช่วยวิจัย)

ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา ๒๕๔๕

ม.๔	มี ๒ ห้องเรียน	จำนวน ๕๐ รูป
ม.๕	มี ๓ ห้องเรียน	จำนวน ๔๘ รูป
ม.๖	มี ๓ ห้องเรียน	จำนวน ๔๕ รูป

ข้อมูลครู ปีการศึกษา ๒๕๔๕

หมวดวิชาบาลี	จำนวน ๕ รูป
หมวดวิชาธรรม	จำนวน ๖ รูป
หมวดวิชาภาษาไทย	จำนวน ๒ คน
หมวดวิชาสังคมศึกษา	จำนวน ๒ คน
หมวดวิชาวิทยาศาสตร์	จำนวน ๒ คน
หมวดวิชาคณิตศาสตร์	จำนวน ๒ คน
หมวดวิชาภาษาอังกฤษ	จำนวน ๒ คน
หมวดวิชาสุขศึกษา	จำนวน ๒ รูป/คน

ข้อมูลบุคลากร ปีการศึกษา ๒๕๔๕

พระ	จำนวน ๑๓ รูป
ครูฆราวาส	จำนวน ๑๑ คน
เจ้าหน้าที่	จำนวน ๑ คน

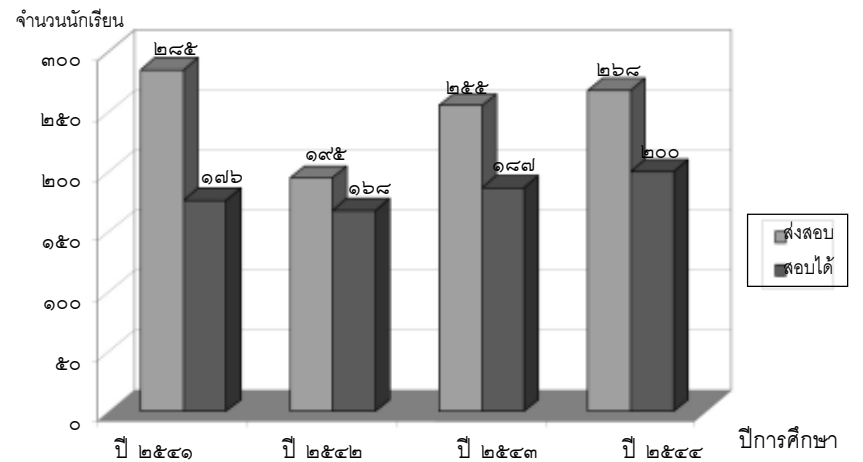
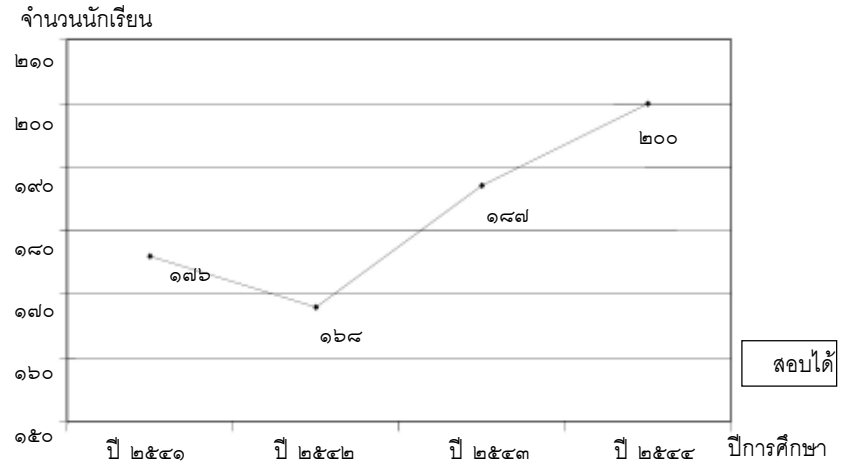
๓.๗.๒ สรุปผลการศึกษาระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔

หลักสูตร	๒๕๕๑			๒๕๕๒			๒๕๕๓			๒๕๕๔		
	ส่ง สอบ	สอบ ได้	ร้อยละ	ส่ง สอบ	สอบ ได้	ร้อยละ	ส่ง สอบ	สอบ ได้	ร้อยละ	ส่ง สอบ	สอบ ได้	ร้อยละ
นวกภูมิ	๒๗๕	๑๗๖	๖๓.๕	๑๙๕	๑๖๗	๘๖.๑	๒๕๕	๑๗๗	๖๙.๓	๒๖๗	๒๐๐	๗๔.๖
นักธรรม	๖๗๕	๓๗๖	๕๕.๗	๔๗๔	๓๓๗	๖๙.๗	๔๗๐	๓๑๕	๖๕.๖	๕๐๔	๓๔๗	๖๙.๐
ธรรมศึกษา	๗๓๓	๔๒๗	๕๘.๓	๑๒๒๒	๖๒๗	๕๑.๔	๑๕๒๔	๙๓๑	๖๑.๐	๑๖๖๗	๙๗๗	๕๘.๕
บาลี	๒๔๐	๗๔	๓๐.๐	๑๔๓	๙๗	๖๘.๕	๒๓๐	๑๑๖	๕๐.๔	๒๒๑	๑๕๕	๗๐.๑
บาลีศึกษา	๓	๑	๓๓.๓	๒	๑	๕๐.๕	๖	๕	๘๓.๓	๒๔	๑๖	๖๖.๖

๓.๗.๗ กราฟแสดงผลการศึกษาระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔

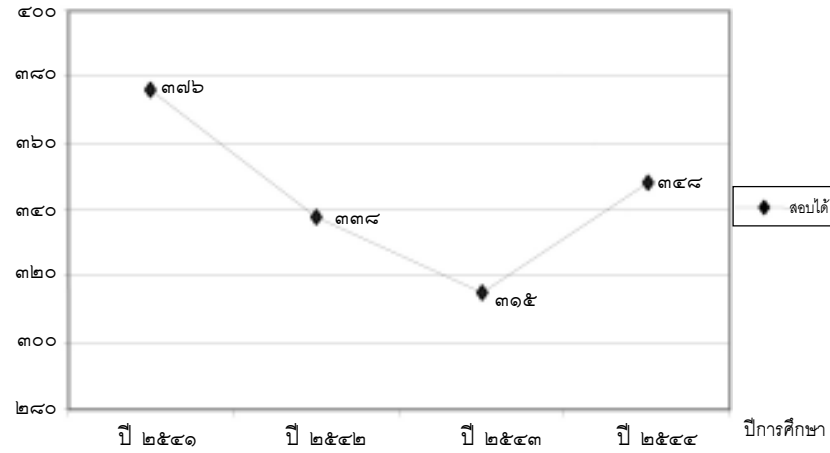
กราฟแสดงผลการศึกษา ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔

นวกภูมิ

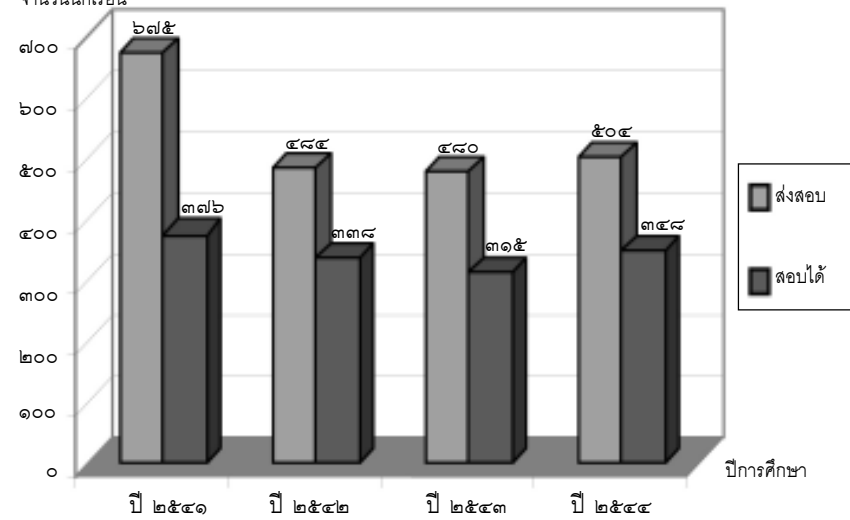

นักเรียน

จำนวนนักเรียน

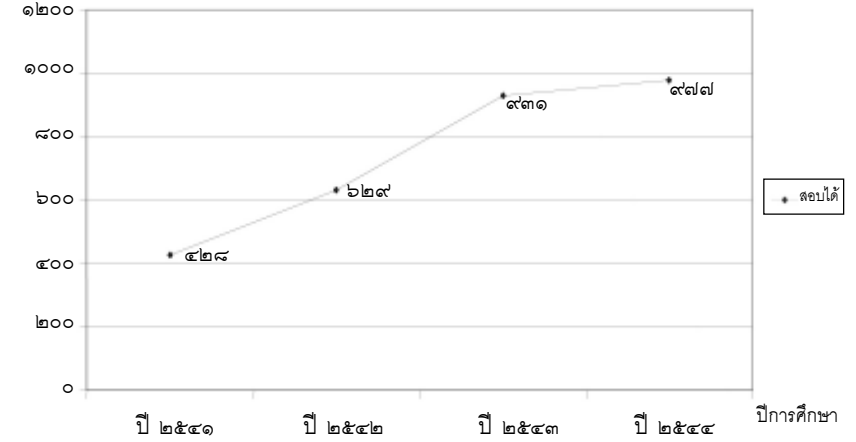

จำนวนนักเรียน

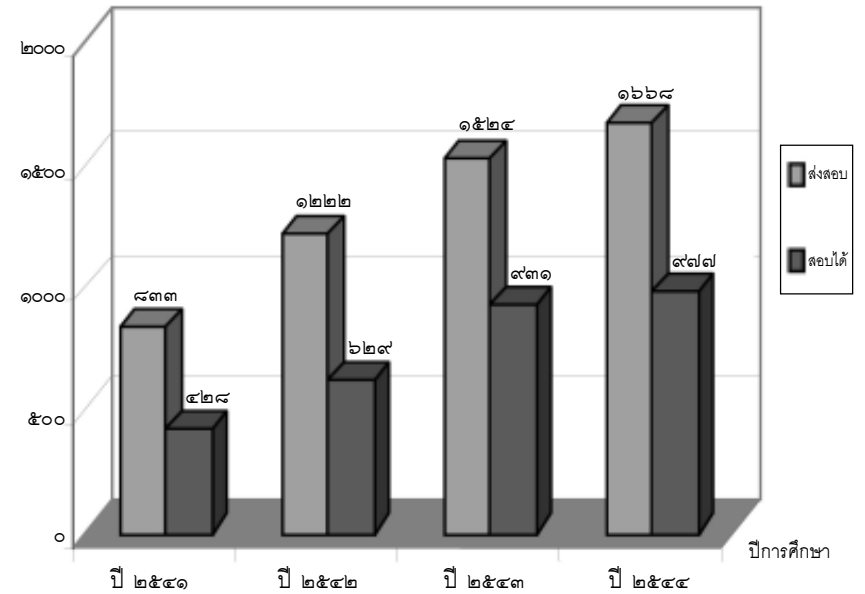

ธรรมศึกษา

จำนวนนักเรียน

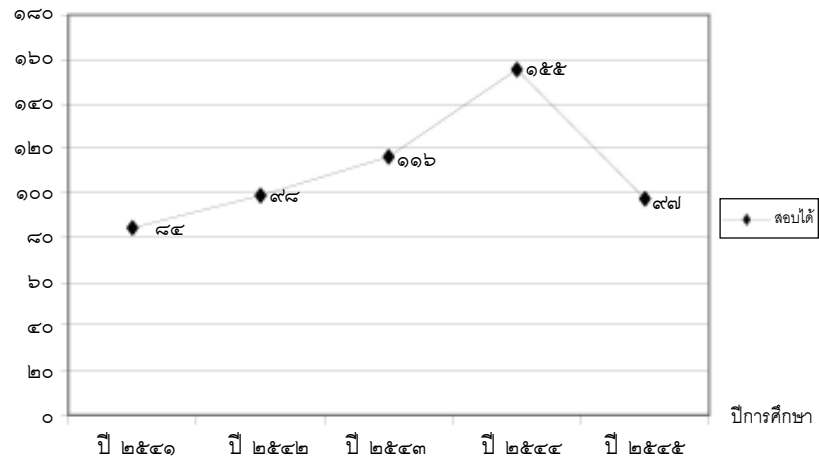

จำนวนนักเรียน

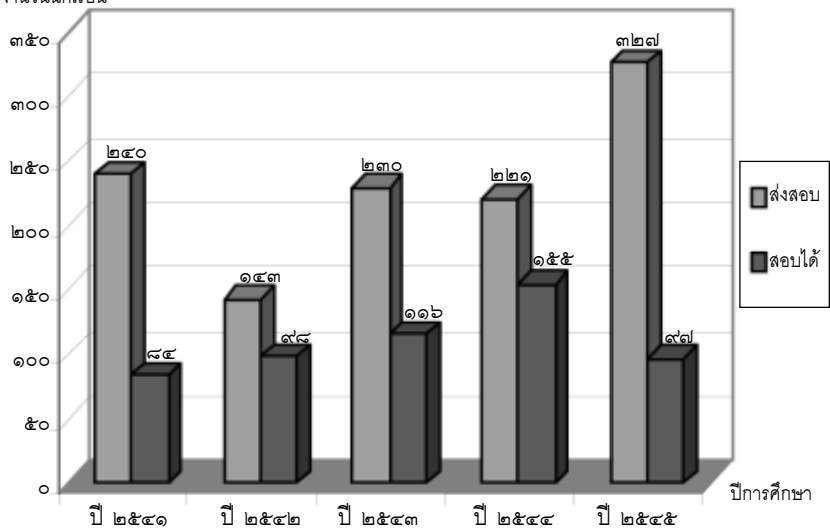

บาลี

จำนวนนักเรียน

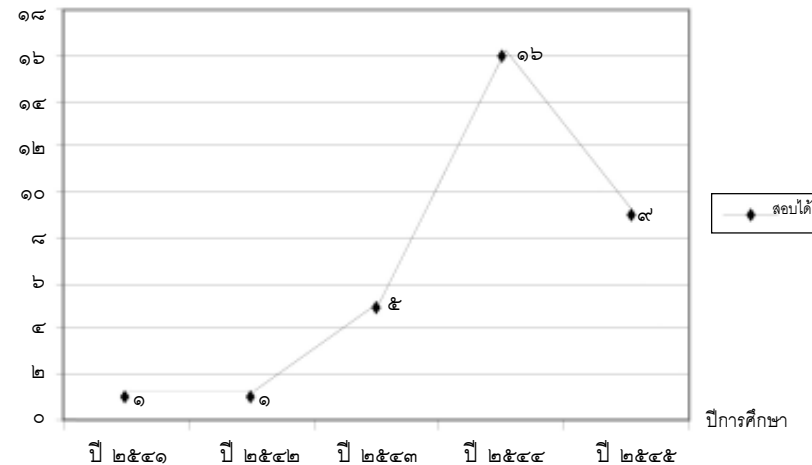

จำนวนนักเรียน

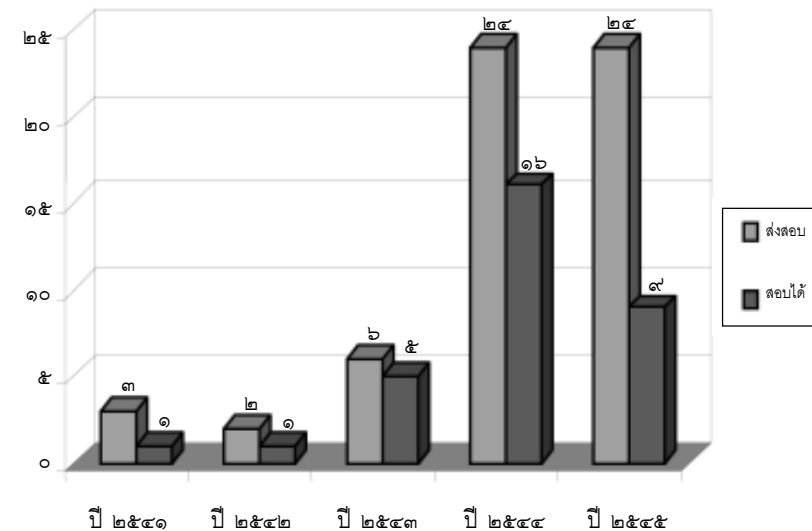

บาลีศึกษา

จำนวนนักเรียน

จำนวนนักเรียน

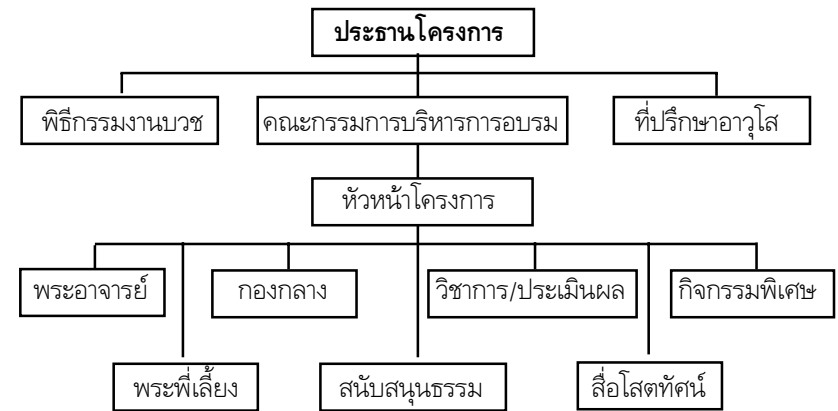

๓.๘ การเผยแผ่ศาสนธรรม

วัดพระธรรมกายจัดโครงการและกิจกรรมการเผยแผ่ศาสนธรรมโดยใช้รูปแบบและวิธีการต่าง ๆ เพื่อประชาชนทั่วไปทุกระดับ และสาขาอาชีพ ทั้งภายในและต่างประเทศ และดำเนินการตลอดมานับตั้งแต่เริ่มสร้างวัดจนถึงปัจจุบัน กระบวนการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายประกอบด้วยโครงการปฏิบัติเฉพาะกิจและโครงการปฏิบัติสืบเนื่องดังต่อไปนี้

๓.๘.๑ โครงการอบรม/บรรพชา/อุปสมบทธรรมทายาท (โครงการปฏิบัติเฉพาะกิจ)

วัดพระธรรมกายจัดอบรม /บรรพชา/อุปสมบทธรรมทายาทรุ่นต่างๆ ตลอดปีโดยแยกตามวัย ระดับการศึกษา สถาบัน และวาระโอกาสต่างๆ ข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๔๕ วัดพระธรรมกายได้จัดโครงการทั้งสิ้น ๑๕ โครงการ รวมจำนวนธรรมทายาท ๓๒,๗๓๗ รูป (ดูตารางสรุปยอดผู้เข้ารับการอบรม/บรรพชา/อุปสมบทในภาคผนวกที่ ๒) การจัดการอบรมตามโครงการดังกล่าวนี้ วัดพระธรรมกายกำหนดรูปแบบและกระบวนการตามแผนผังดังนี้

๓.๘.๒ การเผยแผ่ศาสนธรรมสำหรับประชาชนทั่วไป (โครงการปฏิบัติสืบเนื่อง)

๑. โครงการสอนบาลีและธรรมศึกษา เฉพาะวันอาทิตย์
๒. โครงการสอนพระอภิธรรมให้กับประชาชนที่สนใจ
๓. โครงการปฏิบัติธรรมทุกวันอาทิตย์และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
๔. โครงการรุดงค์สุดสัปดาห์
๕. โครงการอบรมจริยธรรมให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน ภาครัฐราชการและเอกชน
๖. โครงการอบรมยุวกัลยาณมิตร
๗. โครงการบวชอุบาสิกากว่า ๒๐๐,๐๐๐ คนเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๔๑
๘. โครงการบวชอุบาสิกากว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พ.ศ. ๒๕๔๑

๙. โครงการอบรมครูแก้ว
๑๐. โครงการตอบปัญหาธรรมะรางวัลโล่พระราชทานฯ ทางก้าวหน้า
๑๑. โครงการอบรมจริยธรรมนักเรียนศึกษาทั่วประเทศ
๑๒. โครงการมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษา และสถานที่ศึกษาทั่วประเทศ
๑๓. โครงการปฏิบัติธรรมระยะสั้น ๓-๗ วัน แก่ประชาชนที่สนใจตลอดปี
๑๔. โครงการปฏิบัติธรรมสำหรับชาวต่างประเทศ
๑๕. โครงการบ้านกัลยาณมิตร เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว
๑๖. โครงการอาสาสมัครเพื่องานพระพุทธศาสนา

ฯลฯ

๓.๘.๓ การผลิตสื่อโสตทัศนูปกรณ์และสิ่งพิมพ์ (โครงการปฏิบัติสืบเนื่อง)

๑. โครงการผลิตหนังสือธรรมะ
๒. โครงการผลิตวารสารธรรมะ
 - วารสาร Light of Peace (รายสองเดือน)
 - จดหมายข่าวกัลยาณมิตร (รายเดือน)
๓. โครงการจัดทำเทปพระธรรมเทศนา
๔. โครงการจัดทำวีดิทัศน์และสไลด์มัลติมีเดียธรรมะ
๕. รายการธรรมะทางสื่อสารมวลชนและการถ่ายทอดเสียงการสอนสมาธิไปยังต่างประเทศ

๖. การผลิตสื่อเทคนีสอนระบบคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย ฯลฯ

๓.๘.๔ การเผยแผ่ศาสนธรรมสำหรับภิกษุ - สามเณรทั่วไป (โครงการปฏิบัติสืบเนื่อง)

๑. การมอบทุนการศึกษาสำหรับภิกษุสามเณร
๒. การจัดพิธีมุทิตาดักการะเปรี๊ญธรรม ๙ ประโยค *
๓. การจัดทำสื่อการสอนและวารสารเผยแผร์ข่าวคณะสงฆ์
 - คู่มือสูตรสู่ความสำเร็จ บาลีไวยากรณ์
 - "อุปกณ์วิชากลับ แบบฉบับวิชาฉันท์ป.๕๘"
 - วารสารกัลยาณมิตรฉบับพระสังฆาธิการ (รายเดือน)
 - จดหมายข่าวสหธรรมิก (รายปี)
๔. การจัดทำพระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ภาษาบาลีอักษรโรมันจากต้นฉบับของสมาคมบาลีปกรณ์ (PALI TEXT SOCIETY)
๕. การผลิตพระภิกษุและฆราวาสนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา
๖. การอบรมรุ่นคุณวภัทรแก่พระภิกษุสามเณรทั่วประเทศ

ฯลฯ

ดังนั้น ภารกิจด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายจาก ๓.๗ และ ๓.๘ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

* ผู้วิจัยเข้าร่วมพิธีนี้ในวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕ ดูรายละเอียดพิธีภาคผนวกที่ ๓

การจัดการศึกษา (ในระบบ/นอกระบบ)	การเผยแผ่ศาสนาธรรม (ตามอรรถาธิบาย/เฉพาะกิจ/สืบเนื่อง)
- โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และแผนกธรรม	- โครงการเผยแผ่ศาสนาธรรมสำหรับ ประชาชนทั่วไป
- โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ (โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์)	- การผลิตสื่อโสตทัศนูปกรณ์และสิ่งพิมพ์
- มหาวิทยาลัยธรรมกายนานาชาติ (โครงการจัดตั้ง)	- โครงการเผยแผ่ศาสนาธรรมสำหรับภิกษุ สามเณรทั่วไป

บทที่ ๔

รูปแบบการจัดการศึกษาและ
การเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดพระธรรมกาย

๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖ ๖๖

สาระสำคัญเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดพระธรรมกาย และสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๑ และสมบรูณ์ครบถ้วนตามภารกิจหลักของวัดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจด้านการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๕ ตามที่ได้นำเสนอในบทที่ ๓ นั้น แสดงให้เห็นเด่นชัดว่าวัดพระธรรมกายมิได้มีภาพลักษณ์ที่เป็นเพียงศาสนสถานเท่านั้น แต่วัดพระธรรมกายยังมีภาพลักษณ์ที่เป็น "โรงเรียนสอนศีลธรรมของมหาชน" ที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอน อบรมธรรมปฏิบัติ รวมทั้งส่งเสริมการฝึกสมาธิภาวนา เพื่อกลุ่มเป้าหมายอันประกอบด้วยพระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าความสำเร็จของวัดพระธรรมกายเกิดขึ้นอย่างโดดเด่น มั่นคง และต่อเนื่องเพิ่มพูนตลอดเวลา ๓๐ ปีที่ผ่านมา สมดังมโนปณิธานของคณะผู้ก่อตั้งวัดที่มุ่งมั่น "สร้างวัดให้เป็นวัด สร้างพระให้เป็นพระ และสร้างคนให้เป็นคน"

เนื้อหาในบทที่ ๔ นี้ กล่าวถึงสาระสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่
๑) รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมที่ทำให้วัด

พระธรรมกายประสบผลสำเร็จจนได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับของสังคม ๒) การวิเคราะห์ภารกิจด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมในประเด็นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และ ๓) แนวทางการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรม

๔.๑ รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรม

รูปแบบหรือลักษณะการบริหารจัดการและดำเนินงานในการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย ทั้งที่เป็นโครงสร้างของวัดโดยภาพรวม (แผนผังโครงสร้างวัดพระธรรมกาย ข้อ ๓.๓) โครงสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมและ โครงสร้างโครงการอบรม/บรรพชา/อุปสมบทหมู่ธรรมทายาท (ข้อ ๓.๗ และ ๓.๘) นั้น กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบที่มีกำเนิดจากแนวคิดในการสร้างวัดพระธรรมกาย โดยคณะผู้นำในการบุกเบิกสร้างวัด อันประกอบด้วยคุณยายอาจารย์อุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง พระเดชพระคุณพระราชภาวนาวิสุทธิ และ พระเดชพระคุณพระภาวนาวิริยคุณ รูปแบบดังกล่าวนี้เป็นรูปแบบของการนำคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรื่อง **หลักปฏิรูปเทศ ๔** มาประยุกต์เพื่อการบริหารจัดการวัดพระธรรมกายตามที่ปรากฏใน "แนวคิดในการสร้างวัดพระธรรมกาย" ๒๙ ปีแห่งการสร้างคนดี (๒๕๔๒: ๑๖) ดังนี้

"วัดธรรมกายได้แบ่งเขตพื้นที่เป็น **เขตพุทธาวาส** ที่ตั้งของโบสถ์ประดิษฐานพระพุทธรูป **เขตธัมมาวาส** ที่แสดงธรรมอบรมประชาชนเขตสังฆาวาส ที่พักสงฆ์ อย่างเป็นสัดส่วนและได้พัฒนาวัดตาม**หลักปฏิรูปเทศ ๔** ของ**พระสัมมาสัมพุทธเจ้า** ดังนี้

๑. อาวาสเป็นที่สบาย คือ การปรับปรุงสภาพทางภูมิศาสตร์ของวัดให้ดี ปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น ดูแลวัดให้สะอาดสะอ้าน เป็นระเบียบเรียบร้อย

๒. อาหารเป็นที่สบาย คือ ดูแลอาหารการกินของญาติโยมที่มาวัดให้ดี ภัตตาหารที่ญาติโยมนำมาถวายพระ ก็ดูแลให้ดี ให้ความเคารพในทานของญาติโยม ภาชนะของเขาที่ใส่ภัตตาหารมาก็ทำความสะอาดส่งคืนให้เรียบร้อย และรวมถึงการจัดกระบวนการบริหารการเงินให้รัดกุมด้วย

๓. บุคคลเป็นที่สบาย คือ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ศิษย์วัด จะต้องอบรมให้มีกิริยามารยาทเรียบร้อย สมเป็นคนวัด มีอริยาศย์ไมตรี ต้อนรับญาติโยมที่มาวัดอย่างดี ต้องรักษาศีลอย่างเคร่งครัดและหมั่นศึกษาธรรมะปฏิบัติธรรม เจริญสมาธิภาวนาอย่างสม่ำเสมอ ให้คนวัดเป็นแบบอย่างทางความประพฤติแก่ญาติโยมที่มาวัดได้

๔. ธรรมะเป็นที่สบาย คือ เมื่อประชาชนมาวัดแล้ว อย่าให้กลับบ้านมือเปล่า จะต้องได้เรียนรู้ธรรมะ ได้ข้อคิดกลับไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติในชีวิตได้ วัดจะต้องมีการอบรมสอนประชาชน ทั้งการปฏิบัติเจริญสมาธิภาวนา และการเทศน์สอนหลักธรรม "

หลักปฏิรูปเทศ ๔ อันได้แก่ อาวาส อาหาร บุคคล และธรรมะ หมายถึงธรรมะที่เป็นเครื่องช่วยให้สามารถสร้างสมความดีอื่นๆ ทุกอย่าง และช่วยให้ประสบความก้าวหน้าในชีวิต บรรลุความงอกงามไพบุลย์ ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่ลึกซึ้งและมีพลังสร้างสรรค์มหาศาล แต่

ไม่ซับซ้อนและไม่ยากลำบากในการแสวงหาเลยนั้น นอกเหนือจากคำอธิบายในแต่ละองค์ประกอบตามข้อความที่ยกมาข้างต้นแล้วยังมีอธิบายเพิ่มเติมโดยนัยที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับเสนาสนสูตรว่าด้วยองค์ประกอบของเสนาสนะ* อันจัดเป็นแผนแม่บทของวัดพระธรรมกาย กล่าวคือ แต่ละองค์ประกอบของหลักปฏิรูปเทศ ๔ ยังสามารถตีความความหมายโดยอนุโลมในทางปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมไทยในปัจจุบันดังต่อไปนี้

๑. อาวาสเป็นที่สบาย มีความหมายรวมไปถึงการบริหารจัดการด้านอาคาร สถานที่ที่ค้ำนึ่งหลักภูมิสถาปัตยกรรม และคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ต้องเอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรมะ นอกจากนี้คณะกรรมการบริหารวัดยังเล็งเห็นความสำคัญต่อการจัดสถานที่จอดรถเพื่อรองรับรถยนต์ส่วนบุคคลที่มาจากทุกสารทิศ รวมทั้งการจัดให้มีอาวาสสมัครเพื่อรับผิดชอบดูแลอำนวยความสะดวกการจราจรภายในวัด ทั้งนี้อาวาสเป็นที่สบายยังหมายรวมถึงการจัดการดูแลให้มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขอนามัย และพอเพียงสำหรับ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาและประชาชนทั่วไปอีกด้วย

๒. อาหารเป็นที่สบาย มีความหมายรวมไปถึงการจัดการด้านเครื่องอุปโภคบริโภคอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การจัดการด้านอาหารจะต้องมีปริมาณและคุณภาพที่พอเพียงและถูกหลักโภชนาการ พอเพียงต่อจำนวนบุคลากรทั้งหมดของวัด และสาธุชนทั่วไปที่มาวัดอย่างเนืองแน่น

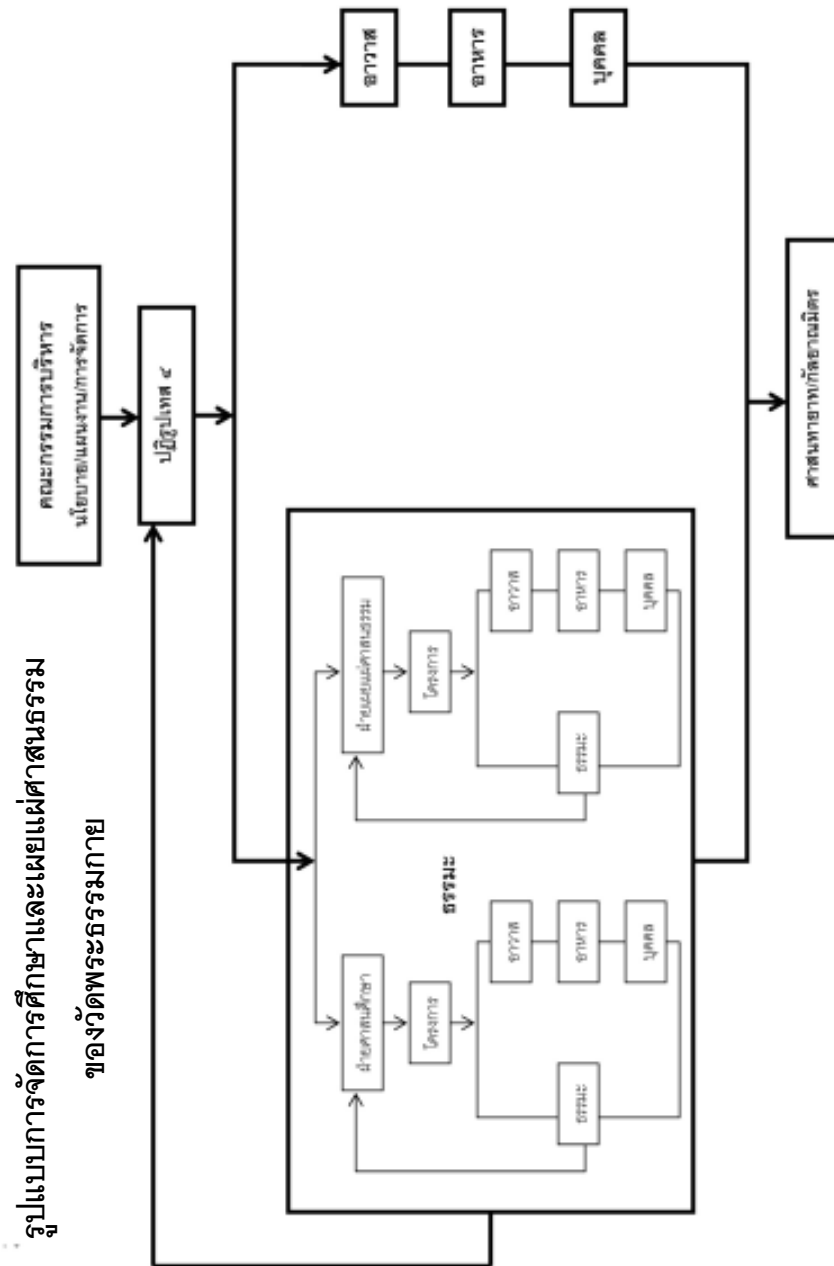
* พระเดชพระคุณพระภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อดตฺตชีโว) รักษาการเจ้าอาวาส ให้โอกาสคณะผู้วิจัยนมัสการสัมภาษณ์ ณ วัดพระธรรมกาย ในวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๕ และได้เมตตามอบเอกสารข้อมูล และอธิบายโดยละเอียดเรื่องเสนาสนสูตรว่าด้วยองค์ประกอบของเสนาสนะและคณโกศลคัลลานสูตร (ดูภาคผนวกที่ ๔ และ ๕)

๓. บุคคลเป็นที่สบาย มีความหมายรวมไปถึงการบริหารจัดการเพื่อให้บุคลากรทุกหมู่เหล่าของวัดดำรงตนให้ถูกต้องเหมาะสมและเคร่งครัดต่อบทบาทหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย วัดพระธรรมกายมีบุคลากรประจำวัดรวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๗๔๘ รูป/คน รวมทั้งพลังอาสาสมัครอีกมากมายหลากหลายกลุ่ม

๔. ธรรมะเป็นที่สบาย มีความหมายรวมไปถึงการบริหารจัดการให้วัดมีความพร้อมในการเป็นแหล่งความรู้และเป็นโรงเรียนสอนศีลธรรมที่พร้อมจะให้ความรู้และบรรเทาความกังวลสงสัยทั้งปวงของพุทธศาสนิกชน

อย่างไรก็ดี จะสังเกตได้ว่ายุทธศาสตร์การนำหลักปฏิรูปเทศ ๔ อัน ได้แก่ อาวาส อาหาร บุคคล และธรรมะ มาประยุกต์เพื่อการบริหารจัดการนั้น มีส่วนที่คล้ายคลึงกับแนวคิดเรื่องการบริหารทั่วไปซึ่งมีปัจจัยสำคัญได้แก่ บุคลากร ทรัพยากร อาคาร-สถานที่ และกระบวนการจัดการ (ดูรายละเอียดหลักทั่วไปในการบริหารการศึกษาในหัวข้อ ๒.๓)

โดยสรุปรูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายประกอบด้วยปัจจัยหลัก ๒ ประการคือคณะกรรมการบริหารวัด ซึ่งมีหน้าที่กำหนดนโยบาย หรือแผนงาน และหลักปฏิรูปเทศ ๔ เพื่อการบริหารจัดการให้เป็นไปตามนโยบายหรือแผนงานของวัดเพื่อให้เกิดผลลัพธ์คือบุคคลที่มีคุณลักษณะครบถ้วนตามหลักกัลยาณมิตตา ได้แก่ ศาสนทายาทและกัลยาณมิตร ศาสนทายาทและกัลยาณมิตรเหล่านี้ก็เป็นพลวัตขับเคลื่อนย้อนกลับเกิดเป็นวงจรการเอื้อเพื่อส่งเสริมต่อกัน วงจรนี้อาจเรียกง่าย ๆ ว่า "วงจรวัดพัฒนาคน คนพัฒนาวัด" รูปแบบดังกล่าวสามารถนำเสนอในรูปแบบของแผนภูมิดังนี้

๔.๒ การวิเคราะห์ประเด็นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

สาระสำคัญในหัวข้อนี้จะเป็นการวิเคราะห์ประเด็นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมีกรอบการวิเคราะห์ ๖ ประเด็นตามมาตราต่างๆ ๑๐ มาตราเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ ความหมายของการศึกษา

ภาพรวมข้อมูล สภาพการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายในบทที่ ๓ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการจัดการศึกษาของวัดพระธรรมกายในปัจจุบันมีศักยภาพและความพร้อมในการเป็นโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ตามเจตจำนงแต่เริ่มแรกของคณะผู้บุกเบิกสร้างวัดในอันที่จะ "อบรมศีลธรรมแก่ประชาชนเพื่อสร้างสันติสุขให้แก่ชาวโลก" โดยนัยนี้ความหมายของการศึกษาที่พึงซึ่งได้โดยกระบวนการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายจึงนับว่ามีความสอดคล้องกับความหมายของการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ กล่าวคือ วัดพระธรรมกายมีศักยภาพที่จะจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรมในลักษณะที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ นอกกระบวน และตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๔.๒.๒ เป้าหมายของการศึกษา

วัดพระธรรมกายจัดการศึกษาเพื่อพระภิกษุ สามเณร และ อุบาสก อุบาสิกา ๓ หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา โดยเน้นให้ผู้เรียนมีศีล สมาธิ ปัญญา ธรรมทายาทของวัดพระธรรมกายมีคุณลักษณะเป็นกัลยาณมิตร สำหรับผู้อื่นเสมอ จึงนับว่าภารกิจด้านการจัดการศึกษาของวัดพระ ธรรมกายในประเด็นนี้สอดคล้องเป็นอย่างดีกับสาระในมาตราที่ ๖ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่ม เติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ นอกจากนี้วัดพระธรรมกาย ยังจัดตั้งสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเพื่อ ดูแลและรับผิดชอบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ โดยตรงอีกด้วย (ดู โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์ ๓.๗.๑)

๔.๒.๓ ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาในหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกายทั้ง ๓ แผนก (ดู ๓.๗.๑ และ ๓.๗.๒) รวมทั้งโครงการ เผยแพร่ศาสนธรรม (ดู ๓.๘) มีเนื้อหาครอบคลุมการสอนวิชาสามัญ วิชาพุทธศาสนศึกษา และวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดพระธรรมกาย มีการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ในหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรมด้วย ดังนั้น ขอบเขตเนื้อหาในหลักสูตรการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรม ของวัดพระธรรมกาย สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๓ ในประเด็นที่วัดในฐานะสถานศึกษาสามารถ จัดการศึกษาทั้ง ๓ ระบบให้มีเนื้อหาเพื่อบูรณาการความรู้และคุณธรรม ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา

๔.๒.๔ รูปแบบของการจัดการศึกษา

วัดพระธรรมกายมีรูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแพร่ ศาสนธรรมครบทั้งสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษา นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยสอดคล้องกับประเด็นรูปแบบ การจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕

๔.๒.๕ หลักทั่วไปและแนวการจัดการศึกษา

ภารกิจด้านการจัดการศึกษาของวัดพระธรรมกายทั้ง ๓ รูปแบบเป็นการผสมผสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต วัด พระธรรมกายเป็นวัดที่สามารถชักชวนประชาชนจำนวนมากให้เข้ามา มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดทั้งที่เป็นกิจกรรมด้านการจัดการศึกษา และเผยแพร่ศาสนธรรม สอดคล้องกับประเด็นหลักทั่วไปและแนวทาง การจัดการศึกษาตามสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๘ และ มาตรา ๒๒

๔.๒.๖ แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้

ในแผนผังโครงสร้างการบริหารงานวัดพระธรรมกาย (ข้อ ๓.๓) ตรงส่วนที่เป็นฝ่ายจัดการศึกษาจะพบว่า มีสถาบันพัฒนา บุคลากรและในฝ่ายปกครองก็มีสำนักพัฒนาทรัพยากร หน่วยงาน ดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่งเสริมให้บุคลากร ด้านการจัดการศึกษาของวัดพระธรรมกายได้พัฒนาศักยภาพในฐานะ พระภิกษุที่ทำหน้าที่เป็นครู หรือผู้บริหารการศึกษาให้มีความรู้ และ ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวิจัยและประเมินผล การศึกษาและประเมินผู้เรียน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแนวทางการจัด

กระบวนการเรียนรู้ของวัดพระธรรมกายนั้นสอดคล้องกับสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๔, ๒๖ และ ๓๐

โดยสรุป ในหัวข้อการวิเคราะห์ประเด็นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ภารกิจด้านการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายตามกรอบการวิเคราะห์ทั้ง ๖ ประเด็นข้างต้น มีความสอดคล้องเป็นส่วนใหญ่กับการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามมาตรา ๔, ๖, ๘, ๑๕, ๑๘, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๖, ๓๐

๔.๓ แนวทางการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรม

สัมฤทธิ์ผลด้านการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายนั้นโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ต่อวงการศาสนศึกษาและสาธุชนทั่วไปเป็นอย่างดี (๓.๗.๒) ทั้งนี้ความสำเร็จดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายประการ ทรัพยากรบุคคลของวัดที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ดังนั้นการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในส่วนของบุคลากรด้านการเรียนการสอน จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังถือว่าการดำเนินการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๔ วรรค ๕

มาตรา ๒๔

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

คณะผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย จึงเห็นชอบให้พระมหาสมพรณ์ ธมฺมิภฺฐเมธี เป็นผู้รับผิดชอบโครงการอบรมเรื่อง "เทคนิคการสอนพระบาลี" (ดูรายละเอียดโครงการ ภาคผนวกที่ ๖) โดยหลักการและเหตุผลดังต่อไปนี้

"การเป็นครูสอนพระบาลีที่ดีนั้น นอกจากจะเป็นผู้มีใจรักในการสอนแล้ว จะต้องเป็นผู้มีศิลปะในการถ่ายทอดอย่างดีอีกด้วย สามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพระบาลีมากขึ้นตามลำดับ และมีความสุขในการเรียน เกิดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ด้วยตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และที่สำคัญคือประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำรงรักษาไว้ซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางสืบไป"

การอบรมครั้งนี้มีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน ๔๓ รูป ผู้รับผิดชอบโครงการได้อาราธนาวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระบาลี ซึ่งเป็นพระอาจารย์จากสำนักเรียนพระปริยัติธรรมวัดต่างๆ จำนวน ๓ รูป ประกอบด้วย

พระเมธีธรรมภรณ์	วัดสุทัศน์เทพวราราม
พระมหาสมเจตต์ อธิจิตฺโต	วัดสุทัศน์เทพวราราม
พระมหาอุทัย ญาโณทโย	วัดสร้อยทอง

ผู้รับผิดชอบโครงการได้จัดทำรายงานสรุปผลการอบรมเรื่อง "เทคนิคการสอนพระบาลี" ตามตารางต่อไปนี้

สรุปผลการอบรมเรื่อง "เทคนิคการสอนบาลี"

วันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

ณ โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย ต.คลองสาม

อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้าอบรม

ผู้เข้าอบรม	จำนวน (รูป)
พระภิกษุ-สามเณรนักเรียนที่กำลังเรียนบาลี ชั้นประโยค ป.ธ.๕	๑๔
พระภิกษุ-สามเณรนักเรียนที่กำลังเรียนบาลี ชั้นประโยค ป.ธ. ๖	๑๔
พระภิกษุ-สามเณรนักเรียนที่กำลังเรียนบาลี ชั้นประโยค ป.ธ. ๗	๑๒
พระภิกษุ-สามเณรนักเรียนที่กำลังเรียนบาลี ชั้นประโยค ป.ธ. ๘	๑
พระภิกษุ-สามเณรนักเรียนที่กำลังเรียนบาลี ชั้นประโยค ป.ธ. ๙	๒
รวม	๔๓

สรุปผลการประเมิน

	มาก	ปานกลาง	น้อย
ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนระดับใดมาก่อน	๑๐	๒๙	๔
ท่านได้รับความรู้หลังจากได้รับการอบรมแล้วระดับใด	๓๕	๘	-
ท่านคิดว่าจะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการสอนได้ในระดับใด	๓๘	๒	๓
ท่านเห็นว่าภาพรวมของการอบรมเป็นอย่างไร	๓๒	๑๑	-
ท่านเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นอย่างไร			
ใตทัศนูปกรณ์/สื่อการอบรม	๒๖	๑๓	๕
การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและประสบการณ์ขณะอบรม	๒๐	๒๐	๓
ความเหมาะสมของสถานที่อบรม	๒๘	๑๕	-
บรรยากาศของการอบรม	๓๙	๔	-
น้ำดื่ม/ปานะ	๓๘	๕	-
ภาพรวมของการอบรมทั้งหมด	๓๙	๔	-

บทที่ ๕

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

๖๐ ๖๐ ๖๐ ๖๐

๕.๑ บทสรุป

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดพระธรรมกาย เป็นส่วนหนึ่งของโครงการนำร่องการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม ๒) เพื่อศึกษาประเด็นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดพระธรรมกาย ขอบเขตการวิจัยครอบคลุมประเด็น ๑) บริบททั่วไปของวัด ๒) กระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรการสอนที่วัดจัดการศึกษา และจัดกิจกรรมเผยแผ่ศาสนาธรรมย้อนหลัง ๓ ปี และ ๓) พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของวัด การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพประกอบด้วยการศึกษาภาคเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์แบบ

มีส่วนร่วม

๕.๑.๑ สภาพการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดพระธรรมกาย

สาระสำคัญเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดพระธรรมกาย และสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๘๑ และสมบรูณ์ครบถ้วนตามภารกิจหลักของวัดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจด้านการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๕ แสดงให้เห็นเด่นชัดว่าวัดพระธรรมกายมิได้มีภาพลักษณ์ที่เป็นเพียงศาสนสถานเท่านั้น แต่วัดพระธรรมกายยังมีภาพลักษณ์ที่เป็น "โรงเรียนสอนศีลธรรมของมหาชน" ที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอน อบรมธรรมปฏิบัติ รวมทั้งส่งเสริมการฝึกสมาธิภาวนา เพื่อกลุ่มเป้าหมายอันประกอบด้วยพระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าความสำเร็จของวัดพระธรรมกายเกิดขึ้นอย่างโดดเด่น มั่นคง และต่อเนื่องเพิ่มพูนตลอดเวลา ๓๐ ปีที่ผ่านมา สมดังมโนปณิธานของคณะผู้ก่อตั้งวัดที่มุ่งมั่น "สร้างวัดให้เป็นวัด สร้างพระให้เป็นพระ และสร้างคนให้เป็นคน"

วัดพระธรรมกายจัดการศึกษาทั้งประเภทการศาสนศึกษาเพื่อพระภิกษุสามเณรและการศึกษาสงเคราะห์เพื่ออุบาสกอุบาสิกา รวมทั้งมีโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมกายนานาชาติ (ชื่อไม่เป็นทางการ)

โรงเรียนวัดพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกายจัดการศึกษา

เพื่อพระภิกษุสามเณรและอุบาสก-อุบาสิกา ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์และกรมสามัญศึกษารวม ๓ หลักสูตร ได้แก่ ๑) หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ๒) หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และ ๓) หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยกระบวนการที่เป็นระบบโรงเรียน มีการบริหารงานอย่างเด่นชัด ประกอบด้วยแผนกต่างๆ ๕ แผนก ได้แก่ แผนกบริหาร แผนกธรรม แผนกบาลี แผนกสามัญศึกษา และแผนกสื่อการสอน

ผลการศึกษาระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๔

หลักสูตร	๒๕๔๑			๒๕๔๒			๒๕๔๓			๒๕๔๔		
	ส่งสอบ	สอบได้	ร้อยละ	ส่งสอบ	สอบได้	ร้อยละ	ส่งสอบ	สอบได้	ร้อยละ	ส่งสอบ	สอบได้	ร้อยละ
นวกภูมิ	๒๘๕	๑๗๖	๖๑.๕	๑๙๕	๑๖๘	๘๖.๑	๒๕๕	๑๘๗	๗๓.๓	๒๖๘	๒๐๐	๗๔.๖
นักธรรม	๖๗๕	๓๗๖	๕๕.๗	๔๘๔	๓๓๘	๖๙.๘	๔๘๐	๓๑๕	๖๕.๖	๕๐๔	๓๔๘	๖๙.๐
ธรรมศึกษา	๘๓๓	๔๒๘	๕๑.๓	๑๒๒๒	๖๒๙	๕๑.๔	๑๕๒๔	๙๓๑	๖๑.๐	๑๖๖๘	๙๗๗	๕๘.๕
บาลี	๒๔๐	๘๔	๓๕.๐	๑๔๓	๙๘	๖๘.๕	๒๓๐	๑๑๖	๕๐.๔	๒๒๑	๑๕๕	๗๐.๑
บาลีศึกษา	๓	๑	๓๓.๓	๒	๑	๕๐.๕	๖	๕	๘๓.๓	๒๔	๑๖	๖๖.๖

นอกจากนี้วัดพระธรรมกายจัดโครงการและกิจกรรมเผยแผ่ศาสนธรรมโดยใช้รูปแบบและวิธีการต่าง ๆ เพื่อประชาชนทั่วไปทุกระดับ และสาขาอาชีพ ทั้งภายในและต่างประเทศ และดำเนินการตลอดมานับตั้งแต่เริ่มสร้างวัดจนถึงปัจจุบัน กระบวนการเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายประกอบด้วยโครงการปฏิบัติเฉพาะกิจและโครงการปฏิบัติสืบเนื่อง

ภารกิจด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายสรุปได้ดังนี้ ๑) การจัดการศึกษา (ในระบบ/นอกระบบ)

ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและแผนกธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (โรงเรียนเตรียมพุทธศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมกายนานาชาติ (โครงการจัดตั้ง) และ ๒) การเผยแผ่ศาสนธรรม (ตามอัครยาศัย/เฉพาะกิจ/สืบเนื่อง) ได้แก่ โครงการเผยแผ่ศาสนธรรมสำหรับประชาชนทั่วไป การผลิตสื่อสื่อดิจิทัลและสิ่งพิมพ์ โครงการเผยแผ่ศาสนธรรมสำหรับภิกษุ-สามเณรทั่วไป

๕.๑.๒ รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย

สภาพการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการจัดการศึกษาของวัดพระธรรมกายในปัจจุบันมีศักยภาพและความพร้อมในการเป็นโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ตามเจตจำนงแต่เริ่มแรกของคณะผู้บุกเบิกสร้างวัดในอันที่จะ "อบรมศีลธรรมแก่ประชาชนเพื่อสร้างสันติสุขให้แก่ชาวโลก" โดยเน้นความหมายของการศึกษาที่บ่งชี้โดยกระบวนการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย จึงนับว่ามีความสอดคล้องกับความหมายของการศึกษาตามพระราชนโยบายการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ กล่าวคือ วัดพระธรรมกายมีศักยภาพที่จะจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมในลักษณะที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

รูปแบบหรือลักษณะการบริหารจัดการและดำเนินงานในการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกาย ทั้งที่

เป็นโครงสร้างของวัดโดยภาพรวม โครงสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม และโครงสร้างโครงการอบรม/บรรพชา/อุปสมบทหมู่ธรรมทายาทนั้น กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบที่มีกำเนิดจากแนวคิดในการสร้างวัดพระธรรมกาย โดยคณะผู้นำในการบุกเบิกสร้างวัด อันประกอบด้วยคุณนายอาจารย์ อุบาสิกาจันท์ ชนนุกยง พระเดชพระคุณพระราชาภวานวิสุทธิ และ พระเดชพระคุณพระภวานวิริยคุณ รูปแบบดังกล่าวนี้เป็นรูปแบบของการนำคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรื่อง หลักปฏิรูปเทศ ๔ มาประยุกต์เพื่อการบริหารจัดการวัดพระธรรมกาย ดังนั้น รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดพระธรรมกายประกอบด้วย ปัจจัยหลัก ๒ ประการคือคณะกรรมการบริหารวัด ซึ่งมีหน้าที่กำหนด นโยบาย หรือแผนงาน และหลักปฏิรูปเทศ ๔ เพื่อการบริหารจัดการ ให้เป็นไปตามนโยบายหรือแผนงานของวัดเพื่อให้เกิดผลลัพธ์คือ ศาสนทายาทและกัลยาณมิตรที่มีความรู้คู่คุณธรรม

๕.๑.๓ การวิเคราะห์ประเด็นที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษา
ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕

ภารกิจด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของ วัดพระธรรมกายตามกรอบการวิเคราะห์ ๖ ประเด็นได้แก่ ๑) ความหมายของการศึกษา ๒) เป้าหมายของการศึกษา ๓) ขอบเขตเนื้อหา ๔) รูปแบบการจัดการศึกษา ๕) หลักทั่วไปและแนวทางการจัดการศึกษา และ ๖) แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีความสอดคล้องเป็นส่วน ใหญ่กับการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ตามมาตรา ๔, ๖, ๘, ๑๕, ๑๘, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๖ และ ๓๐

๕.๒ ข้อเสนอแนะด้านการจัดการศึกษา

๕.๒.๑ วัดพระธรรมกายมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการและ ทรัพยากรในอันที่จะเป็นโรงเรียน ศูนย์การเรียน และแหล่งการเรียนรู้ สำหรับสาธุชนทั้งในและต่างประเทศ จึงควรพัฒนาวัดพระธรรมกาย ให้เป็นศูนย์กลางเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในลักษณะศูนย์ศึกษา เพื่อตนเอง รวมทั้งควรจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดพระพุทธศาสนา ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพด้านการจัดการศึกษา และเผยแผ่ศาสนธรรมให้ทันสมัย และเอื้อต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของ สังคมไทย

๕.๒.๒ วัดพระธรรมกายบริหารจัดการด้านการศึกษาและเผยแผ่ ศาสนธรรมได้สอดคล้องเป็นส่วนใหญ่มากตามเจตจำนงของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ดังนั้นจึงควรพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อเตรียม ความพร้อมเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพ เพื่อความเป็นสากลและ เป็นต้นแบบด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมสำหรับวัด ในพระพุทธศาสนาวัดอื่นๆ

๕.๓ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

วัดพระธรรมกายมีรูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรม ในรูปของคณะกรรมการบริหารวัดที่ยึดหลักปฏิรูปเทศ ๔ เป็นยุทธศาสตร์ สำคัญ รูปแบบดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดผลลัพธ์เป็นการสร้างศาสนทายาท และกัลยาณมิตร ในเวลาเดียวกัน ศาสนทายาทและกัลยาณมิตร

เหล่านี้ก็จะเป็นพลวัตขับเคลื่อนย้อนกลับเกิดเป็นวงจรการเอื้อเพื่อส่งเสริมต่อกัน วงจรนี้อาจเรียกง่าย ๆ ว่า "วงจรวัดพัฒนาคน คนพัฒนาวัด" ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรม ควรจะนำไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสนับสนุนให้เป็นต้นแบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดต่างๆ เพราะถือได้ว่าเป็นการนำหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ปฏิจจสมุปบาท ๔ และกัลยาณมิตตา มาสู่สถานศึกษาและสังคมไทยโดยรวม

บรรณานุกรม

- จุฑามณี ตระกูลมุกดา. (๒๕๔๔). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ในองค์การ. ภาควิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดรุณี ญาณวัฒนา, สรรเสริญ สุวรรณ และธรรมาทิพย์ ศิริวัฒน์รักษ์.
(๒๕๔๔). ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจของวัดอัมพวัน
อำเภอพรหมบุรี จ.สิงห์บุรี. งานวิจัยเสนอต่อสำนักคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- เทพเวที, พระ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (๒๕๓๒). พุทธธรรมฉบับปรับปรุง
และขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร:
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- เทพเวที, พระ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (๒๕๓๖). พุทธศาสนากับ
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
สหธรรมมิก จำกัด.
- พิศมัย แฝงนุเคราะห์. (๒๕๔๓). การจัดการศึกษาของวัดในพระพุทธ
ศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
อัดสำเนา.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๒๙). เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม. พิมพ์ครั้งที่
๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จักรานุกูลการพิมพ์.
- มูลนิธิพระธรรมกาย. (๒๕๔๑). เจาะลึกวัดพระธรรมกาย.
- มูลนิธิพระธรรมกาย. (๒๕๔๒). ๒๙ ปีแห่งการสร้างคนดี

- มูลนิธิพระธรรมกาย. (๒๕๔๓). พระมหาธรรมกายเจดีย์.
รุ่ง แก้วแดง. (๒๕๔๓). บทบาทพุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษา.
บทความประกอบการสัมมนา กลุ่มงานศาสนา สำนักงานคณะกรรมการ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๓).
การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ตามพระราช
บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
การศาสนา.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (๒๕๔๐). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อุบล เลี้ยววาริณ. (๒๕๔๒). ผลของการฝึกอบรมตามแนวพุทธ
ต่อจิตลักษณะและลักษณะทางพุทธของบุคคลในวัยผู้ใหญ่
กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์) คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ
สวนสุนันทา.

ภาคผนวกที่ ๑

ตารางแผนงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดพระธรรมกาย

แผนกบริหาร

๒๘ ก.พ.- ๒ มี.ค. ๔๕	จัดสัมมนา กองโรงเรียนพระปริยัติธรรม
๒๕ พ.ค. ๔๕	รับพัสดุ/มุกิตา ป.๕.๖,ป.๕.๗
๖ มิ.ย. ๔๕	วันไหว้ครู
๔ ส.ค. ๔๕	มุกิตา ป.๕.๗
๑๑ ส.ค. ๔๕	รับมอบทุนการศึกษา
๑๘ ส.ค. ๔๕	สรุปรายชื่อชื่อนวกภูมิ
๑๙ - ๒๑ ส.ค. ๔๕	ทำบัญชีส่งสอบชื่อนวกภูมิ
๒๓ ส.ค. ๔๕	ส่งบัญชีรายชื่อสอบชื่อนวกภูมิ
๒๕ ส.ค. ๔๕	สรุปรายชื่อผู้เข้าสอบนักธรรมและ ธรรมศึกษา
๒๖-๒๙ ส.ค. ๔๕	ทำบัญชีส่งสอบนักธรรมและธรรมศึกษา
๓๑ ส.ค. ๔๕	ส่งบัญชีรายชื่อสอบนักธรรมและ ธรรมศึกษา
๙ ก.ย. ๔๕	สรุปรายชื่อผู้เข้าสอบบาลีสนามหลวง
๑๐-๑๓ ก.ย. ๔๕	ทำบัญชีส่งสอบบาลีสนามหลวง
๑๕ ก.ย. ๔๕	ส่งบัญชีรายชื่อสอบบาลีสนามหลวง

แผนกธรรม

๓ มี.ค.-๓๑ พ.ค. ๔๕	รับสมัครนักเรียนธรรมศึกษา/ พระไตรปิฎกศึกษา
--------------------	---

๑๒ พ.ค. ๔๕	เปิดเรียนธรรมศึกษาและพระไตรปิฎกศึกษา
๓ มิ.ย. ๔๕	สอบเก็บคะแนน น.ธ.โท และน.ธ.เอก ครั้งที่ ๑
๒๐ ก.ค. ๔๕	พัฒนาโรงเรียน
๒๑ ก.ค. ๔๕	ไหว้ครูและมอบวุฒิบัตรธรรมศึกษา
๓๐ ก.ค.-๒ ส.ค. ๔๕	สอบเก็บคะแนนน.ธ.โท และน.ธ.เอก ครั้งที่ ๒
๑๑ ส.ค. ๔๕	ปิด/ยืนยันการสอบธรรมศึกษา
๒๗-๓๐ ส.ค. ๔๕	สอบเก็บคะแนนน.ธ.โท และน.ธ.เอก ครั้งที่ ๓
๒๐ ก.ย.-๙ ต.ค. ๔๕	อบรมก่อนสอบนวกภูมิ
๒๔-๒๗ ก.ย. ๔๕	สอบเก็บคะแนนน.ธ.โท และน.ธ.เอก ครั้งที่ ๔
๑๑-๑๔ ต.ค. ๔๕	สอบนวกภูมิ
๑๖ ต.ค. ๔๕	ตรวจนวกภูมิ
๑๙ ต.ค. ๔๖	มอบวุฒิบัตรนวกภูมิ
๒๘ ต.ค.-๑๘ พ.ย. ๔๕	อบรมนักธรรมก่อนสอบธรรมสนามหลวง
๒๑-๒๔ พ.ย. ๔๕	สอบนักธรรม
๒๓-๒๔ พ.ย. ๔๕	สอบธรรมศึกษาและพระไตรปิฎกศึกษา

แผนกบาลี

๒-๒๖ ม.ค. ๔๕	อบรมบาลีก่อนสอบ ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๕
๑๕-๑๖ ม.ค. ๔๕	สอบ ป.ธ. ๖ - ๗
๑๗-๑๙ ม.ค. ๔๕	สอบ ป.ธ. ๘ - ๙

๗-๙ ก.พ. ๔๕	สอบประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๕
๑-๓ มี.ค. ๔๕	สอบบาลีศึกษา
๔-๕ มี.ค. ๔๕	ประกาศผลสอบบาลี
๒ พ.ค. ๔๕	เปิดเรียนบาลี
๒-๒๖ ม.ค. ๔๕	อบรมบาลีก่อนสอบ ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๕
๑๕-๑๖ ม.ค. ๔๕	สอบ ป.ธ. ๖ - ๗
๑๗-๑๙ ม.ค. ๔๕	สอบ ป.ธ. ๘ - ๙
๗-๙ ก.พ. ๔๕	สอบประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๕
๑-๓ มี.ค. ๔๕	สอบบาลีศึกษา
๔-๕ มี.ค. ๔๕	ประกาศผลสอบบาลี
๒ พ.ค. ๔๕	เปิดเรียนบาลี
๑๕-๑๗ ส.ค. ๔๕	สอบคัดส่งชื่อสอบบาลีสสนามหลวง
๒ ธ.ค. ๔๕	เปิดเรียนไวยากรณ์
๒๗ ม.ค.-๒๕ ก.พ. ๔๖	อบรมก่อนสอบสนามหลวงประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๕
๓-๕ ก.พ. ๒๕๔๖	สอบ ป.ธ.๖-๗
๖-๗ ก.พ. ๒๕๔๖	สอบ ป.ธ.๘-๙
๒๖-๒๘ ก.พ. ๒๕๔๖	สอบประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๕

แผนกสามัญศึกษา

๑๖ และ ๒๓ ก.พ. ๔๕	สอบ Final เทอม ๒
๔ มี.ค. ๔๕	เปิดเทอม Summer
๒๗ เม.ย. ๔๕	สอบ Summer
๑-๑๓ พ.ค. ๔๕	ลงทะเบียนเทอมใหม่

๒๑ พ.ค. ๔๕	เปิดเทอม ๑
๓๐ ก.ค. ๔๕	สอบ Midterm
๑๔-๑๕ ก.ย. ๔๕	สอบ Final เทอม ๑
๒๑ - ๒๒ ก.ย. ๔๕	สอบ Final เทอม ๑
๑๒ พ.ย. ๔๕	เปิดเทอม ๒

ภาคผนวกที่ ๒

สรุปยอดผู้เข้ารับการบรรพชาอุปสมบท พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๔๕

	พระ	เณร	รวม
โครงการอบรมบรรพชาอุปสมบทหมู่ธรรมทายาท			
ภาคฤดูร้อน	๖,๔๔๙	๒,๖๖๓	๙,๑๑๒
โครงการอบรมบรรพชาอุปสมบทหมู่ธรรมทายาทรุ่นเข้าพรรษา	๑,๓๒๙	๔๗	๑,๓๗๖
โครงการอบรมและบรรพชายุวธรรมทายาท	-	๕,๐๔๙	๕,๐๔๙
โครงการอบรมและบรรพชามัชฌิมธรรมทายาท	-	๑,๖๒๖	๑,๖๒๖
โครงการอบรมบรรพชาอุปสมบทหมู่ธรรมทายาทเนื่องในวาระ วันคล้ายวันเกิดพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อดัมมชโย)	๗๖๙	๔๙	๘๑๘
อุปาสกและสามเณรอุปสมบทอุทิศชีวิต	๑๒๓	-	๑๒๓
โครงการอบรมบรรพชาอุปสมบทหมู่ นักเรียนนายร้อยตำรวจ	๓๒๑	๒๑	๓๔๒
โครงการอบรมบรรพชาอุปสมบทหมู่ นักเรียนนายเรืออากาศ	๘๙	๑	๙๐
โครงการอบรมบรรพชาอุปสมบทหมู่ นักเรียนนายเรือ	๗๒	๓	๗๕
โครงการอบรมบรรพชานักเรียนเตรียมทหาร	-	๒๕	๒๕
โครงการอบรมบรรพชาอุปสมบทหมู่ธรรมทายาทนานาชาติ	๔๕	๒๐	๖๕
โครงการอบรมบรรพชาอุปสมบทหมู่ธรรมทายาทถวายเป็นพระราชกุศล			
แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๑๒๗	-	๑๒๗
โครงการอบรมบรรพชาอุปสมบทหมู่เนื่องในวาระพิเศษต่างๆ	๗๔๒	๓๕๓	๑,๐๙๕
โครงการอบรมบรรพชายุวธรรมทายาท (เดือนตุลาคม)	๓๖	๓๗๑	๔๐๗
โครงการบรรพชาสามเณรแก้ว	-	๑๒,๔๐๗	๑๒,๔๐๗
รวม	๑๐,๑๐๒	๒๒,๖๓๕	๓๒,๗๓๗

ภาคผนวกที่ ๓

วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ วัดพระธรรมกายและมูลนิธิธรรมกาย ได้จัดงานวันสมาธิโลกขึ้น โดยได้กราบอาราธนาพระเถระนุเถระจาก ๓,๕๐๐ วัดทั่วประเทศมาปฏิบัติธรรม ซึ่งท่านให้ความเมตตามาเป็นเนืองนาบุญให้สาธุชน ได้ถวายสังฆทาน และมาเป็นกำลังใจให้แก่พระภิกษุสามเณรเปรียญธรรม ในพิธีมุทิตาสักการะเปรียญธรรม ๙ ประโยค ที่จัดขึ้นพร้อมกันในวันดังกล่าวกำหนดการวันสมาธิโลก ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

พิธีภาคเช้า : ปฏิบัติธรรม "วันสมาธิโลก" / พิธีถวายพระราชกุศล

- ๐๘.๔๐ - ๐๙.๐๐ น. คณะสงฆ์นำสาธุชนร่วมสวดมนต์ทำวัตรเช้า
- ๐๙.๐๐ - ๐๙.๒๕ น. พิธีกรกล่าวต้อนรับและเล่าธรรมะ
- ๐๙.๓๐ น. พระราชภาวนาวิสุทธิ นำบูชาพระรัตนตรัย/นำนั่งสมาธิ/นำบูชาข้าวพระ/นำกล่าวคำถวายพระราชกุศล
- ๑๑.๐๐ น. พิธีถวายสังฆทาน
- ๑๑.๑๕ น. เสร็จพิธีภาคเช้า

พิธีภาคบ่าย : พิธีมุทิตาสักการะ พระภิกษุสามเณร

ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค ระดับโลก

พิธีทอดผ้าบังสุกุลและถวายไทยธรรมคณะสงฆ์ ๓,๕๐๐ วัด
พิธีบำเพ็ญกุศล "มหารัตนอัฐิธาตุคุณายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง"

๑๒.๒๐ - ๑๓.๓๐ น. รายการ "สัมภาษณ์ความภูมิใจสูงสุดในชีวิต
ของพระภิกษุสามเณรผู้สอบได้เปรียญธรรม
๙ ประโยค"

พิธีมุทิตาสักการะ พระภิกษุสามเณรผู้สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค
ระดับโลก / พิธีทอดผ้าบังสุกุลและถวายไทยธรรมคณะสงฆ์ ๓,๕๐๐ วัด

- ๑๔.๐๐ น. พระธรรมธีรราชมหามุนี ประธานสงฆ์ จุดเทียนธูป
นำบูชาพระรัตนตรัย
ผู้แทนสาธุชน กล่าวถวายรายงานแด่คณะสงฆ์
- ๑๔.๑๐ น. พระธรรมธีรราชมหามุนี ประธานสงฆ์ มอบพัดรอง
และผ้าไตรแก่พระภิกษุสามเณร
ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค
ประจำปีพ.ศ.๒๕๔๕ จำนวน ๖๒ รูป
พระเถระนุเถระ นำเจริญชัยมงคลคาถา
ผู้แทนพระภิกษุสามเณรเปรียญธรรม ๙ ประโยค
ถวายเครื่องสักการะแด่ประธานสงฆ์
- ๑๔.๔๐ น. ผู้แทนสามเณรวัดพระธรรมกาย กล่าวสุนทรพจน์
๓ นาที
- ๑๔.๔๕ น. พระธรรมธีรราชมหามุนี ประธานสงฆ์
กล่าวให้โอวาท

- ๑๕.๒๐ น. พิธีถวายปัจจัยไทยธรรมแด่คณะสงฆ์ ๓,๕๐๐ วัด
และพระภิกษุสามเณร ผู้สอบได้เปรียญธรรม
๘ ประโยค
- ๑๖.๐๐ น. เสรีจพิธีมูทิตาสักการะฯ

พิธีบำเพ็ญกุศล

"มหารัตนอัฐิธาตุคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง"

- ๑๖.๓๐ น. คณะสงฆ์และศิษยานุศิษย์ พร้อมบริเวณศูนย์กลางพิธี
กราบคุณยายอาจารย์ฯ / สวดมนต์บทสรรเสริญ
คุณยายอาจารย์ฯ
- ๑๖.๔๕ น. คณะสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ จำนวน ๒๐๐ รูป
เดินทางมาถึงศูนย์กลางพิธี
ผู้แทนสาธุชน จุดเทียนธูป บูชาพระรัตนตรัย
พิธีกร นำบูชาพระรัตนตรัย / นำอาราธนาศีล ๕ /
นำกราบ
พิธีกร อาราธนาพระปริตร
คณะสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ จำนวน ๑ รอบ
พิธีทอดผ้าบังสุกุล
พิธีถวายไทยธรรมแด่คณะสงฆ์
คณะสงฆ์ให้พร
- ๑๗.๓๐ น. เสรีจพิธีบำเพ็ญกุศล

ภาคผนวกที่ ๔

เสนาสนสูตร ว่าด้วยองค์ประกอบของเสนาสนะ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ อาศัยใช้สอนเสนาสนะอันประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่นานนักก็จะทำให้
แจ่มแจ้งโตวิมุตติปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะ เพราะอาสวะสิ้นไป ด้วย
ปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน

ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เป็นผู้มีศรัทธา เชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคตว่า "แม้
เพราะเหตุนี้พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วย
พระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปตี
รั้งโลก เป็นสารถิณีผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดา
และมนุษย์ทั้งหลายเป็นพระพุทธเจ้า^๑ เป็นพระผู้มีพระภาค^๒"

^๑ ดูปฐมนาถสูตร หน้า ๓๑ และทุติยานาถสูตร หน้า ๓๔ ในเล่มนี้

^๒ ชื่อว่า พระพุทธเจ้า เพราะทรงรู้สิ่งที่ควรรู้ทั้งหมดด้วยพระองค์เอง และทรงสอน
ให้ผู้อื่นรู้ตาม

^๓ ชื่อว่า พระผู้มีพระภาคเพราะ (๑) ทรงมีโชค (๒) ทรงทำลายข้าศึกคือ กิเลส
(๓) ทรงประกอบด้วยภคธรรม ๖ ประการ (คือ ความเป็นใหญ่เหนือจิตของตน
โลกุตตรธรรม ยศ สิริ ความสำเร็จประโยชน์ตามต้องการและความเพียร) (๔) ทรง
จำแนกแจกแจงธรรม (๕) ทรงเสพอริยธรรม (๖) ทรงคลายต้นหาในภพทั้ง ๓
(๗) ทรงเป็นที่เคารพของชาวโลก (๘) ทรงอบรมพระองค์ดีแล้ว (๙) ทรงมีส่วน
แห่งปัจจัย ๔ เป็นต้น (ตาม วิ.๑/๑/๑๐๓-๑๑๘)

๒. เป็นผู้ที่มีอาหารน้อย มีโรคเบาบาง ประกอบด้วยไฟธาตุสำหรับย่อยอาหารสม่ำเสมอ ไม่เย็นจัด ไม่ร้อนจัด เป็นปานกลาง ควรแก่การบำเพ็ญเพียร

๓. เป็นผู้ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา ทำตนให้เปิดเผยตามความเป็นจริง ในศาสนาหรือในเพื่อนพรหมจารีผู้รู้ทั้งหลาย

๔. เป็นผู้ปรารถนาความเพียร^๑ เพื่อละอกุศลธรรม เพื่อให้กุศลธรรมเกิดมีความเข้มแข็ง^๒ มีความบากบั่นมั่นคง ไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่

๕. เป็นผู้ที่มีปัญญา คือ ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาเห็นทั้งความเกิดและความดับอันเป็นอริยะ ชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นอย่างนี้แล

เสนาสนะประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นอย่างไร

คือ เสนาสนะในธรรมวินัยนี้

๑. อยู่ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นัก^๓ มีทางไปมาสะดวก กลางวันไม่พลุกพล่านกลางคืนมีเสียงน้อย ไม่อึกทึก มีเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานกระทบน้อย

^๑ ปรารถนาความเพียร ในที่นี้หมายถึงปรารถนาความเพียรทางกายและใจไว้ (อง.ปญจก.อ.๓/๒/๑)

^๒ มีความเข้มแข็งในที่นี้หมายถึงกำลังความเพียร (อง.ปญจก.อ.๗/๒/๑)

^๓ เสนาสนะที่อยู่ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นัก มีอธิบายประกอบว่า เสนาสนะที่อยู่ไกลนัก เมื่อภิกษุอยู่อาศัยย่อมลำบากกายที่จะเที่ยวบิณฑบาต จิตใจกระสับกระส่าย ไม่สามารถเจริญสมาธิให้เกิดได้ เสนาสนะที่อยู่ใกล้นัก ก็จะมีพลุกพล่านไปด้วยผู้คน (อง.ทสก.อ.๓/๑๑/๓๒๐)

๒. เมื่อภิกษุอยู่ในเสนาสนะนั้น มีจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยภคัสสขบริวารที่เกิดขึ้นโดยไม่ผิดเคืองเลย

๓. ภิกษุผู้เถระทั้งหลาย เป็นพหูสูต เรียบจบคัมภีร์^๔ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกาอยู่ในเสนาสนะนั้น

๔. ภิกษุนั้นเข้าไปหาภิกษุผู้เถระเหล่านั้น ในเวลาที่สมควรแล้ว จึงสอบถามไต่ถามว่า "พุทธพจน์นี้เป็นอย่างไร เนื้อความแห่งพุทธพจน์นี้เป็นอย่างไร"

๕. ภิกษุผู้เถระเหล่านั้น ย่อมเปิดเผยข้อที่ยังไม่เปิดเผย ทำข้อที่เข้าใจยากให้เข้าใจง่าย และบรรเทาความสงสัยในธรรมที่น่าสงสัยหลายอย่างแก่ภิกษุนั้น

เสนาสนะประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นอย่างไรแล

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ อาศัยใช้สอยเสนาสนะอันประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่นานนัก ก็จะทำให้แจ้ง ฯลฯ เพราะอาสวะสิ้นไป ด้วยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน

^๔ เรียบจบคัมภีร์(อาคตาคม) ในที่นี้หมายถึงเรียนจบพระพุทพจน์ คือพระไตรปิฎก & นิกาย ได้แก่ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย และขุททกนิกาย (อง.ติก.อ.๒/๒๐/๔๘)

ภาคผนวกที่ ๕

คณกโมคคัลลานสูตร ว่าด้วยพราหมณ์ชื่อคณกโมคคัลลานะ

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ปราสาทของบิดารมาตา ในบุพพาราม เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้นแล คณกโมคคัลลานพราหมณ์ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับแล้วได้สนทนาปราศรัยพอเป็นที่บันเทิงใจ พอเป็นที่ระลึกถึงกันแล้ว นั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

"ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ปราสาทของบิดารมาตาหลังนี้มีการศึกษา โดยลำดับ มีการกระทำโดยลำดับ มีการปฏิบัติโดยลำดับ คือ โครงสร้างบันไดชั้นล่างย่อมปรากฏ แม้พราหมณ์เหล่านี้ก็มีการศึกษา..การกระทำ.....การปฏิบัติโดยลำดับ ย่อมปรากฏด้วยเล่าเรียน แม้พวกนักรบเหล่านี้ ก็มีการศึกษา.....การกระทำ.....การปฏิบัติโดยลำดับ ย่อมปรากฏในเรื่องการใช้อาวุธ แม้แต่ข้าพเจ้าผู้เป็นนักรบก็มีการศึกษา.....การกระทำ.....การปฏิบัติโดยลำดับ ย่อมปรากฏในเรื่องการนับจำนวน เพราะข้าพเจ้าทั้งหลายได้ศิษย์แล้ว เบื้องต้นให้เขานับอย่างนี้ว่า "หนึ่ง หมวดหนึ่ง สอง หมวดสอง.....สิบ หมวดสิบ" ย่อมให้นับไปถึงจำนวนร้อย ให้นับเกินจำนวนร้อย แม้ฉันใด

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ พระองค์สามารถเพื่อจะบัญญัติการศึกษา.....การกระทำ.....การปฏิบัติโดยลำดับ ในพระธรรมวินัยแม้ฉันนี้นั้นบ้างไหม"

การศึกษาและการปฏิบัติเป็นขั้นตอน

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า "พราหมณ์ เราสามารถเพื่อจะบัญญัติการศึกษา....การกระทำ.....การปฏิบัติโดยลำดับ ในธรรมวินัยนี้ได้ เปรียบเหมือนคนฝึกม้าผู้ชำนาญ ได้ม้าอาชาไนยตั้งงามแล้ว เบื้องต้นที่เดี๋ยวยอมฝึกให้คุ้นกับการบังคับในบังเหียน ต่อมาจึงฝึกให้คุ้นยิ่งขึ้นไป แม้ฉันใด ตถาคตก็ฉันนั้นเหมือนกัน ได้บรูษที่ควรฝึกแล้ว เบื้องต้นที่เดี๋ยวยอมแนะนำอย่างนี้ว่า

๑. มาเถิด ภิกษุ เธอจงเป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยการสังวรในปาฏิโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร^๑ อยู่

พราหมณ์ในกาลใดภิกษุเป็นผู้มีศีล.....สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายแล้ว ตถาคตย่อมแนะนำเธอให้ยิ่งขึ้นไปว่า

๒. มาเถิด ภิกษุ เธอจงเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย คือ เธอเห็นรูปทางตาแล้ว อย่ารวบถือ อย่าแยกถือ^๒ จงปฏิบัติเพื่อ

^๑ คำว่าอาจารย์ หมายถึงความไม่ล่วงละเมิดทางกาย ทางวาจา และทางใจ ความสำรวมระวังในศีลทั้งปวง และการไม่เลี้ยงชีวิตด้วยมิชฉาอาชีวะที่พระพุทธเจ้าทรงตำหนิคำว่า โคจร หมายถึงการไม่เที่ยวไปยังสถานที่ที่ไม่สมควรเที่ยวไป เช่น ที่อยู่ของหญิงแพศยาการไม่คลุกคลีกับคนที่ไม่สมควรคลุกคลีด้วย เช่น พระราชา การไม่คบหากับตระกูลที่ไม่สมควรคบหา เช่น ตระกูลที่ไม่มีศรัทธา ไม่มีความเลื่อมใส

^๒ รวบถือ หมายถึงมองภาพด้านเดียว คือ มองภาพรวมว่าเป็นหญิงหรือชายเห็นว่ารูปสวย เสี่ยงไฟระเผลว กลิ่นหอม รสอร่อย สัมผัสที่อ่อนนุ่มเป็นอารมณ์ที่น่าปรารถนาด้วยอำนาจฉันทราคะ แยกถือ หมายถึง มองภาพ ๒ ด้าน คือ มองแยกแยะเป็นส่วน ๆ ไปด้วยอำนาจกิลเลส เช่นเห็นมือเท้า ว่าสวยหรือไม่สวยเห็นอาการยิ้มแย้มหัวเราะ การพูด การเหลียวซ้ายเลขวาวว่าน่ารักหรือไม่น่ารัก ถ้าเห็นว่าสวยน่ารักก็เกิดอุฏฐารมณ (อารมณ์ที่น่าปรารถนา) ถ้าเห็นว่าไม่สวยไม่น่ารักก็เกิดอนิฏฐารมณ (อารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา)

สำรวมจักขุนทรีย์ (อินทรีย์คือจักษุ) ซึ่งเมื่อไม่สำรวมแล้วจะเป็นเหตุให้ถูกอกุศลธรรมคือ อภิชฌา (ความเพ่งเล็งอยากได้ของเขา) และโทมนัส (ความทุกข์ใจ) ครอบงำได้ เธอจงรักษาจักขุนทรีย์ จนถึงความสำรวมในจักขุนทรีย์

เธอพึงเสีียงทางหู.....

เธอดมกลิ่นทางจมูก.....

เธอลิ้มรสทางลิ้นแล้ว.....

เธอถูกต้องโณภูฐัพพะ.....

เธอรู้แจ้งอารมณ์ทางใจแล้ว อยารวบถือ ออย่าแยกถือ จงปฏิบัติเพื่อสำรวมมโนทรีย์ (อินทรีย์คือมโน) ซึ่งเมื่อไม่สำรวมแล้วจะเป็นเหตุให้ถูกบาปอกุศลธรรมคืออภิชฌาและโทมนัสครอบงำได้ เธอจงรักษามโนทรีย์ จนถึงความสำรวมในมโนทรีย์

พราหมณ์ ในกาลใดภิกษุเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลายแล้ว ในกาลนั้น ตถาคตย่อมแนะนำเธอให้ยิ่งขึ้นไปว่า

๓. มาเถิด ภิกษุ เธอจงเป็นผู้รู้ประมาณในการบริโภคอาหาร คือ เธอพึงพิจารณาโดยแยกกายแล้วฉันอาหาร ไม่ใช่เพื่อเล่น ไม่ใช่เพื่อมัวเมา ไม่ใช่เพื่อประดับ ไม่ใช่เพื่อตกแต่ง แต่ฉันอาหารเพื่อความดำรงอยู่ได้แห่งกายนี้ เพื่อให้กายนี้เป็นไปได้ เพื่อกำจัดความเบียดเบียน เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ ด้วยคิดว่า "เราจักกำจัดเวทนาเก่า และจักไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้น ความดำเนินไปแห่งกาย ความไม่มีโทษ และการอยู่ผาสุก จักมีแก่เรา

พราหมณ์ ในการใดเมื่อภิกษุเป็นผู้รู้ประมาณในการบริโภคอาหาร ในกาลนั้นตถาคตย่อมแนะนำเธอให้ยิ่งขึ้นไปว่า

๔. มาเถิด ภิกษุ เธอจงเป็นผู้ความเพียรเครื่องตื่นอย่างต่อเนื่อง คือ เธอจงชำระจิตให้บริสุทธิ์จากกรรมทั้งหลายที่เป็นเครื่องขัดขวาง ด้วยการจงกรม ด้วยการนั่งตลอดวัน

จงชำระจิตให้บริสุทธิ์จากกรรมทั้งหลายที่เป็นเครื่องขัดขวาง ด้วยการจงกรม ด้วยการนั่งตลอดปฐมยามแห่งราตรี

นอนดูจราชสีห์โดยข้างเบื้องขวา ช้อนเท้าเหลื่อมเท้า มีสติสัมปชัญญะ กำหนดใจพร้อมจะลุกขึ้นตลอดมัชฌิมยามแห่งราตรี

จงลุกขึ้นชำระจิตให้บริสุทธิ์จากกรรมทั้งหลายที่เป็นเครื่องขัดขวาง ด้วยการจงกรม ด้วยการนั่งตลอดปัจฉิมยามแห่งราตรี

พราหมณ์ ในกาลใดภิกษุเป็นผู้ประกอบความเพียรเครื่องตื่นอย่างต่อเนื่อง ในกาลนั้นตถาคตย่อมแนะนำเธอให้ยิ่งขึ้นไปว่า

๕. มาเถิด ภิกษุ เธอจงเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ คือ ทำให้ความรู้สึกในการก้าวไป การถอยกลับ การแลดู การเหลียวดู การคู้เข้า การเหยียดออก การครองสังฆาฏิ บาตร และจีวร การฉัน การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม การถ้ายอุจจาระ ปัสสาวะ การเดิน การยืน การนั่ง การนอน การตื่น การพูด การนิ่ง

พราหมณ์ ในกาลใดภิกษุเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ ในกาลนั้น ตถาคตย่อมแนะนำเธอให้ยิ่งขึ้นไปว่า

๖. มาเถิด ภิกษุ เธอจงพักอยู่ ณ เสนาสนะอันเจียบสงัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎู ที่แจ้ง ลอมฟาง ภิกษุนั้นพักอยู่ ณ เสนาสนะอันสงัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎู ที่แจ้ง ลอมฟาง ภิกษุนั้นกลับจากบิณฑบาต ภายหลังฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว นั่งขัดสมาธิ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า

ภิกษุ นั้น ละอภิชฌาในโลก มีใจปราศจากอภิชฌา (ความเพ่งเล็ง
อยากได้สิ่งของของเขา) ขำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากอภิชฌา

ละความมุ่งร้ายคือ พยาบาท มีจิตไม่พยาบาท มุ่งประโยชน์เกื้อกูล
ต่อสรรพสัตว์อยู่ ขำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากความมุ่งร้ายคือพยาบาท

ละถิ่นมัทธา (ความหดหู่และเซื่องซึม) ปราศจากถิ่นมัทธา
กำหนดแสงสว่าง มีสติสัมปชัญญะอยู่ ขำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากถิ่นมัทธา

ละอุทธัจจกุกกัจจะ (ความฟุ้งซ่านและรำคาญใจ) เป็นผู้ไม่ฟุ้งซ่าน
มีจิตสงบภายใน ขำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากอุทธัจจกุกกัจจะ

ละวิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) ขำมพันวิจิกิจฉาได้แล้ว ไม่มีความ
สงสัยในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ จึงขำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากวิจิกิจฉาได้

ภิกษุ นั้น ละนิรวรณ ๕ นี้ที่ทำความเศร้าหมองบั่นทอนกำลังปัญญาสั่ง
จากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายแล้ว เข้าปฐมฌานที่มีวิตก วิจารณ์ ปิติ
และสุข อันเกิดจากวิเวกอยู่

เพราะวิตกวิจารณ์สงบระงับไป เข้าทุติยฌาน..อยู่

เพราะปิติจางคลายไป มีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วย
นามกาย เข้าตติยฌานอยู่

เพราะละสุขและทุกข์ได้ เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อน เข้า
จตุตถฌานอยู่

พราหมณ์ ในภิกษุทั้งหลายผู้เป็นพระเสขะ ผู้ยังไม่บรรลุนิพพาน ยัง
ปรารถนาธรรมที่เกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยมอยู่เหล่านั้น เรามีคำพรา
สอนเช่นนี้

แต่สำหรับภิกษุผู้นี้เป็นอรหันตชินาสพ อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว”
ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว^๔ ปลงภาระได้แล้ว บรรลุประโยชน์ตนโดย
ลำดับแล้ว สิ้นภวสังโยชน์^๕ แล้ว หลุดพ้นแล้วเพราะรู้โดยชอบเหล่านั้น
ธรรมเหล่านี้จึงจะเป็นไปเพื่อความอยู่เป็นสุขในปัจจุบัน และเพื่อสติ
สัมปชัญญะแก่เธอทั้งหลาย (มีใช้เพื่อกำจัดกิเลสอย่างปฏุชน)

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว คนกโมคคัลลานพราหมณ์ได้
กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า "สาวกของท่านพระโคตมสั่งสอนอยู่อย่างนี้
พราหมณ์อยู่อย่างนี้ สำเร็จนิพพานอันถึงที่สุดโดยส่วนเดียวทุกคนที่เดียว
หรือ หรือว่าบางพวกก็ไม่สำเร็จ"

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "พราหมณ์ สาวกของเราที่เราสั่งสอนอยู่อย่าง
นี้ พราหมณ์อยู่อย่างนี้ บางพวกสำเร็จนิพพานอันถึงที่สุดโดยส่วนเดียว
บางพวกไม่สำเร็จ"

"อะไรหนอ เป็นเหตุเป็นปัจจัย ที่เป็นเหตุให้นิพพานก็มีอยู่ ทางให้
ถึงนิพพานก็มีอยู่ ท่านพระโคตมผู้ชักชวนก็มีพระชนม์อยู่ แต่สาวกของ

^๓ อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว หมายถึงการปฏิบัติเพื่อทำลายอวิชชาและดับสิ้นบริวาร
แล้วไม่มีกิจที่ต้องทำเพื่อตนเอง แต่มีหน้าที่เพื่อผู้อื่นอยู่ ผู้บรรลุถึงขั้นนี้ได้ชื่อว่า
อเสขบุคคล

^๔ ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้วในที่นี้หมายถึงกิจในอริยสัจ ๔ คือ การกำหนดรู้ทุกข์ การ
ละเหตุให้เกิดทุกข์ การทำให้แจ้งซึ่งความดับทุกข์ และการอบรมอริยมรรคมีองค์ ๘
ให้เจริญ

^๕ สิ้นภวสังโยชน์แล้ว หมายถึงถึงสังโยชน์ ๑๐ ประการคือ (๑) กามราคะ (๒) ปฏิฆะ
(๓) มานะ (๔) ทิฏฐิ (๕) วิจิกิจฉา (๖) สิ้นภพตปรมาส (๗) ภวราคะ (๘) อัสสา
(๙) มัจฉริยะ (๑๐) อวิชชา สังโยชน์เหล่านี้เรียกว่า ภวสังโยชน์ เพราะผูกพันหมู่
สัตว์ไว้ในภพน้อยใหญ่

ท่านพระโคตมที่ท่านพระโคตมสั่งสอนอยู่อย่างนี้บางพวกสำเร็จนิพพาน
อันถึงที่สุดโดยส่วนเดียว บางพวกกลับไม่สำเร็จ"

....ดูก่อนพราหมณ์ ในเรื่องนี้ เราจะทำอย่างไรได้ ตถาคตก็เป็น
แต่ผู้บอกหนทาง"

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสแล้วอย่างนี้แล้ว คณกโมคคัลลานพราหมณ์
ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

"ท่านพระโคตม บุคคลผู้ไม่ศรัทธาประสงค์จะเลี้ยงชีวิต ออกจาก
เรือนบวชเป็นบรรพชิตเป็นผู้โอ้อวด มีมารยา เจ้าเล่ห์ ฟุ้งซ่าน ถือตัว
โลเล กลับกลอก ปากกล้า พุดพรั่าเพรื่อ ไม่คุ้มครองทวารในอินทรีย์
ทั้งหลาย ไม่รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร ไม่ประกอบความเพียร
เป็นเครื่องตื่นอย่างต่อนื่อง ไม่นำพาในความเป็นสมณะ ไม่มีความ
เคารพอย่างจริงใจในสิกขา มักมาก ย่อหย่อนไป เป็นผู้ผู้นำในทาง
โอกกมณธรรม^๖ ทอดธุระปริเวก (ความสงัด) เกียจคร้าน ละเลย
ความเพียร หลงลืมสติ ไม่มีสัมปชัญญะ มีจิตไม่ตั้งมั่น มีจิตกวัด
แกว่ง มีปัญญาทึบ เป็นดังคนหนวกและคนใบ้ ท่านพระโคตมยอมอยู่
ร่วมกับคนเหล่านี้ไม่ได้"

ส่วนกุลบุตรผู้มีศรัทธา ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เป็น
ผู้ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา ไม่เจ้าเล่ห์ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ถือตัว ไม่โลเล
ไม่ปากกล้า ไม่พุดพรั่าเพรื่อ คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย
รู้ประมาณในการบริโภคอาหาร ประกอบความเพียรเครื่องตื่นอย่าง

^๖ โอกกมณธรรม ในที่นี้หมายถึงนิวรรณ์ ๕ (คือ กามฉันทะ พยาบาท ถินมิทตะ
อุทธัจจกุกกุจจะ และวิจิกิจฉา)

ต่อเนื่องนำพาในความเป็นสมณะ มีความเคารพอย่างจริงใจในสิกขา
ไม่มักมาก ไม่ย่อหย่อนทอดธุระในโอกกมณธรรม เป็นผู้ผู้นำในปริเวก
(ความสงัด) ปรารภความเพียร อุทิศกายและใจ มีสติมั่นคง
มีสัมปชัญญะ มีจิตตั้งมั่น มีจิตแน่วแน่ มีปัญญา ไม่เป็นดังคนหนวก
และคนใบ้ ท่านพระโคตมผู้เจริญยอมอยู่ร่วมกับกุลบุตรเหล่านี้ได้

บรรดาราถไม้หอม บัณฑิตยกย่องกฤษณาว่าเป็นเลิศ บรรดาไม้ที่
มีแก่นหอม บัณฑิตยกย่องแก่นจันทร์แดงว่าเป็นเลิศ บรรดาไม้ที่
มีดอกหอม บัณฑิตยกย่องดอกมะลิว่าเป็นเลิศ แม้ฉันใด คำสั่งสอนของ
ท่านพระโคตม ก็ฉันนั้นเหมือนกัน จัตุวยอดเยี่ยมว่าอัสชรรวม ทั้งหลาย

ท่านพระโคตม พระภาชิตของพระองค์ชัดเจนไพเราะยิ่งนัก
พระภาชิตของพระองค์ชัดเจนไพเราะยิ่งนัก พระองค์ทรงประกาศธรรม
แจ่มแจ้งโดยประการต่าง ๆ เปรียบเหมือนบุคคลหงายของทีคิดว่า เปิดของ
ที่ปิด บอกทางแก่ผู้หลงทาง หรือตามประทีปในที่มืด ด้วยตั้งใจว่า "คน
มีตาดีจะเห็นรูปได้" ข้าพระองค์นี้ขอถึงท่านพระโคตม พร้อมทั้งพระธรรม
และพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอท่านพระโคตม โปรดทรงจำข้าพระองค์
ไว้ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปจนตลอดชีวิต" ดังนี้แล

คณกโมคคัลลานสูตรที่ ๗ จบ

^๗ อัสชรรวม แปลว่า "ธรรมะที่มีอยู่ในขณะนี้" หมายถึงลัทธิของครูทั้ง ๖

ภาคผนวกที่ ๖

โครงการอบรม "เทคนิคการสอนพระบาลี"

๑. หลักการและเหตุผล

การเป็นครูสอนพระบาลีที่ดีนั้น นอกจากจะเป็นผู้มีใจรักในการสอนแล้ว จะต้องเป็นผู้มีศิลปะในการถ่ายทอดอย่างดีอีกด้วย สามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพระบาลีมากขึ้นตามลำดับ และมีความสุขในการเรียน เกิดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาให้ยิ่งขึ้นไป ด้วยตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และที่สำคัญคือ ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำรงรักษาไว้ซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และเพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางสืบไป

ด้วยเล็งเห็นถึงประโยชน์ดังกล่าว จึงได้จัดให้มีการอบรมเทคนิคการสอนพระบาลีขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อสร้างครูสอนพระบาลีให้มากขึ้น
- ๒.๒ เพื่อฝึกสามเณรที่มีเปรียญธรรมสูงๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อเป็นครูสอนต่อไป
- ๒.๓ เพื่อเพิ่มศักยภาพของครูพระบาลีที่มีอยู่เดิม ให้มีความสามารถในการจัดระบบ การเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตร และมีศิลปะในการถ่ายทอด

๒.๔ เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนพระบาลี

๒.๕ เพื่อให้ครูสอนพระบาลี ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง ถึงความเป็นผู้มีคุณค่า ต่อดำรงรักษาไว้ซึ่งพระรัตนตรัยคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๒.๖ เพื่อยกระดับการศึกษาของพระพุทธศาสนา

๓. ผู้รับผิดชอบโครงการ

พม.สมพรณ์ ธมฺมิภุสฺสเมธี
โรงเรียนพระปริยัติธรรม
วัดพระธรรมกาย

๔. วิธีการดำเนินการ

๓.๑ ประชุมแผนกบาลี เพื่อวางแผนการอบรม, กำหนดสถานที่ และกำหนดการอบรม

๓.๒ อาราธนาพระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาบรรยายให้การอบรม

๓.๓ นิมนต์ครูอาจารย์ผู้สอนพระบาลี และสามเณรที่มีเปรียญธรรมสูงๆ เข้ารับการอบรม

๓.๔ เตรียมสถานที่, อุปกรณ์ที่ใช้ในการบรรยาย

๓.๕ จัดรถรับ-ส่งพระวิทยากรผู้ให้การอบรม

๓.๖ จัดเตรียมพิธีกร

๓.๗ จัดเตรียมปานะสำหรับพิธีกรและผู้เข้ารับการอบรม

๓.๘ จัดเตรียมของที่ระลึก/ปัจจัย ถวายพระวิทยากรผู้ให้การอบรม

๓.๙ ประเมินผลการอบรม

๕. ระยะเวลาดำเนินการ

ใช้ระยะเวลาดำเนินการอบรม ๓ วัน (เตรียมงาน ๒ วัน อบรม ๑ วัน)

๖. งบประมาณ

ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ มีการใช้งบประมาณ (โดยประมาณ) ดังต่อไปนี้

๕.๑ ค่ารถ รับ-ส่ง พระวิทยากร (๗๐๐ บาท x ๒ คน)	๑,๔๐๐ บาท
๕.๒ ค่าของที่ระลึกพระวิทยากร (๕๐๐ บาท x ๓ รูป)	๑,๕๐๐ บาท
๕.๓ ค่าน้ำปานะผู้เข้ารับการอบรมฯ (๕๐ รูป)	๑,๐๐๐ บาท
๕.๔ ค่าสมนาคุณวิทยากร (๒,๐๐๐ บาท x ๓ รูป)	๖,๐๐๐ บาท
๕.๕ ค่าอุปกรณ์เครื่องเขียน เช่น ไวท์บอร์ด ฯลฯ	๑๐๐ บาท
รวม	๑๐,๐๐๐ บาท

๗. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๗.๑ ได้ครูสอนพระบาลีที่มีคุณภาพมากขึ้น
- ๗.๒ ได้สามเณรที่มีความพร้อมที่จะเป็นครูสอนพระบาลี
- ๗.๓ ครูสอนพระบาลี สามารถจัดระบบการเรียนการสอนที่ดีได้ จัดทำหลักสูตรได้ รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนได้ดีมากขึ้น
- ๗.๔ ครูสอนพระบาลี ได้ตระหนักถึงความสำคัญของคำว่าครูมากขึ้น มีความตั้งใจ ในการสอนมากขึ้น
- ๗.๕ การศึกษาพระบาลีได้รับการพัฒนามากขึ้น ครูและนักเรียน สามารถเข้าใจพระธรรม คำสั่งสอนมากขึ้น กระตุ้นให้นักเรียนมีตั้งใจที่จะศึกษาพระบาลีให้จบเปรียญธรรม ๙ ประโยคมากขึ้น

๘. สถานที่จัดอบรม

วัดพระธรรมกาย ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี

๙. ระยะเวลาการจัดอบรม

จัดอบรมวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๕

๑๐. วิทยากรผู้ให้การอบรม

๑๐.๑ พระเมธีธรรมาภรณ์	วัดสุทัศนเทพวราราม
๑๐.๒ พระมหาสมเจตต์	อธิจิตโต วัดสุทัศนเทพวราราม
๑๐.๓ พระมหาอุทัย	ญาณทโย วัดสร้อยทอง

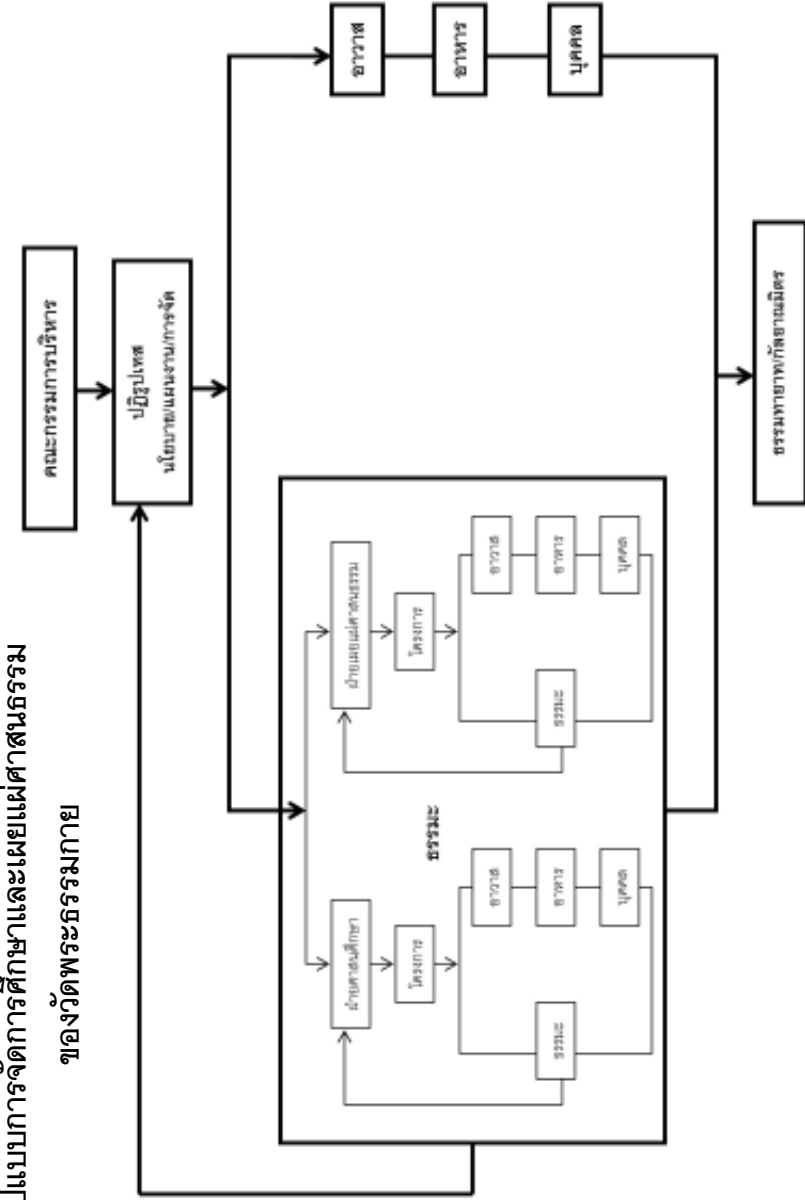
๑๑. กำหนดการอบรม

วันที่ ๒๘ กันยายน

- ๐๘.๔๐ น. - คณะครูและนักเรียนผู้เข้ารับการอบรมเข้านั่งประจำที่
- ๐๙.๐๐ น. - ประธานสงฆ์นำบูชาพระรัตนตรัย
 - พิธีกรกล่าวถวายรายงานแก่ประธานสงฆ์
 - ประธานสงฆ์กล่าวเปิดการอบรม "เทคนิคการสอนพระบาลี"
 - พิธีกรกล่าวแนะนำ/อาราธนาพระวิทยากรผู้ให้การอบรมฯ
(พระวิทยากร ได้แก่ พระเมธีธรรมาภรณ์)
 - ประธานสงฆ์มอบของที่ระลึก/ปัจจัย ถวายพระวิทยากร
- ๑๐.๓๐ น. - ฉันทเพล

- ๑๓.๑๕ น. - คณะครูและนักเรียนผู้เข้ารับการอบรมเข้านั่งประจำที่
- ๑๓.๓๐ น. - พิธีกรกล่าวแนะนำ/อาราธนาพระวิทยากรผู้ให้การอบรมฯ
(พระวิทยากร ได้แก่ พระมหาสมเจตต์ อธิจิตฺโต)
- ประธานสงฆ์มอบของที่ระลึก/ปัจจัย ถวายพระวิทยากร
- ๑๕.๐๐ น. - พักฉันน้ำปานะ
- ๑๕.๓๐ น. - พิธีกรกล่าวแนะนำ/อาราธนาพระวิทยากรผู้ให้การอบรมฯ
(พระวิทยากร ได้แก่ พระมหาอุทัย ญาโณทโย)
- ประธานสงฆ์มอบของที่ระลึก/ปัจจัย ถวายพระวิทยากร
- ๑๗.๐๐ น. - ประธานสงฆ์กล่าวปิดการอบรม

รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแพร่ศาสนธรรม
ของวัดพระธรรมกาย

รายนามวัด เจ้าอาวาสและคณะนักวิจัย

เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัด :
ศึกษาเฉพาะกรณี ๖๐ วัด

๑. จัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : พระปริยัติธรรมและการเผยแผ่ศาสนาธรรม

- ๑.๑ วัดราชโอรสาราม เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร
เจ้าอาวาส พระธรรมกิตติวงศ์
คณะผู้วิจัย ผศ.ศรินทิพย์ สติรศิลป์ ดร.ศิริพร แยมินิล
พระครูโสภิตธรรมรังสี
พระมหาสุวรรณ จันทโร
- ๑.๒ วัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
เจ้าอาวาส พระพรหมเวที
คณะผู้วิจัย รศ.ดร.งามพิศ สัตย์สงวน พระราชปัญญาเมธี
- ๑.๓ วัดพระนารายณ์มหาราช อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
เจ้าอาวาส พระธรรมวรนายก
คณะผู้วิจัย รศ.ดร.คุณ ไทจันทร์ นายเทพพร มังธานี
- ๑.๔ วัดสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
เจ้าอาวาส พระครูสุวรรณวิจิตร
คณะผู้วิจัย รศ.ดร.สุจิตรา อ่อนค้อม และคณะ
- ๑.๕ วัดศรีโสดา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
เจ้าอาวาส พระราชวิมลเมธี (สังวาลย์ พรหมวงษ์)
คณะผู้วิจัย ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์ พระครูสมุห์ชัยวัฒน์
- ๑.๖ วัดแจ้งแสงอรุณ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
เจ้าอาวาส พระราชประสิทธิ์คุณ
คณะผู้วิจัย นายกฤตกร กล่อมจิต
- ๑.๗ วัดจองคำ อำเภอหาง จังหวัดลำปาง
เจ้าอาวาส พระราชปริยัติโยดม (โสภาส โสภาส)
คณะผู้วิจัย ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์ พระมหาสุนทร สุนทรโร
พระมหาชลอ ชยสิทธิ์

- ๑.๘ วัดคลองโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
เจ้าอาวาส พระราชปริยัติมุนี
คณะผู้วิจัย รศ.ดร.ฉันทนา จันทร์บรรจง
พระมหาตั้ง ปรีธมโม พระมหาจำปา วชิรญาโณ
- ๑.๙ วัดเชตุพน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
เจ้าอาวาส พระวิมลญาณมุนี (สะอาด ขันดีโก)
คณะผู้วิจัย ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์
พระประสิทธิ์ สิริธนโร นายสายทอง ผลมยุง
- ๑.๑๐ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
เจ้าอาวาสวัด พระเทพนันทจารย์
คณะผู้วิจัย รศ.ดร.ฉันทนา จันทร์บรรจง
พระครูพิทักษ์เจติยานันท์ นายกฤษณ์ ปาคำ
- ๑.๑๑ วัดศรีวังศ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
เจ้าอาวาสวัด พระวิกรมมุนี
คณะผู้วิจัย นายปริญญา สร้อยทอง
พระปลัดอัครเดช สุรเตโช
พระสมุห์ธีระพงศ์ สุานธมโม
- ๑.๑๒ วัดพระธรรมกาย อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
เจ้าอาวาส พระภวนาวริยคุณ (รักษาการเจ้าอาวาส)
คณะผู้วิจัย ผศ.ศรินทิพย์ สติรศิลป์
พระมหาสมพรณ์ ธมฺมิฎฐเมธี
พระมหาสุวิทย์ ธมฺมิฎฐมุนี
- ๑.๑๓ วัดชูจิตธรรมาราม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เจ้าอาวาส พระญาณวโรดม
คณะผู้วิจัย รศ.ดร.วรพล พรหมกนิบุตร
พระกิตติสารมุนี นายราเชนทร์ ไอยรัตน์
- ๑.๑๔ วัดสุทธาวารี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
เจ้าอาวาส พระครูสุทธิธรรมธาดา
คณะผู้วิจัย รศ.ดร.พรชูลี อาซวงรุ่ง พระมหาวิสุทธิ ปญญาทีโป
พระครูปลัดนพพันธ์ ชยปาโล

๑.๑๕	วัดหนองกุ้ง เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พระปริยัติวรคุณ นายกฤตกร กล่อมจิต พระครูสิทธิสารโสภณ
๑.๑๖	วัดบึง เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พระราชสีมาภรณ์ รศ.จารุวรรณ ธรรมวัตร พระมหาวันชัย กนตจारी นายไพฑูรย์ คงจันทร์
๑.๑๗	วัดศรีนวล เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พระครูสิริธรรมนิเทศน์ (ช่วงเริ่มโครงการ พระกิตติญาณโสภณ) นายกฤตกร กล่อมจิต พระสมหวัง คุณธมโม พระสมาน สุมงฺคิโก
๑.๑๘	วัดสร้อยทอง เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พระราชปริยัติวิธาน ผศ.วิภาดา อังสุมาลิน พระมหานรากร วรเมธี พระมหาเชตชัย ธมมภูสิตี
๑.๑๙	วัดหาดใหญ่สีตาราม เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พระมหาสมโภชน์ กิจจสาโร รศ.ดร.สุภัทร ปัญญาทีป พระมหาสัมพันธ์ ปิยธมโม นายน้อม ดาดขุนทด
๑.๒๐	วัดราษฎร์บูรณาราม เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พระครูพิมลธรรมภาณี รศ.ดร.สุภัทร ปัญญาทีป พระมหาเกียรติศักดิ์ ไผ่สวาท พระมหาสุริยา อาจิตปัญโญ
๒.	จัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนาธรรม : การเผยแพร่ศาสนาธรรม	
๒.๑	วัดพระธาตุศรีจอมทอง เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พระราชพรหมจารย์ ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ พระครูอาทรสุวรรณโมลี พระมหาปัญญา อริยวโร

๒.๒	วัดปัญญาบันฑิตาราม เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พระครูปลัดศีลวัฒน์ ดร.ศิริพร แย้มนิล พระมหาประจวบ ธมมธีโร พระสุจินตนิเทศ สุภกโร
๒.๓	วัดสุวรรณมงคล เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดตราด พระครูมงคลปัญญากร รศ.ดร.พรชูลี อาชวอำรุง พระมหาบุญรุ่ง สิริโชติ พระทวิน จิตตสาโร
๒.๔	วัดป่านานาชาติ เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอรามราช จังหวัดลพบุรี พระอธิการรัต ปสนโน (ดำรงตำแหน่งขณะทำวิจัย) รศ.ดร.พรชูลี อาชวอำรุง
๒.๕	วัดนาหลวง เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี พระอธิการบุญทัน อัครธัมโม นายกฤตกร กล่อมจิต นายสัมฤทธิ์ อาจอำนาจ นายอานน รักการ นางวรรณภา ภูริสวัสดิ์
๒.๖	วัดโสมนัสวิหาร เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร พระธรรมวิสุทธิภิกขุ ผศ.ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยา พระสิริปัญญาภรณ์
๒.๗	วัดถ้ำสุเมโน เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง พระครูภาวนาสุมนทร์ รศ.ดร.สุภัทร ปัญญาทีป พระจำลอง ดิถขวิโร พระไพศาล ฐิตวิริโย
๒.๘	วัดป่าบ้านค้อ เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี พระปัญญาพิศาลเถร รศ.ฉันทนา กล่อมจิต
๒.๙	วัดพระพุทธบาทตากผ้า เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พระครูเวฬุวันพิทักษ์ (เขื่อนคำ อดุลสนฺโต) ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์ พระพิรุณ วุฑฒิมมโม
๒.๑๐	วัดเขาพุทธโคดม เจ้าอาวาส	อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พระครูสาธุกิจจานุรักษ์

คณะผู้วิจัย	ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง พระใบฎีกาเล็ก ญาณวีโร นายพีระพงษ์ สูดประเสริฐ
๓. จัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	
๓.๑ วัดอนงคาราม	เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
เจ้าอาวาส	พระราชสุธี
คณะผู้วิจัย	ผศ.วิภาดา อังสุมาลิน ผศ.ดร.ปกรณม์ สิงห์สุริยา พระราชบัญญัติญาณูณี อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
๓.๒ วัดสระเกศ	อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
เจ้าอาวาส	พระครูอนุรักษ์พัชร์ธรรม
คณะผู้วิจัย	นายปริญญา สร้อยทอง พระครูอนุรักษ์พัชร์ธรรม พระเต็มใจ ฐานุตโตโร
๓.๓ วัดพระนอนจักรสีห์	อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี
เจ้าอาวาส	พระเมธีปริยัติโยดม
คณะผู้วิจัย	รศ.ดร.วรพล พรหมกนฺต พระมหาอุดมเขตต์ สิริคุตโต นายชำนาญ สกุลรัตน์ นางสาวเพชรรัตน์ เกกิงศรี นางสุธิชา ไกยสิทธิ์
๓.๔ วัดกลางสุรินทร์	อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
เจ้าอาวาส	พระครูบรรณสารโกวิท
คณะผู้วิจัย	รศ.ดร.พรชูลี อาชวอำรุง พระครูปริยัติกิจธำรง พระมหาเมธี วชิรเมธี
๔. จัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม : โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด	
๔.๑ วัดพระธาตุหริภุญชัย	อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
เจ้าอาวาส	พระเทพมหาเจติยาจารย์ (ไพบุลย์ ภูริวิบูล)
คณะผู้วิจัย	ดร.พิสิฐฐ์ โคตรสุโพธิ์ พระเทพมหาเจติยาจารย์ นายจำรัส ปรีชญาวโรจน์
๔.๒ วัดกุฎีดาว	อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
เจ้าอาวาส	พระครูวชิรปัญญาโยค (บุญเรือง รวิวิไล)
คณะผู้วิจัย	รศ.ดร.พรชูลี อาชวอำรุง นายธงชัย สุริโย

๔.๓ วัดกวีศราราม	อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
เจ้าอาวาส	พระครูประสาทสุตกิจ
คณะผู้วิจัย	รศ.ดร.วรพล พรหมกนฺต พระวิสุทธิ์ พุทธิศาสตร์
๔.๔ วัดใหม่กรงทอง	อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี
เจ้าอาวาส	พระครูสิริอาภาธร
คณะผู้วิจัย	รศ.ดร.พรชูลี อาชวอำรุง พระครูวิบูลไพธามิธิต
๔.๕ วัดเดิม	อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
เจ้าอาวาส	พระไพฑูริญาณ
คณะผู้วิจัย	รศ.จากรุวรรณ ธรรมวัตร พระมหาบุญมี ปวโร นายสมพร สังข์ทองกลาง
๔.๖ วัดควนวิเศษ	อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
เจ้าอาวาส	พระครูพิบูลธรรมสาร
คณะผู้วิจัย	รศ.ดร.สุภัทร ปัญญาพีป พระจำลอง ดิถขวีโร พระไพศาล ฐิตวิริโย พระอุทิศ วราสโก
๔.๗ วัดสกุณบัณเฑาะ	อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
เจ้าอาวาส	พระครูสุวรรณวชิรธรรม
คณะผู้วิจัย	รศ.ดร.วรพล พรหมกนฺต พระมหาศุภกิจ สิริจันโท
๔.๘ วัดบ้านโป่ง	อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
เจ้าอาวาส	พระพิศาลพัฒนโสภณ
คณะผู้วิจัย	รศ.ดร.วรพล พรหมกนฺต พระพิศาลพัฒนโสภณ
๔.๙ วัดตากฟ้า	อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์
เจ้าอาวาส	พระศรีวิสุทธิเวที
คณะผู้วิจัย	นางสาวกุลชดี จงเจริญ พระศรีวิสุทธิเวที
๔.๑๐ วัดเขาแก้ว	อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์
เจ้าอาวาส	พระครูนิทัศน์ธรรมเวที
คณะผู้วิจัย	นางสาวกุลชดี จงเจริญ พระครูนิทัศน์ธรรมเวที

๔.๑๑	วัดศรีอุโมงค์คำ เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พระสุธรรมมุนี นางสาวสมบุญ ฟูเต็มวงศ์ นายชยัน ตีบเมืองมา
๔.๑๒	วัดสระเรียง เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เจ้าอธิการประหยัด วุฒิปญโญ ผศ.ประหยัด เกษม พระมหาพุทธนา คลิ่งเกล้า พระโสภณ พระหมเนตร
๔.๑๓	วัดมงคลนิมิตร เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พระศรีรัฐธรรมคณี ผศ.ปราณี สกกุลพิพัฒน์ นางนวลศรี พงศ์ภัทรวัต นายประสิทธิ์ พรหมมาศ
๔.๑๔	วัดมงคลสามัคคีธรรมโมทัย เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดระยอง พระอธิการวิทยา จิตตธมฺโม ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง นายพีระพงษ์ สุดประเสริฐ นางวนิดา จันทร์พิทักษ์
๔.๑๕	วัดมหาพุทธาราม เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พระศรีธรรมนาถมุนี รศ.ดร.คุณ ไทชนันท์ นายเทพพร มังธานี
๔.๑๖	วัดศรีสะเกษ เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พระสุนทรธรรมธาดา รศ.ฉันทนา กล่อมจิต นายกฤตกร กล่อมจิต
๕.	จัดการศึกษาประเภทแหล่งการเรียนรู้	
๕.๑	วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร พระธรรมปัญญาบดี นางสาวรติกา อังกูร พระมหาพิทักษ์ มหิทธิโก
๕.๒	วัดธรรมาภิมุข เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด พระวินัยธรเสรี ธมฺมานนฺโท นายสุเมธ การศรีทอง นายพิสิทธิ์ ทรัพย์ยิ่ง

๕.๓	วัดใหญ่ชัยมงคล เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระครูพิสุทธิบุญสาร ผศ.กริสุดา เทียรทอง ผศ.ดร.สมพร แมลงภู พระครูอาทร บุญวิสุทธิ
๕.๔	วัดเฉลิมพระเกียรติ เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พระธรรมกิตติมุนี นายคำพอง งามภักดิ์ พระมหาวิโรจน์ พรหมสุด พระมหาชาติชาย ไบทับทิม
๕.๕	วัดจองค์ำ เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์ ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ
๕.๖	วัดศรีโคมคำ เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พระธรรมวิมลโมลี นางสาวสมบุญ ฟูเต็มวงศ์ พระครูปริยัติกิตติคุณ พระมหาศรีบรรดร ธีรธมฺโม
๕.๗	วัดมรุกขนคร เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอธาดูปทุม จังหวัดนครพนม พระปริยัติวิธคุณ รศ.ดร.คุณ ไทชนันท์ นายเทพพร มังธานี
๕.๘	วัดมหาชัย เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พระมหาสังคม จิตติญาโณ ผศ.ดร.จินดา งามสุทธิ พระครูปลัดอุทัยอุทโย
๕.๙	วัดตะโหนด เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอตะโหนด จังหวัดพัทลุง พระครูอุทิตกิจจาทร ผศ.ณรงค์ อ้วนทอง พระครูสุนทร กิจจานุโยค นายสมคิด ทองสง นายสุจินต์ เพชรสังข์
๕.๑๐	วัดพลับ เจ้าอาวาส คณะผู้วิจัย	อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พระครูศรีปริยัติวิภูษิต ผศ.สนองชาติ เศรษฐศิริโรตม์ นายศุภวัฒน์ เอ็มโอช นางสาวสำภา หาดอ้าน

รายงานการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม ของวัดในพระพุทธศาสนา ประเภทการเผยแผ่ศาสนาธรรม : กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ที่ปรึกษา

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) เจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี) เจ้าอาวาส วัดพระนารายณ์มหาราช	ผู้ช่วยแม่กองธรรมสนามหลวง
พระเทพกวี (มนตรี คณิสสร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระเทพปริยัติเมธี (รุ่งน ธีรปัญญา) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดชลประทานรังสฤษฎ์	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดดอนงคาราม
พระราชบัญญัติฎาณูนี้ (ขิม อิศธรรมโม) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดดอนงคาราม ดร.รุ่ง แก้วแดง	เลขาธิการสภาการศึกษา (ถึง ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๗)
ดร.อำรุง จันทวานิช	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สิริพร บุญญานันต์	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.นงราม เศรษฐสุพานิช	ที่ปรึกษาด้านนโยบาย และแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา
ดร.สวัสดิ์ ตี๋ชื่น	ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา

นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล

ดร.สุทศศรี วงษ์สมาน

ดร.พิณสุดา สิริธรงค์ศรี

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางพิศมัย แผงนุเคราะห์
นางรัชณี พึ่งพานิชยกุล
นายสมศักดิ์ จัตตุพรพงษ์

บรรณาธิการ

นางพิศมัย แผงนุเคราะห์
นางรัชณี พึ่งพานิชยกุล

หน่วยงานรับผิดชอบ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้อำนวยการ

สำนักมาตรฐานการศึกษา

และพัฒนการเรียนรู้

ผู้อำนวยการสำนักนโยบาย

และแผนการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการ

สภาการศึกษา

ที่ปรึกษาโครงการ

นางสาวประภาพรธรณ วงศาโรจน์

นางสาวสอาดลักษณ์ จงคล้ายกลาง

นางณิชกมล ดวงมาลย์

นักวิชาการศึกษา ๘ว.

นักวิชาการศึกษา ๘ว.

เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติให้คุ้มค่า
หากท่านไม่ใช้หนังสือเล่มนี้แล้ว
โปรดมอบให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

“ความเปลี่ยนแปลงอย่างที่น่าวิตก คือทุกวันนี้ความคิดความอ่าน
และความประพฤติหลายๆ อย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือเป็นความชั่วเป็นความผิด
ได้กลายเป็นสิ่งหนึ่งที่สังคมยอมรับ และพากันประพฤติปฏิบัติโดยไม่รู้สึกระคายสะเทือน
จนทำให้เกิดปัญหาและวิถีชีวิตของคนแต่ละคนมีดมนลงไป
ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นหน้าที่ของชาวพุทธ จะต้องร่วมกันแก้ปัญหานี้อย่างจริงจัง
แต่ละท่าน แต่ละฝ่ายต้องยึดหลักการให้มั่นคงที่จะไม่ทำอะไรๆ ที่ชั่ว ที่เสื่อมเสีย
ต้องกล้าและบากบั่นที่จะทำแต่สิ่งที่เป็นความดี เป็นความถูกต้อง และเป็นธรรม
เพื่อให้ผลความประพฤติปฏิบัติชอบบังเกิดเพิ่มพูนขึ้น
และคำจวนส่วนรวมไว้มีให้เสื่อมทรุดลง หากให้กลับฟื้นคืนดีขึ้นเป็นลำดับ”

พระบรมราชาบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่สมาคมพุทธศาสนา
๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๒